...مىز بىلەن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى قارشى ئالايلى

تەڭرىتاغ

يۇلتۇزغا ئايلانغان بالا

يامغۇرلۇق گۈگۈم

ئاياللار ئازادلىقى

...مگىلىك يارىتقۇچى ستۇدېنتلار

...ەدەبىي خاتىرىلەر

5

1999

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى ئىجتىمائىي پەن بويىچە
مۇنەۋۋەر بولۇپ باھالانغان ژۇرنال

بۇ زېمىندا يەنە بىر سودا جېڭى كەسكىنلەشمەكتە

ئەدىبلىرىمىزنىڭ ئەسىر ئاخىرىدا ئېيتقانلىرى

TANGRITAG

ISSN 1004-1...

ش ئۇ ئا ر ئاخبارات - نەشرىيات ئىدارىسى

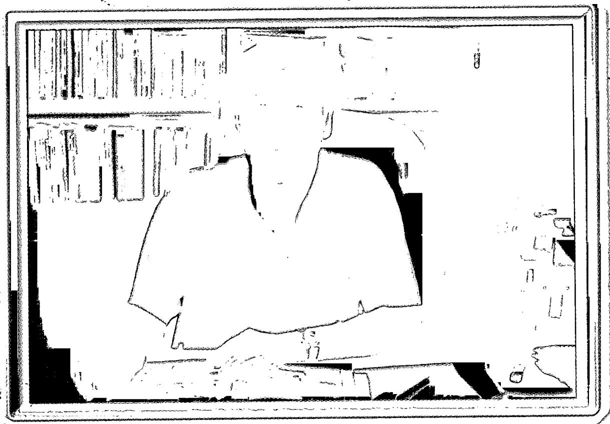

ئىدارە باشلىقى مەجىت ئابدۇرسۇل

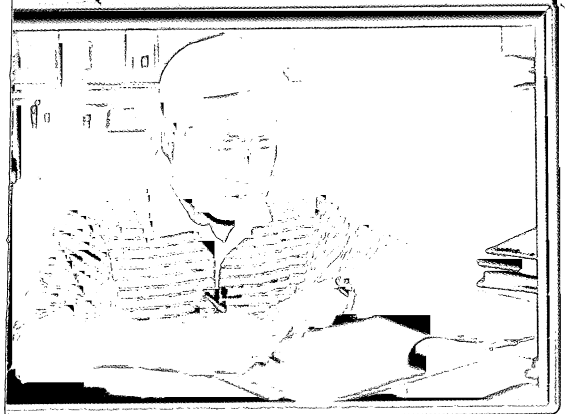

ئىدارە پارتگوروپپىسىنىڭ شۇجىسى سەي گېڭس

ئىدارە رەھبەرلىرى شىنجاڭ نەشرىياتچىلىق ساھەسىنىڭ 2000 - يىلىغىچە بولغان كەلگۈسى نىشانىنى كۆڭۈل قويۇپ پىلانلىماقتا.

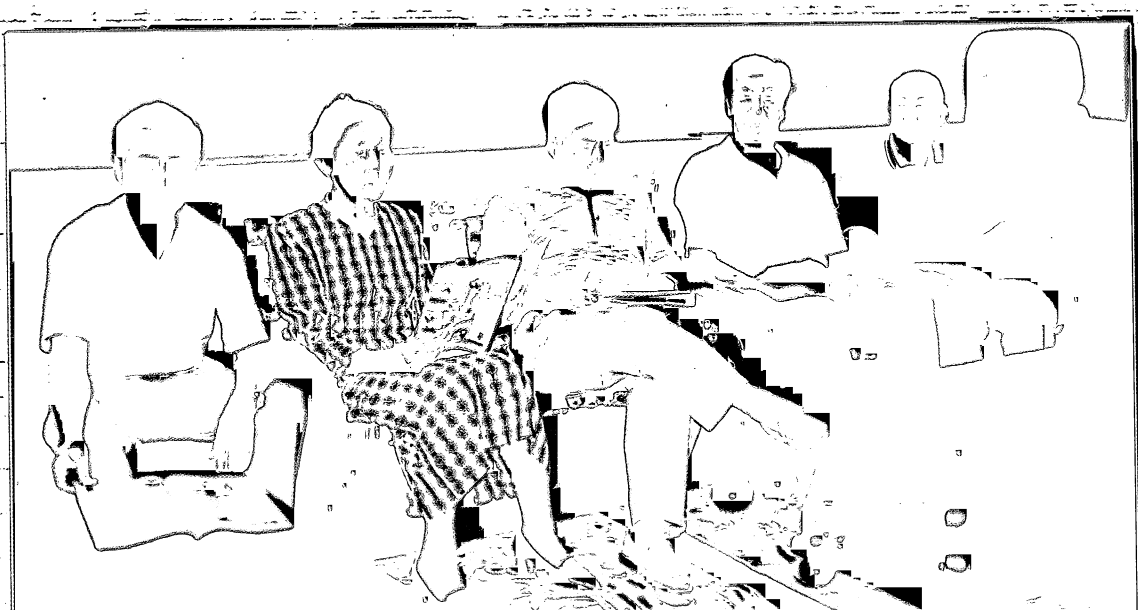

تەڭرىتاغ

5
1999

TÄNGRITAG

باش مۇھەررىر: ھەبىبۇللا مۇھەممەت

مۇئاۋىن باش مۇھەررىر: پولات ھېۋزۇللا

تەھرىر ھەيئەتلەر

مۇرات مەتنىياز، ئىمىن ئەھمىدى، ئازات سۇلتان، بوغدا ئابدۇللا، ماخمۇتجان ئىسلام، مۇختار مەخسۇت، تۇردى ھاشىم، غوپۇر نۇر، ئابدۇقادىر جالالىدىن، ھەبىبۇللا ئىلياس، ھەبىبۇللا مۇھەممەت، پولات ھېۋزۇللا، ئەركىن نۇر، ھەبىبۇللا سادىر، ئەكبەر ئېلى.

(قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال)

مەسئۇل مۇھەررىر: ئەركىن نۇر
مۇھەررىرلەر: ئەكبەر سالىھ
سەنەۋەر ئۆمەر
ئالىم خالىدىن
مەسئۇل كوررېكتور: خەلچەم ئابلىمىت
گۈزەل سەنئەت مۇھەررىرى: ئەكبەر سالىھ
تارقىتىش خادىمى: ئۆمەر ھەسەن
ژۇرنىلىمىز قانۇن مەسلىھەتچىسى:
ئابلىمىت رەھىم

50 يىللىق توي سوۋغىسى

خىلۋەتتىكى تۆھپىكار (ئەدەبىي ئاخبارات) .... قۇربان توختى 4
ۋەتەن تۇيغۇلىرى (شېئىر) .... مەھمۇت زەيدى 8
ئېزىز ۋەتەن ئانامسەن (شېئىر) .... تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن 8

ھېكايىلەر

يامغۇرلۇق گۇگۇم .... باھارگۈل ساۋۇت 9
يۇلتۇزغا ئايلانغان بالا .... دىلشات نۇرمۇھەممەت 24

ئەدەبىي ئاخباراتلار

بۇ زېمىندا يەنە بىر سودا جېڭى كەسكىنلەشمەكتە .... ۋەلى كېرىم 54

ئىزلىنىش، سىناق، يېڭىلىق

جېلىل خېلىل، ئابدۇقادىر جالالىدىن، ئابلىكىم ھەسەن، رىسالەت مەردان، بېلقىز تاھىر 43

يۈزمۇ يۈز

ئەدىبلىرىمىزنىڭ ئەسىر ئاخىرىدا ئېيتقانلىرى ..... ئەكرەم ئابدۇمجىت، نۇرئەخمەت غوپۇر 103

دەۋر روھى، يەرلىك خۇسۇسىيەت

ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى
تەرىپىدىن چىقىرىلىدۇ
«ئەگرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى تۈزۈپ نەشر قىلىدۇ
ئادرېسى: ئۈرۈمچى جەنۇبىي شىنخۇا يولى 16-نومۇر
تېلېفون: 2818897، 2819490 پوچتا نومۇرى: 830002
شىنجاڭ «ئىشچىلار ۋاقىت گېزىتى» باسما زاۋۇتىدا بېسىلىدۇ
جۇڭگو خەلقئارا نەشرىيات سودا باش شىركىتى
چەت ئەللەرگە تارقىتىدۇ (782-خەت ساندۇقى)
مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى:
CN65 —1012/1
پوچتا ۋاكالەت نومۇرى: 83 _ 52
پارچە سېتىلىشى: 4.40 يۈەن

5/1999
ئومۇمىي 76 - سان

مۇندەرىجە

ئەدەبىي خاتىرىلەر

ئەدەبىي خاتىرىلەر .... **غوپۇر قادىر** تەرجىمىسى 83
تىيپىجان ھەققىدە تىلغا ئېلىنمىغان ھېكايىلەر (ئەسلىمە) .... **تۇرسۇن ئېلى** 66

قىز - ئاياللار دۇنياسى

ئاياللار ئازادلىقى (سۆھبەت خاتىرىسى) .... **سارتىرې، پوفۋا** 86
ئاشىنىڭىز ۋە ئايالىڭىز (ئەدەبىي خاتىرە) .... **غوپۇر قادىر** تەرجىمىسى 92

ستۇدېنتلار تۇرمۇشى

ئېگىلىك ياراتقۇچى ستۇدېنتلار .... **پولات ھېۋزۇللا، ئەركىن نۇر** 70

ئەسەر ۋە بەس - مۇنازىرىلەر

چىڭغىز ئايتماتوف ۋە شېئىر .... **سايپىبەگ ئالى** 51

مەشھۇر ئەسەرلەردىن بەھرىلەر

فرانسۇز شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن .... **مۇختار مەخسۇت** تەرجىمىسى 93
پەلسەپىۋى نەسرلەر .... **ئابدۇقادىر جالالىدىن** تەرجىمىسى 98

ياشلار ئالاھىدىلىكى، مىللىي ئۇسلۇب

قۇربان توختى

«قالپاقدۆڭ» لۈكلەر تەقەززالىق بىلەن كۈتكەن مىنۇتلار ئاخىر يېتىپ كەلدى، ھۆكۈمەت «قالپاقدۆڭ» لۈكلەرنى ئايرىم بىر يېزا قىلىپ قۇرۇپ بەردى. قۇرۇپ بېرىش بىلەن بىرگە، يەنە ئۇنىڭغا ئەسلىدىكى «قالپاقدۆڭ» دېگەن ئىسمىغا تامامەن يات بولغان ــ ئازاتباغ 17 ـ يېزا دېگەن چىرايلىق ئىسمىنىمۇ قويۇپ بەردى. كۆڭلى ئۆزلىرى دىسسەپ تۇرغان تۇپراقتەك يۇمشاق ئازاتباغلىقلار ئۆزلىرىنىڭ بۇ يېڭى ئىسمىنى ئاستا-ئاستا قوبۇل قىلىشتى. شۇنداق قىلىپ ئۇلارنىڭ ئايرىم بىر يېزىسى بار بولدى.

ئازاتباغلىقلار شادلىنىدىغان ئىشلار ئارقا ـ ئارقىدىن ۋۇجۇدقا كېلىشكە، ئازاتباغ يېزىلىق تەمىنات ـ سودا كوپېراتىپى، ئازاتباغ يېزىلىق خەلق شىپاخانىسى، ئازاتباغ يېزىلىق ئامانەت ـ قەرز كوپېراتىپى دېگەندەك ئىدارە ـ ئورگانلارنىڭ چىرايلىق ۋىۋىسكىلىرى بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى كۆزلەرنى چاقنىتىشقا باشلىدى. ئازاتباغلىقلارنى ھەممىدىن بەك شادلاندۇرغىنى ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتى بولدى. ئۇلار شۇ كۈنى ئۆزلىرىنىڭمۇ پاختا زاۋۇتى بولغانلىقىدىن، ئەمدى پاختا سېتىپ بېرىمىز دەپ بىرقانچە ئون كىلومېتىر يول يۈرۈپ ئاۋات يېزىسىغا بېرىپ يۈرۈشنىڭ ھاجىتى قالمىغانلىقىدىن ماختاندى، پەخىرلەندى.

ئازاتباغلىقلارنىڭ ئاشۇ شادلىقى، خۇشاللىقى يەنە بىرمۇنچە كىشىلەرنى رەنجىتتى، ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلدى. پاختا زاۋۇتى قۇرۇلۇشى بىلەن تەڭ، ناھىيىلىك تەمىنات ـ سودا كوپېراتىپى، ناھىيىلىك پاختا ـ چىگە شىركىتى بىر قىسىم كادىر، ئىشچى ۋە تېخنىكلارنى ئالدى بىلەن يېڭى قۇرۇلغان بۇ زاۋۇتقا يۆتكەپ چىقارتتى. بۇ ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر تەشكىلگە بىرمۇنچە ھال ئېيتىپ، شەرت قويۇپ، قىيىنچىلىقلارنى كۆپتۈرۈپ كۆرسىتىپ يۈرۈپ پەقەتلا ئامال بولمىغاندا، ناھىيە مەركىزىدىن 108 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى جايلاشقان بۇ يېزىغا كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا چىقىشتى.

ئۇلار ئازاتباغقا چىقتى. تۇنجى تۈركۈمدە چىققان ئاشۇ 22 نەپەر خىزمەتچى چىقىپلا يېزا بازىرىنىڭ باش قىسمىدىن پاختا زاۋۇتى قۇرۇلۇشى ئۈچۈن كۆرسىتىپ بېرىلگەن 70 مو يەرنى كۆرۈپ پېشانىسىگە ئۇرۇشتى، دېمىسىمۇ بۇ يەردە بىرقانچە چوڭ ـ كىچىك دۆڭ مەغرۇرلارچە گىدىيىپ تۇراتتى. ئۇلار ئاشۇ دۆڭنى يۆتكىشى، يەرلەرنى تۈزلەپ تەكشى ھالەتكە كەلتۈرۈشى كېرەك ئىدى...

ــ بولدى، بۇ يەردە مەن باغلاپ قويسىمۇ تۇرمايمەن، بۇ سالمىلىقتىن قانداقلا قىلىپ بولمىسۇن تېزرەك كەتمىسەم ئادەم بولماي كېتەي!ــ دېدى ئارىدىن بىرى.

ــ مەنمۇ شۇ، ــ دېدى يەنە بىرى.

50 يىللىق توي سوۋغىسى

ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى دېگىننى قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ روھى چۈشۈپ، خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش، مۇلازىمەت قىلىش ئىدىيىسىنى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ، ھاراق ئىچىپ، جېدەل چىقىرىپ، دېھقانلار بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى يامانلاشتۇرۇش ئاساسىي ئېقىمغا ئايلىنىپ قالدى. ئۇلار ئازاتباغلىقلار مەيدىن بىزار بولسا شىركەتكە ئەھۋالنى ئېيتسا، مېنى بۇ يەردىن يۆتكەپ كېتىدۇ دېگەننى كۆڭلىگە پۈكۈپ، پاختىكار دېھقانلارنى چەتكە قاقتى. بۇنىڭ بىلەن ئازاتباغلىقلارنىڭ ھېلىقى ئارزۇلىرى، شادلىقلىرى سۇ ئۈستىدىكى كۆپۈكتەك يوقىلىپ، پاختىكارلار بىلەن پاختا زاۋۇت خادىملىرى ئوتتۇرىسىدا دۈشمەنلىشىش ھالىتى شەكىللىنىپ قالدى. بۇ خىل دۈشمەنلىشىش ھالىتى ئوخشاشلا پاختا زاۋۇتىنىمۇ، دېھقانلارنىمۇ زىيانغا ئۇچراتتى. دېھقانلار مىڭ بىر جاپادا پۇلغا يارىغۇدەك قىلغان پاختىلىرىنى ھارۋىلىرىغا بېسىپ مەكىت ناھىيىسىنىڭ غازكۆل، قىزىلئاۋات يېزىلىرىدىكى پاختا زاۋۇتلىرىغا ۋە باشقا قوشنا يېزا - بازارلاردىكى پاختا زاۋۇتلىرىغا مېڭىشتى. لېكىن بۇ ئىش يېزا - كەنت كادىرلىرىنى بىئارام قىلماي، ئازابلىماي قالمىدى. چۈنكى ئۇلارنىڭ بېشىدا ناھىيە، يېزىدىن چۈشۈرۈپ بېرىلگەن يىللىق پاختا ئىشلەپ چىقىرىشتىن ئىبارەت ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغان مۇقەددەس بىر ۋەزىپە بار ئىدى. ئاشۇ ۋەزىپىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئەتىيازدىن تاكى كۈزگىچە ئارام ئالماي مىدىرلاپ ئىشلىگەن پاختىلىرى سىرتقى ناھىيە، يېزا - بازارلارغا ئېقىپ كەتسە، ئازاتباغ يېزىلىق پارتكوم، ھۆكۈمەت ناھىيىلىك پارتكوم، ھۆكۈمەت ئالدىدا نېمە دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۇلار ھەرقايسى كەنتلەردە جىددىي يىغىن ئېچىپ، ئۆزلىرى تۈزگەن بىر تالاي يەرلىك سىياسەت، تەدبىرلەرنى ئوتتۇرىغا قويدى. يەنە كۆڭلى ئارام تېپىشماي تارقىتىۋېتىلگىنىگە خېلى ئۇزۇن بولغان كەنت ئامانلىق ساقلاش دۈيىنى دەرھال قايتا قۇرۇپ چىقىپ، ھەرقايسى چوڭ - كىچىك چىغىر يول ئېغىزلىرىغا دەرھال چازا قۇرۇپ، پاختىنىڭ سىرتقا ئېقىپ كېتىشىنى تىزگىنلىدى. ئەلمىساقتىن بېرى ئۆزى ئىشلىگەن يەرگە ئۆزى خالىغان زىرائەتلەرنى تېرىش ئەركىگە، ئۆزى ئىشلەپ چىقارغان مەھسۇلاتنى ئۆزى خالىغان بازاردا، ئۆزى خالىغان باھادا سېتىش ھوقۇقىغا ئىگە بولالماي كەلگەن بىچارە دېھقانلار، پاختا بېسىلغان ھارۋىلىرىنى خۇشياقمىغان ھالدا يەنە ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتىغا ھەيدەشتى. ئۇلار پاختىلىرىنى چىشىنى چىشىغا بېسىپ ھەممىگە چىداپ، سۈكۈت قىلىپ تۇرۇپ سېتىپ بەردى. ئۇلار ھەر قېتىم پاختا زاۋۇت خادىملىرىنىڭ سوغۇق مۇئامىلىسىگە ئۇچرىغاندا، ھەر قېتىم كۆڭلى ئازار يېگەندە، ئۈن - تىنسىز ھالدا يېزىلىق پارتكوم، ھۆكۈمەتتىن پاختا سېتىپ بېرىش خىزمىتىگە مەسئۇل قىلىپ پاختا زاۋۇتىغا ئەۋەتكەن يېزا كادىرىغا، ئۆزلىرىگە مەسئۇل بولۇپ كەلگەن كەنت كادىرلىرىغا ئۈمىدلىك كۆزلىرى بىلەن «قېنى، ئەمدى بىزگە ئىگە بولامسىلەر؟» دېگەندەك قىلىپ تىكىلىشتى، تەلمۈرۈشتى. رەھبەرلەر ئۇلۇغ - كىچىك تىنىشتى. ئاشۇ ئۇلۇغ - كىچىك تىنىشلار ئارىسىدا يەنە ئەزەلدىن ئۆزلىرىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ كېلىۋاتقان دېھقانلارغا تەربىيە، نەسىھەت قىلدى. چۈنكى سۇنىمۇ سىڭگەن يەرگە سېپىش، گەپنىمۇ ئاڭلايدىغان ئادەمگە قىلىش كېرەكقۇ؟ ئۇلار مەسىلىنى شۇ خىل يول بىلەن ھەل قىلدى. لېكىن كەچتە ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن يېزىلىق پارتكوم، ھۆكۈمەتنىڭ ئالدىدا دېھقانلاردىنمۇ بەكرەك، دېھقانلاردىنمۇ ئاشۇرۇپراق دەرد تۆكۈشتى. ئاخىر بۇ ئەھۋالغا يېزىلىق پارتكومنىڭ شۇجىلىق ۋەزىپىسىنى زىممىسىگە ئالغىنىغا ئەمدىلا ئىككى يىل بولغان ئابدۇقادىر ئابدۇكېرىم چىدىمىدى.

- قېنى شوپۇر، شوپۇرنى چاقىرىڭلار.

شۇجىنىڭ تۇيۇقسىزلا بىر يەرگە مېڭىش خىيالىغا كېلىپ قالغانلىقىنى سەزگەن باشقا مەسئۇل يولداشلار تەڭلا ئېغىز ئېچىشتى.

- بۇنچە كەچتە نەگە بارماقچى بولۇۋاتىلا؟

- ناھىيىگە، پاختا - چىگە شىركىتى، ناھىيىلىك كوپېراتىپقا ئەھۋالنى چۈشەندۈرىمەن. ئاشۇ پاختا زاۋۇتىدىكى كاتتا، ئۆز بېشىمچى غوجاملارنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىمەن. بىز قاچانغىچە دېھقانلارغا تەربىيە ئىشلەپ، يوللارغا چازا قۇرۇپ، يول توسۇپ يۈرىمىز. ئەگەر يەنە بۇ خىل ئەھۋال ئۆزگەرمىسە يوللاردىكى چازىنى ئېلىۋېتىپ، دېھقانلارنى «پاختاڭنى ئۆزۈڭ خالىغان جايدا سات» دېمەكتىن باشقا ئىلاج قالمىدى ئەمدى.

* *

ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتىنىڭ ئىشىنى قانداق بىرتەرەپ قىلىش، قانداق قىلىپ بۇ زاۋۇتنى تەرەققىي قىلدۇرۇش مەسىلىسى ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ كېلىۋاتقان ناھىيىلىك تەمىنات - سودا كوپېراتىپى مەسئۇللىرى ۋە پاختا - چىگە شىركىتىنىڭ مەسئۇللىرى ئازاتباغ يېزىلىق پارتكومنىڭ شۇجىسى ئابدۇقادىر ئابدۇكېرىم ئىنكاس قىلغان ئەھۋاللارنى ئاڭلاپ تېخىمۇ جىددىيلەشتى. ئۇلار مەسىلىنىڭ ئۆزلىرى ئويلىغاندىنمۇ ئېغىر ئىكەنلىكىنى يەنە بىر قېتىم چوڭقۇر تونۇپ يەتتى. بۇ پاختا زاۋۇتقا مول تەجرىبىگە، كۈچلۈك باشقۇرۇش ۋە تەشكىللەش ئىقتىدارىغا ئىگە بىرەرنى چىقارتماي بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىشتى. ھېس قىلىشنىغۇ قىلدى، زادى كىمنى چىقارتىش مەسىلىسى ئۈستىدە بىرلىككە كېلەلمەي خېلى ئۇزۇن باش قاتۇرۇشتى. ئاخىر ئۇلار شۇ چاغدا ئىگەرچى بازارلىق پاختا زاۋۇتىنىڭ باشلىقلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەۋاتقان تۇرغۇن ئوسماننى بۇ ئورۇنغا قويۇشنىڭ مۇۋاپىق ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشتى. چۈنكى تۇرغۇن ئوسمان ئىلگىرى ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتىغا ئوخشاش ئارقىدا قالغان زەرەپشان تاجىك مىللىي يېزىلىق پاختا زاۋۇتى، ئىگەرچى بازارلىق پاختا زاۋۇتى قاتارلىق ئورۇنلاردا ئىشلەپ، تەشكىلنىڭ سىنىقىدىن ئۆتكەن ۋە كەڭ

جامائەتچىلىكنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشكەنىدى.

1975 - يىلى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن تۇرغۇن ئوسمان شۇنىڭدىن كېيىنلا 20 يىلنى ئىزچىل تۇردە يېزا بازارلىق پاختا زاۋۇتلىرىدا ئۆتكۈزدى. ئاشۇ جەرياندا ئۇ جىنچى، پىرىيومچى، مۇئاۋىن زاۋۇت باشلىقى قاتارلىق خىزمەتلەرنى ئۆتىدى. ئاشۇ 20 يىل ئىچىدە ئۇ تەشكىلگە بىرەر قېتىممۇ شەرت قويماي، نەگە بۇيرۇسا شۇ يەرگە بېرىپ، قايسى ۋەزىپىگە قويسا شۇنى بىجانىدىللىق بىلەن ئورۇنلاپ كەلدى. بىراق ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئارىسىدا ئومۇمىيۈزلۈك دېگۈدەك شەھەرگە يۆتكىلىش، شەھەرگە ئېقىش ۋەزىيىتى شەكىللىنىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە شەھەردە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن تۇرغۇن ئوسمان، ئۆزىنىڭ بارغانچە شەھەردىن يىراقلاپ كېتىپ بارغانلىقىنى ئويلاپ كۆڭلى يېرىم بولغان چاغلىرىمۇ بولدى. بۇ قېتىم ئۇ مۇۋاپىق پەيتتە شىركەت مەسئۇللىرى بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۆزىنى شەھەرگە يېقىنراق بىر جايغا يۆتكەپ قويۇش ئارزۇسىنى ئېيتماقچى بولۇپ تۇرغاندا، شىركەت ئۇنى ھازىر ئىشلەۋاتقان ئىگەرچى بازىرىدىن يەنە 40 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى ئازاتباغ يېزىسىغا يۆتكىگەنلىكىنى ئېلان قىلدى.

شۇنداق قىلىپ 1995 - يىلى 4 - ئاينىڭ ئاخىرىدا تۇرغۇن ئوسمان يېڭى خىزمەت ئورنى ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتىغا ئىشقا چۈشتى. ئۇ ئىشقا چۈشۈپلا مەسىلىنىڭ ئۆزى ئويلىغاندەك ئۇنچىۋالا ئاددىي ئەمەسلىكىنى ھېس قىلدى.

تۇرغۇن ئوسمان شۇ كېچىسى كىرپىك قاقماي ئويلاپ چىقتى، ئۇنىڭ ئالدىدا ئىككىلا يول بار ئىدى. ئۇنىڭدىن بىرى، بىراقلا تاۋاق تاشلاپ، كۆدە - كۆرپىسىنى كۆتۈرۈپ بۇ ئورۇندىن كېتىپ ۋەزىپىسىدىن ئىستىپا بېرىش؛ يەنە بىرى، ئۆز كۈچىگە تايىنىپ جاپاغا چىداپ ئىشلەپ ئىگىلىك تىكلەش. ئاخىر ئۇ كېيىنكى يولنى تاللىدى. ئالدىنقىسىنى تاللاشقا ئۇنىڭ يىگىتلىك غۇرۇرى يول قويمايتتى. شۇڭىمۇ ئۇ ئەنە شۇ كېچىدە ئولتۇرۇپ پاختا زاۋۇتىنىڭ كەلگۈسى ئۈچ يىللىق تەرەققىيات پىلانىنى تۈزۈپ چىقتى.

— مانا ماۋۇ ئوغۇل بالىنىڭ ئىشى بوپتۇ، — دېدى يېزىلىق پارتكوم شۇجىسى ئابدۇقادىر ئابدۇكېرىم ئەتىسى ئەتىگەندە تۇرغۇن ئوسمان ئېلىپ چىققان ئۈچ يىللىق خىزمەت پىلانىنى كۆرگەندىن كېيىن، — خىزمەت دېگەندە ئالدى بىلەن مانا مۇشۇنداق پىلان بولۇشى كېرەك، پىلان بولغاندىن كېيىن ئىشلەش مۇددىئاسى ئېنىق بولىدۇ. يېزىلىق پارتكوم، ھۆكۈمەت بىلەن ھەمكارلىشىش توغرىسىدىكى چارە - تەدبىرلەر ياخشى تۈزۈلۈپتۇ. مانا مۇشۇنداق ھەمكارلىشىش كېرەك، ھەمكارلاشقاندىلا ئىش تەۋرەتكىلى بولىدۇ. بىز سىلەرنى قوللايمىز، شەخسەن مەن قوللايمەن، يۈرەكلىك ئىشلەڭ يىگىت.

تۇرغۇن ئوسمان ئىشنى پارتىيە ئەزالىرىنىڭ جەڭگىۋارلىق، باشلامچىلىق رولىدىن پايدىلىنىشتىن باشلىدى. ئىلگىرىكى ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن بولمىغان كونا، قالاق قائىدىلەرنى چۆرۈپ تاشلاپ، رىقابەت خاھىشى كۈچلۈك گەۋدىلەندۈرۈلگەن، پرىنسىپلىرى مۇكەممەل بولغان بىر يۈرۈش زامانغا لايىق باشقۇرۇش تەدبىرلىرىنى تۈزۈپ يولغا قويۇش بىلەن بىرگە، ئۈنۈمدىن زىيىنى كۆپ بولىدىغان ئېغىر ئەمگەك سىجىللىقىنى ئازايتتى. مەسئۇلىيەت ئېنىق، مۇكاپات - جازا نەق بولغاچقا، ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئاكتىپچانلىقى كۈچىيىپ، ھەرقايسى ئىش ھالقىلىرىدا ئۆزلۈكىدىن جانلىنىش بارلىققا كەلدى.

1995 - يىللىق پاختا سېتىۋېلىش خىزمىتى باشلىنىش بىلەن تەڭ، تۇرغۇن ئوسمان كادىر ئىستىلىنى چىڭ تۇتۇپ، پاختا سېتىۋېلىش سىياسىتىنى توغرا ئىجرا قىلىپ، جىننى، پىرىيوم ئۆلچىمىنى توغرا تۇتۇپ، ئىلگىرىكى مۇناسىۋەت پاختىسى، ئادەمگەرچىلىك پاختىسى سېتىۋېلىش ئىشىغا ئۈزۈل - كېسىل خاتىمە بېرىپ، پاختىكار دېھقانلار ئۈچۈن ھارۋا قويۇش ئورنى، چاي ئىچىش ئورنى تەسىس قىلىپ بەرگەندىن سىرت، مەخسۇس خادىم ئاجرىتىپ كىچىك باللىرى بار دېھقانلارنىڭ بالىسىغا قاراپ، يىرتىلغان خالتىلىرىنى ياماپ بەردى. بۇنىڭ بىلەن پاختا زاۋۇت خادىملىرى بىلەن پاختىكار دېھقانلار ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت ياخشىلىنىپ، دېھقانلارنىڭ ئىلگىرىكىدەك پاختىلىرىنى باشقا ئورۇنلارغا ئاپىرىپ سېتىش ھالەتلىرى ئۆزگىرىپ، شۇ يىللىق سېتىۋېلىنغان پاختا 37 مىڭ دەنگە يېتىپ، ئوخشاش تېرىلغۇ كۆلىمى ئاساسىدا، ئالدىنقى يىلقى پاختا مەھسۇلاتى بىلەن سېلىشتۇرغاندا 10 مىڭ دەنگە يېقىن مەھسۇلات ئاشتى.

1996 - يىلى باھاردا ناھىيىلىك تەمىنات - سودا كوپېراتىپىدا چاقىرىلغان ئالدىنقى بىر يىللىق خىزمەت خۇلاسە يىغىنىدا، ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتى «دېھقانلار ئۈچۈن ئاكتىپ مۇلازىمەت قىلغان ئورۇن» دېگەن شەرەپلىك نامغا ئېرىشىپ، تەمىنات - سودا كوپېراتىپى ۋە پاختا - چىگە شىركىتى تەرىپىدىن مۇكاپاتلاندى. بۇ تۇرغۇن ئوسماننىڭ شىركەت ۋە كوپېراتىپ مەسئۇللىرىنىڭ قولىدىن تۇنجى قېتىم مۇكاپات تاپشۇرۇۋېلىشى بولمىسىمۇ، ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتىدىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ ئۆز زاۋۇتىنىڭ، ئۆز خىزمەت ئورنىنىڭ ئىلغار بولغانلىقىنى تۇنجى قېتىم ئاڭلىشى ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ تۇرغۇن ئوسمان ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتى، زاۋۇتتىكى ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئۈچۈن شادلاندى، ھاياجانلاندى. ئۇ ئەنە شۇ قېتىملىق شان - شەرەپتىن ئۆزىنىڭ، شۇنداقلا ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتىنىڭ ئەتىسىنى كۆرگەندەك بولدى.

خىزمەت ئەمەلىيىتى تۇرغۇن ئوسمانغا شۇ نەرسىنى ناھايىتى ئېنىق كۆرسىتىپ بەردىكى، خادىملارنى خىزمەتكە سېلىش بىلەن ئۇلارغا بولغان كۆيۈنۈش، ھېسداشلىق ئۆزئارا بىرىكسە، ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ

ئۆز ئورنىغا بولغان ئىشەنچىسىنى تېخىمۇ ياخشى تۇرغۇزغىلى بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۇ 7 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىپ زاۋۇت ئىچىدە ئاشخانا قۇرۇپ، تاماق سۈپىتىنى ياخشىلاپ، ئۆزلىرى بوز يەر ئېچىپ تېرىغان ئاشلىق، سەي - كۆكتاتنى پاراۋانلىق ئورنىدا ئىشلىتىپ، بىر تەرەپتىن ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ سىرتتىن تاماق يېگەندىكى چىقىمىنى تېجەپ قالسا، يەنە بىر تەرەپتىن، پاختا سېتىۋېلىشنىڭ ئادىل پرىنسىپ بويىچە بولۇشىنى قولغا كەلتۈردى. يەنە بىر تەرەپتىن مۇھىتنى گۈزەللەشتۈرۈپ، مەنىۋى مەدەنىيەت خىزمىتىنى جانلاندۇرۇپ، خادىملارنىڭ مۇشۇ ئورۇنغا بولغان مۇھەببىتى ۋە ئەقىدىسىنى تۇرغۇزۇش ئۈچۈن 350 مىڭ يۈەندىن ئارتۇقراق مەبلەغ سېلىپ، زاۋۇت ئىچىدىكى دۆڭلەرنى يۆتكەپ، ئىشخانا شارائىتىنى ياخشىلاپ، زاۋۇت ئىچىنى گۈل - گىياھلىققا ئايلاندۇردى ۋە 24 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىپ، پاختا سېتىپ بېرىش مۇلازىمەت ئورنى قۇردى. 7 مىڭ يۈەن سەرپ قىلىپ، تەنتەربىيە مەيدانى ياساپ، ناھىيىلىك تەنتەربىيە كومىتېتىدىن مەخسۇس تىرېنېر تەكلىپ قىلىپ، كوماندا ئەزالىرىنى تەربىيىلەپ، يىلدا سەككىز قېتىمدىن 12 قېتىمغىچە مۇسابىقە ئېلىپ بېرىپ، ئىشچى - خىزمەتچىلەرنىڭ مەنىۋى تۇرمۇشىنى جانلاندۇرۇپ، ئۇلارنىڭ يامان يولغا ئېغىپ كېتىشىنى ئۈنۈملۈك ھالدا تىزگىنلىدى. بۇنىڭ بىلەن ھەممە خادىملاردا مۇشۇ يەردە ئىشلەش، مۇشۇ ئورۇنغا يىلتىز تارتىش ئىدىيىسى تۇرغۇزۇلدى.

مۇھىت ئۆزگەردى. ئازاتباغلىقلار شادلاندى. ئۇلارنىڭ پاختا ئىشلەپ چىقىرىش ئاكتىپلىقى تەبىئىي ھالدا ئۇرغۇپ، دۆلەتنىڭ كېۋەز تېرىلغۇ كۆلىمىنى كېڭەيتىش بەلگىلىمىسىگە ئاكتىپ ھالدا ماسلاشتى. نەتىجىدە ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتى سېتىۋالغان پاختا 1997 - يىلى 47 مىڭ دەنگە، 1998 - يىلى 53 مىڭ 700 دەنگە يېتىپ، سېتىۋېلىش، سېتىپ بېرىش مىقدارى يىلسېرى ئېشىش ۋەزىيىتى بارلىققا كېلىش بىلەن بىرگە، دېھقانلارنىڭ كىرىمى ئېشىش، ئىشلەپچىقىرىش ئاكتىپچانلىقى ئېشىشتەك ياخشى ۋەزىيەت بارلىققا كەلدى.

ياندا بولسا يالغىلى يېتىپتۇ دېگەندەك، زاۋۇت بېپىپ زىيان ئازلاپ، كىرىم كۆپەيگەندىن كېيىن خادىملارغا قىلىپ بېرىلىدىغان پاراۋانلىق ئىشلىرى كۆپەيدى. نەتىجىدە خادىملارنىڭ ئاكتىپچانلىقى ئۆستى. ھازىر بۇ زاۋۇتتا ئىشچى-خىزمەتچىلەر يېگەن تاماقتىن پەقەت ئاشپەزلەرنىڭ ئىش ھەققىلا ئېلىنغاندىن باشقا ھەق ئېلىنمايدىغان بولدى. 40 مىڭ يۈەنگە بىر تۇرمۇش ماشىنىسى سېتىۋېلىنىپ، ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ئىش ئورنىغا بېرىپ - كېلىشىدىكى قىيىنچىلىقى ھەل قىلىپ بېرىلدى. خادىملار ئۆزگەردى، زاۋۇت ئۆزگەردى. ئادەم ئۆزگەرسە ھەممە نەرسە ئۆزگىرىدىكەن، شۇنداق قىلىپ تۇرغۇن ئوسمان ئەيىنى چاغدا تۈزگەن ئۈچ يىللىق خىزمەت پىلانى رېئاللىققا ئايلىنىپ، 1998 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە پۈتكۈل زىيان تۈگىتىلىپ، دەسلەپكى قەدەمدە 150 مىڭ يۈەن پايدا ياراتتى. شىركەت رەھبەرلىرى، ناھىيىلىك تەمىنات - سودا كوپېراتىپ رەھبەرلىرى شادلاندى. تۇرغۇن ئوسماننى تەقدىرلىدى. 1999 - يىلى باھاردا چاقىرىلغان ناھىيىلىك تەمىنات - سودا كوپېراتىپىنىڭ يىللىق پارتىيە خىزمىتى خۇلاسە يىغىنىدا تۇرغۇن ئوسماننىڭ ئىش - ئىزلىرى ئالاھىدە ھۆججەت تەركىبىگە كىرگۈزۈلۈپ تونۇشتۇرۇلدى. ناھىيىلىك پاختا-چىگە شىركىتىمۇ شىركەتنىڭ يىللىق خۇلاسە يىغىنىدا ئۇنى مۇكاپاتلىدى. ئۇ، مۇكاپاتتىن زاۋۇتتىكى ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىمۇ تەڭ بەھرىمەن قىلدى. باشقىلار ئۇنىڭغا:

- بۇ سىلىگە شەخسەن بېرىلگەن مۇكاپات تۇرسا، نېمە ئۈچۈن سىلى مۇكاپات پۇلىنى باشقىلارغا تەقسىم قىلىپ بېرىلا، - دەپ سورىغىنىدا، تۇرغۇن ئوسمان ھېچ ئىككىلەنمەي:

- ئەيىنى چاغدا ئازاتباغ يېزىلىق پاختا زاۋۇتى جازالانغاندا، تەنقىدلەنگەندە، بۇ زاۋۇتتىكى بارلىق خادىملارنىڭ روھى چۈشكەن، كۆڭلى يېرىم بولۇپ دىلى ئازار يېگەن. ئەمدى شەرەپ قۇچۇپ مۇكاپاتلانغاندا بۇ شان - شەرەپ مېۋىسىدىن ئۇلارمۇ ئوخشاشلا بەھرىمەن بولۇشى، ھۇزۇرلىنىشى، شادلىنىشى كېرەك. پادا باققاندا دوست ئىدۇق، ياڭاق چاققاندا ئايرىلدۇق، دېگەندەك ئىش قىلساق بولمايدۇ - دە، - دېدى.

تۇرغۇن ئوسماننىڭ بۇ خىل ئېسىل پەزىلىتى، خىسلىتى بىردەمدىلا قۇلاقتىن - قۇلاققا ئاڭلىنىپ، كىشىلەرنىڭ ئېپتىخار تۇيغۇسىغا ئايلاندى. دېھقان بوۋايلار خۇددى ئۆز بالىسىدىن پەخىرلەنگەندەك تاماقلىرىنى تامشىتىپ تۇرۇپ:

- ئەل ئوغلى دېگەن شۇ، سەن نەدىلا بولمىغىن شۇ يەردىكى خەلق، ئەل ئۈچۈن خىزمەت قىلالىساڭ ئەزىزسەن، قەدىرلىنىسەن. كونىلارمۇ ئاتاڭنىڭ ئوغلى بولغۇچە، ئەلنىڭ ئوغلى بول دەپ بىكار ئېيتمىغان، - دېيىشتى.

ھايات ئاجايىپ قىسمەت ۋە كۆرۈنۈشلەرگە باي. تۇرغۇن ئوسمان ئەيىنى چاغدا ئۆزىنىڭ ئازاتباغقا چىقىشتىن ئىككىلەنگەنلىكىنى ئويلايدىغان بولسا، يۈزىنى ئىختىيارسىز قىزىللىق قاپلايدۇ.

ئۇ ئەمدى ھېچ ئىككىلەنمەيلا «ئوغلۇڭنى قۇچاقتىن ئايرىما ئانا» دەپ، گۈزەل ئازاتباغنىڭ باغۇ - بوستانلىرىغا چوڭقۇر مېھىر ۋە مۇھەببەت بىلەن تىكىلىدىغان بولدى. گۈزەل ئازاتباغ زېمىنىمۇ، ئاق كۆڭۈل ۋە ئەمگەكچان ئازاتباغ خەلقىمۇ، مائارىپ، سەھىيە، مېيىپلار خىزمىتى ۋە نامراتلارنى يۆلەش قاتارلىق تۈرلەردە 30 مىڭ يۈەندىن ئارتۇق مەبلەغ چىقىم قىلىپ ئۆزلىرىگە ياردەم بەرگەن بۇ ئوغلانىنى قەدىرلەيدىغان ۋە ئەزىزلەيدىغان، ئۇنىڭ يەنىمۇ غەيرەت بىلەن ئۆرلەپ گۈزەل مەنزىرىلەرنى كۆزلەپ پەرۋاز قىلىشىنى ئۈمىد قىلىدىغان بولۇشتى.

ۋەتەن تۈيغۇلىرى

مەھمۇد زەيدى

جاھاندا يۇرتۇمنىڭ ئۈزۈمى مەشھۇر
باغۋەنى باغلارغا بولغاچ مىراسخور.
دۇنيانىڭ ئەڭ يىراق قىتئەلىرىدىن،
يامغۇردەك ياغماقتا، ئالقىش ـ تەشەككۇر.

ھوگنىڭ قوغۇندىن يېۋىدىم بىر تىلىم،
شېرىن شەرۋىتىدىن يېرىلدى تىلىم.
سىڭگەچكە قوغۇنغا قوغۇنچى ئەجرى
ماختىنار ئۇ بىلەن بۇ ئانا ئېلىم.

دېدى: جەڭلەر ئارا تونۇشقان دوستۇم
تۇغۇلغان چېغىمدا دوزاخكەن يۇرتۇم.
تاغ تېشىپ، قان كېچىپ بولدۇق باياشاد
جەڭنى كەسىپ قىلغاچ، ئەجداد ـ ئۇجۇتۇم.

دۇنياغا كۆز ئاچتىم ئۆكتەبىر كۈنى،
ئېيتىپ بەردى ئاتام بۇنى شۇ كۈنى.
بىرقانچە ئون يىللىق ئېغىر جەڭلەرنىڭ
سەن، دېدى دولقۇنلۇق يىللار يەكۈنى.

كارىزدا تۇغۇلغان باتۇر پۇشتى مەن
بوراندا چېنىققان بوران قۇشى مەن.
دەۋرىمدىن ئۈستۈمگە ئالدىم ئېغىر يۈك،
ئۆمرۈمدىن يېڭى بىر ۋاراق ئاچىمەن.

ئىنقىلاب يولىدا ئوق بولۇپ ئۇچتۇم،
ئىلىم ـ پەن ئىگىلەپ شان ـ زەپەر قۇچتۇم.
سوتسىيالىزمنىڭ داغدام يولىدا
گۈللىنەر مەڭگۈگە بۇ ئانا يۇرتۇم.

قان بىلەن قىزارغان بۇ قوڭۇر تۇپراق،
قان رەڭلىك گۈللەرگە كۆمۈلگەن ھەر ياق.
قان بىلەن، جان بىلەن قىلغاچ ئىنقىلاب،
گۈزەل كېلەچەككە يول ئاچتۇق پارلاق!

ئېلىم كۈيچىسى مەن، قاينار دىلدا زوق،
ئەل ئىشقى جىمىكى ۋۇجۇدۇمدا چوغ.
ئاڭا پەرۋانىمەن ـ سادىق بىر جەڭچى،
قەلەمدۇر قورالىم ـ شېئىرلىرىم توغ!

ئېزىز ۋەتەن ئانامسەن

تۇرسۇنتاي ھوسەيىن

ئېزىز ۋەتەن ئانامسەن، مېھرىۋانسەن غەمخانسەن،
مېھرىۋانسەن غەمخانسەن، ئېزىز ۋەتەن ئانامسەن.

ماڭا جانسەن جانانسەن، سەنسىز مېنىڭ نامىم يوق،
سەنسىز مېنىڭ نامىم يوق، ماڭا جانسەن، جانانسەن.

سېنىڭ بىلەن سۇلتانمەن، سەنسىز بۇندا ئۇلتاڭمەن
سەنسىز بۇندا ئۇلتاڭمەن، سېنىڭ بىلەن سۇلتانمەن.

سايراپ ئۆتەي خەندانمەن، ساڭا ئاشىق زۆھرەمەن
ساڭا ئاشىق زۆھرەمەن، سايراپ ئۆتەي خەندانمەن.

ئېزىز ئانام پانامسەن، سەنسىز سېرىق رۇخسارىم،
سەنسىز سېرىق رۇخسارىم، ئېزىز ئانام پانامسەن.

ماڭا جانۇ جاھانسەن، ساڭا جانىم پىدادۇر
ساڭا جانىم پىدادۇر، ماڭا جانسەن، جاھانسەن.

يامغۇرلۇق كۈزۈم

(ھېكايە)

باھارگۈل ساۋۇت

ئۇزۇن يوللۇق يولۇچىلار ئاپتوبۇسى شەھەرگە يېقىنلاشقانسېرى بانۇنىڭ يۈرىكى قاتتىق سوقۇشقا باشلىدى. بۇنداق ھاياجانلىق ھېسسىيات بۇرۇنمۇ بولۇپ باققان. بۇ، بۇندىن خېلى يىللار بۇرۇنقى ئىشلار بولۇپ، ئۇ بانۇنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا تەتىلدە ئۆيگە قايتقاندىكى تۇيغۇلار ئىدى. ئۇلار ـ بىر توپ تەنتەك ستۇدېنتلار چۇرقىرىشىپ، ۋارقىرىشىپ كۈلۈشۈپ ماشىنىنى بېشىغا كىيەتتى. بۇلارنىڭ بۇنداق شوخلۇقلىرى باشقىلارغا ئەجەبلىك بىلىنمەيتتى. «نېمىدېگەن شوخ باللار ـ ھە؟» دېيىشىپ قويۇشاتتى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئولتۇرۇپ قالغان باشقا يولۇچىلار...

ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇزاق ئۆتمۈشنىڭ يادنامىسى. مانا ئەمدى بانۇدا ئۇ چاغدىكى شوخلۇقتىن ئەسەرمۇ قالمىغان، كۆز جىيەكلىرى ئاستىغا، ئەتراپىغا تارتىلغان ئىنچىكە سىزىقلار ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە نۇقسان يەتكۈزەلمىگەن بولسىمۇ، خىيالچان كۆزلىرى ماشىنا دېرىزىسىدىن دالاغا تىكىلگەن. ماشىنا ئارقىغا تاشلاپ كېتىۋاتقان دەرەخلەر چاقماق تېزلىكىدە كۆزدىن غايىب بولاتتى. باياتىن بېرى كۆزگە غىل ـ پاللا چېلىقىپ يوقاپ كەتكەن سوقما تاملار ئەمدى كۆرۈنمەي، ئۇنىڭ ئورنىغا قەۋەت ـ قەۋەت ئېگىز ئىمارەتلەر ئالماشتى.

بانۇ يېقىندىن بۇيان يۇرتىنىڭ قىياپىتىنىڭ ئۆزگىرىپ كەتكەنلىكىنى باشقىلاردىن ئاڭلىغانىدى. مانا ئەمدى بۇ ئۆزگىرىشنىڭ بۇنچىۋالا زور ھەم تېز ئىكەنلىكىنى بىلەن كۆرۈپ كۆزلىرىگە ئىشەنمەي قالدى.

«پاھ! نېمىدېگەن زور ئۆزگىرىش! دەۋەتتى ئىچىدە، ئۇ شەھەر ئىچى قانداق بولۇپ كەتتىكىن؟» ئەپسۇسكى قايناۋاتقان قازانغا سۇ قۇيۇۋەتكەندەك كۆڭلى لەسسىدە بولۇپ قالدى. بۇنىڭدىن ئالتە يىل بۇرۇن ئۇ ھېچكىم بىلەن خوشلاشماستىن بۇ يۇرتتىكى ھەممە نېمىسىنى تاشلاپ كەتكەنىدى. شۇندىن بۇيان ئۇ بۇ تەرەپلەرگە ئۆتۈپ باقمىدى. مانا ئەمدى يۇرتىغا ـ ئۆز ئۆيىگە يېقىنلاشقانسېرى كۆڭلى ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا بىر خىل غەلىتىلىك ئىچىدە يېرىم بولدى. بۇ خىل تۇيغۇنىڭ ۋىسال شادلىقى ئىچىدىكى يېرىملىقمۇ ياكى باشقا سەۋەبمۇ ئۇنى ئويلاپ يەتمەيلا ماشىنا ئۇزاق سىگنال بېرىپ بېكەتكە كىرىپ كەلدى. كەچكى گۇگۇمدا بېكەت مەيدانىدا ئانچە كۆپ ئادەم كۆرۈنمەيتتى. شۇنداقتىمۇ بانۇ تونۇش ـ بىلىشلەرنىڭ بار ـ يوقلۇقىغا بىر قۇر سەپسالغاندىن كېيىن، بىر ھامالغا يۈك ـ تاقلىرىنى كۆتۈرۈپ دەرۋازا ئالدىغا چىقتى ـ دە، كۆز باغلانغاندا ئاندىن ئۆيىگە بارماقچى بولۇپ دوقمۇشتىكى بىر ئاشخانىغا كىردى، ئۇنىڭ قورسىقىمۇ ئاچقان، مۇھىمى ۋاقىت ئۆتكۈزمەكنى مەقسەت قىلغانىدى.

ئېغىر يۈك بىلەن كىرىپ كەلگەن مېھماننى كۆرگەن ئاشخانا خوجايىنى تەكەللۇپ بىلەن بانۇنى كۈتۈۋالدى ھەم ئۇنىڭ يۈكلىرىنى قويۇش ئۈچۈن جاي كۆرسەتتى.

ـ كەلسىلە مېھمان، كەلسىلە، ـ خوجايىن ئايال شۇنداق دېگىنىچە تۇرۇپلا قالدى. بانۇمۇ خېرىدارغا قىزغىن مۇئامىلە قىلىدىغان خوجايىنغا قاراپ نېمە دېيىشنى بىلمەي تۇرۇپلا قالدى. بانۇ باشقىلارغا كۆرۈنۈشتىن قېچىپ ۋاقىت ئۆتكۈزۈش مەقسىتىدە كىرگەن ئەمەسمىدى؟

ـ ياخشىمۇسىز،گۈلبانۇ ئاچا؟ ـ دېدى بىر پەس قاتماللىقتىن كېيىنكى جىمجىتلىقنى خوجايىن ئايال بۇزۇپ، ـ هازىر كېلىشكىزمۇ؟

بانۇ بىر قىزىرىپ، بىر تاتىرىپ كەتتى. لېكىن ئۆزىگە خاس بولغان تەمكىنلىك بىلەن ئۆزىنى قولىغا ئېلىۋالدى. كىرگەنىكەن، ئەمدى دۇكاندىن چىقىپ كېتىش بىئەپ ئىدى.

ـ ياخشى، ئۆيدىكىلەر ئوبدان تۇرۇۋاتقاندۇ؟ ـ دېدى بانۇ زورىغا كۈلۈمسىرەپ.

ـ هەئە، هەممىمىز ئوبدان تۇرۇۋاتىمىز، ـ خوجايىن ئايال بىر ئىمكار كۆتۈرۈپ كىرگەن بىر چىنە خام چاينى بانۇنىڭ ئالدىغا قويۇۋېتىپ قوشۇپ قويدى، ـ بالىلارمۇ ئوبدان تۇرۇۋاتىدۇ. بانۇ ئايالغا لەپپىدە قارىدى. خوجايىن ئايال بانۇغا قاراپ ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ چىراي ئىپادىسىدىن نە تەنە، نە ئاچچىق، نە ئەيىبلەش، قىسقىسى هېچنېمىنى بىلگىلى بولمايتتى.

بانۇنىڭ كۆزلىرى خوجايىن ئايالنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشتى. بانۇ ئۆزىگە قادىلىپ تۇرغان بۇ كۆزنىڭ هاياتلىقتا خاتاسىز ئۆز مېھنىتىگە تايىنىپ ياشاۋاتقان بىر جاپاكەش ئايالنىڭ كۆزى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. بانۇنىڭ يۈرىكى جىغغىدە قىلىپ قالدى ـ دە، ئالدىدىكى چاي چىنىسىنى قولىغا ئېلىپ چاي ئىچكەن بولۇپ ئۆزىگە قادىلىپ تۇرغان ۋە كۆڭلىنى بىئارام قىلغان كۆزدىن كۆزىنى قاچۇردى.

بانۇ بىر چىنە ئۇگرە ئاشنى تەستە، بەكمۇ تەستە ئىچىپ بولدى. چۈنكى ئادەمنىڭ كۆڭلى پاراكەندە چاغدا يېيىلگەن هەرقانچە ئېسىل تائاممۇ ئادەمنىڭ ئاچقان يېرىگە بارمايتتى. ئۇ ئىچى سىقىلغان هالدا كېتىشكە تەرەددۇتلەندى.

ـ سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر ئەسلىدىكى ئۆيدىن كۆچۈپ كەتتى، ـ دېدى خوجايىن ئايال، ـ مۇنداق بولسۇن، ئەلنىڭمۇ ئىشتىن چۈشىدىغان ۋاقتى بولۇپ قالدى. ئۇ سىز بىلەن بىللە بارسۇن، سىلەر بىلەن قوشنىغۇ دېيمەن، ئىشقىلىپ بىر مەھەللىلىك، كېچىدە نەدە تېنەپ يۈرىسىز؟ بولە! ئەلى ئۇكام، ماۋۇ ئاچاڭنى ئايىسخان ئاچىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ قوي، ئۆيىنى بىلىسەنغۇ؟

خوجايىن ئايالنىڭ بۇ سەممىي تەكلىپىنى رەت قىلىشقا بانۇغا سەۋەب يوق ئىدى. ئۇ ئاپىسىنىڭ ئۆي سېتىۋالغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇ ئاۋۋال كونا مەھەللىگە بېرىپ كونا قوشنىلاردىن سۈرۈشتە قىلىپ ئاندىن ئاپىسىنىڭ ئۆيىنى تاپماقچى بولغانىدى. «دېگەنىبىلەن، ـ دەپ ئويلىدى بانۇ ئىچىدە، خۇدا پېشانەمنى خېلى ئوڭ ياراتقان بەندىمەن، ـ هەرهالدا ئىشلىرىم دائىم دېگۈدەك راۋان بولۇپ تۇرىدۇ...»

بانۇ كېتىۋېتىپ سۇس بىر خىيال تۈيغۇنىڭ لەپ قىلىپ قەلبىنى سىيپاپ ئۆتۈپ كەتكىنىنى سەزدى. ئۇ تۇيغۇ ئۇنىڭغا پاشقىچە بىر خۇشلۇق ئاتا قىلدى. ئۇ بۇ خۇشلۇقتىن مەستخۇش بولۇپ مېيىقىدا كۈلۈپ قويدى. ئۇ قانداقراقكىن؟ قانداقراق تۇرۇۋاتىدىكىن؟ مېنى ئۇنتۇپ قالمىغاندۇ؟ هەي، ئەمما ئۇنىڭغا سەل ئۇۋال قىلىپ قويدۇم. لېكىن مېنىڭمۇ ئامالىم قانچە؟ كىم ئۇنى نامرات بولسۇن، مېنىڭ ئارزۇ ـ تەلەپلىرىمنى قاندۇرالمىسۇن دەپتۇ؟...

ئايىسخان ئانا بانۇنىڭ كېلىشىدىن خەۋەردار بولسىمۇ، قايسى كۈنى كېلىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. ئىشىكتىن كىرىپ كەلگەن قىزىنى كۆرۈپ ئانىنىڭ كۆز يېشى يامغۇردەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى. ئانىنىڭ بۇ يىغىسىدا قىزىنىڭ ئۆز يۇرت، ئەلە ـ مەهەللىسىنى، بالا ـ چاقىلىرىنى، ئېرىنى تاشلاپ كەتكىنىگە بولغان نارازىلىقمۇ، ئۆزىنى خەلقئالەم ئالدىدا ئۇياتقا قويغىنىغا بولغان نەپرەتمۇ، ئانىلىق مېھىر ـ مۇهەببىتىنىڭ پىغانىمۇ، هىجران ئازابىدا پۇچۇلىنىشنىڭ دەرد ئېلەملىرىمۇ، ۋىسال شادلىقىدا تېپىرلاۋاتقان يۈرەكنىڭ هاياجىنىمۇ، ئۆزى بىلەن جاپا ـ مۇشەققەتنى تەڭ تارتقان، ئۆزىگە يۆلەك بولىدىغان مەرھۇم ئېرىنىڭ ۋاقىتسىز كەتكىنىگە ئېچىلغان هازىمۇ تەڭ شېرىك ئىدى.

بانۇ بۇنىڭدىن ئالتە يىل بۇرۇن يۇرتىنى تاشلاپ كەتكەن. بالا ئانىنىڭ شۇنچە نەسىھەتلىرىگە قۇلاق سالمىدى، ئەكسىچە ئۇ بىر كېچىدە هېچنېمىسىنى، هەتتا كىيىم ـ كېچەكلىرىنىمۇ ئالماي ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.

بانۇنىڭ ئاتىسى ناهايىتى تەقۋادار مۇسۇلمان بولۇپ، قىزىنىڭ سەتچىلىكى بوۋايغا بەكمۇ هار كەلدى. بىچارە بوۋاي يالغۇز ئۆيگە بېكىنىۋېلىپ يۇم ـ يۇم يىغلىدى. بوۋاي قىزىنى هەددىدىن ئارتۇق ياخشى كۆرەتتى. ئاتا بولغىنىغا قارىماي، قىزى خېلى چوڭ بولۇپ قالغۇچە ئۇنىڭ چاچلىرىنى ئۆزى تاراپ قوياتتى. هەر كۈنى نامىزىدا خۇدادىن قىزىنىڭ ئۆمرىنى، بەختىنى تىلەيتتى. ئىنساپىغا ئاتاپ دۇئا ـ تىلاۋەت قىلاتتى. تەتىلدە قىزى كېلىشتىن ئىككى كۈن بۇرۇن قىزى ياخشى كۆرىدىغان نەرسىلەرنى تەييار قىلىپ قويۇپ ئۇنىڭ يولىغا قاراپ ئولتۇراتتى... بوۋاي شۇ ياتقانچە باش كۆتۈرەلمىدى. بانۇنىڭ تۆمەنلەپ ئەۋەتكەن پۇللىرىمۇ بوۋاينىڭ كېسىلىگە شىپا بولالمىدى. بوۋاي قىزىنى سېغىنىپ يىغلايتتى. ئۇنىڭ بوستاندەك چاچلىرىنى يەنە تاراپ، ئۆرۈپ قويغۇسى كېلەتتى. قىزىنىڭ تىنىق دېڭىز سۈيىدەك شەهلا كۆزلىرىنى، ئالمىدەك پارقىراپ جۇلالىنىپ تۇرغان يۈزلىرىنى كۆرۈشنى ئارزۇ قىلاتتى. لېكىن هېچكىمگە بىر ئېغىز تىنماستىن هەممە دەردنى ئىچىگە يۇتۇپ، باققان ئاتا ـ ئانىسىنى، مىڭ بىر جاپادا ئېرىشكەن خىزمىتىنى، ئەڭ مۇهىمى ياۋاش، ئاق

كۆكۆل ئېرى بىلەن نارەسىدە ئىككى بالىسىنى تاشلاپ كەتكەن ۋاپاسىز تۇزكور قىزىنى لەنەتلەر ئىچىدە سېغىنىپ ئۇنىسىز ياش تۆكەتتى. ئۇ قىزىنىڭ نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلىدىغانلىقىنىڭ تېگىگە يېتەلمەيتتى. ئۇنىڭ نېمىسى كەم؟ ئۇنى شۇنداق قىلىشقا قىستىغان، مەجبۇر قىلغان نەرسە، ھەتتا ئاتا - ئانىسىدىن، بالىلىرىدىن كېچىشكە، مۇھىمى ئار - نومۇسىنىمۇ قايرىپ قويۇشقا مەجبۇر قىلغان نەرسە زادى نېمىدۇ؟...

بوۋاي شۇ دەرد، شۇ سەۋدا ئىچىدە دۇنيا بىلەن خوشلاشتى. ئۆلگەنىنىڭ كەينىدىن ئۆلگىلى بولامدۇ؟ تىرىكلەر ياشىشى، ياشاش ئۈچۈن مىدىرلىشى كېرەك.

ھايات ئۆز قانۇنىيىتى بويىچە مېڭىۋەردى. لېكىن ھاياتلىق مۇساپىسىدىكى قالدۇق جاراھەت ئۇنداق ئاسان ساقايمايدىكەن. بانۇنىڭ سىڭلىسى رەنا ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتتۈۋىدى، ئايسىخان ئانا ئۇنى ئوقۇشقا ئەۋەتمەي قويدى.

— ئوقۇغان ئادەم شۇنداق بولىدىغان بولسا ئوقۇپ نېمە قىلىدۇ؟ كەتتىغۇ؟ كەتتى. ھەممىسنى تاشلاپ كەتتى. دۆت! دېۋەڭ! ئەقلى يوق!

— ئاپا ھەممىنى بىر تاياقتا ھەيدىمەڭ! مەن...

— بار، — دەپ گەپنى بۆلدى ئايسىخان ئانا، — مېنى كۆمۈپ قويۇپ كەت! مەن ئادەم ئەمەس ھايۋانلارنى تۇغۇپ باققانىكەنمەن، داداڭغۇ كەتتى، مەنمۇ كېتەي، شۇ چاغدىلا ھەممىڭ ئۆز بەگ - ئۆز خان بولۇشىسەن، — ئايسىخان ئانا بوقۇلداپ يىغلىدى. تۇغقانلارمۇ، رەنانىڭ ئوقۇتقۇچىلىرىمۇ ئايسىخان ئانىنى گەپكە كىرگۈزەلمىدى.

— كەتتىغۇ، — دېدى ئايسىخان ئانا ئۆزىنى يوقلاپ كەلگەن زۆھرە بىلەن جەۋلانغا، — كەتتى! پۇلى بار بىر باينىڭ كەينىدىن كەتتى. پۇل دېگەن شۇنداق قۇدرەتلىك نەرسىمۇ؟ شۇنداق ئىكەن بالىلىرىم، پۇل دېگەن ئار - نومۇستىنمۇ، ئاتا - ئانىدىنمۇ، ئۇرۇق - تۇغقان ھەتتا يۈرەكنى يېرىپ چىققان بالىدىنمۇ ئارتۇق ئىكەن. شۇنداق بولۇشىنى كۈتكەنمىدىم؟ شۇنداق بولۇشىنى ئويلىغانمىدىم؟ بىز ئۇنىڭغا بىز بېرەلىگۈدەك ئىمكانىيىتىمىز بويىچە ھەممىنى بەرگەنىدۇق، ئۇ قانائەت قىلمىدى. بۇنىڭغا رازى بولمىدى، بۇنىڭغا نېمە دېگۈلۈك؟ — ئايسىخان ئانا ئىككى نەۋرىسىنى، قىزى ھېچ ئىككىلەنمەي، ئازابلانماي، تارتىنماي تاشلاپ كەتكەن ئېلشات بىلەن گۈلرۇنى باغرىغا باستى. ئۇنىڭ كۆزىدىن ئاققان ياشلار بالىلارنىڭ چاچلىرىنى ھۆل قىلىۋەتتى.

ئايسىخان ئانا ھازىرمۇ شۇنداق تېلىقىپ يىغلاۋاتاتتى. ئۇنداقتا ئۇ نېمىشقا يىغلايدىغاندۇ؟

ئۇ دادىسىنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلىغان، لېكىن نامىزىغىمۇ، نەزىرلىرىگىمۇ كەلمىگەنىدى. سىڭلىسىنىڭ ئوقۇشقا بارالمىغانلىقىنى ئاڭلىغان. ئۇنىڭ سەۋەبچىسى ئۆزى ئىكەنلىكىنى، سىڭلىسىنىڭ ئىستىقبالىنى نابۇت قىلغانلىقىنى بىلەتتى. بانۇ بۇلارغا پۇشايمان قىلىپ يىغلامدۇ؟ ئۇ بۇنى ئۆزىمۇ چۈشەنمەيتتى. ئۇ ئۆزۈن يىللارنىڭ بۇرۇقتۇرمىلىقىنى، قايغۇ - ھەسرىتىنى، ھىجران ئازابلىرىنى بىر يولىلا چىقىرىۋېلىشنى خالاپ يىغلايتتى. لېكىن ھېچ نەرسە ئېزىغا كەلمەيتتى. دادىسى كەلمەسكە كەتكەن. ئۇنىڭ پەرىشتىدەك چىرايىنى، خىزىر نىڭكىدەك ئاپئاق ساقاللىرىنى ئەمدى كۆرەلمەيتتى. دادىسى ئەمدى مەڭگۈ ئۇنىڭ چاچلىرىنى تاراپ قويمايتتى... ئۇنىڭ قايتىپ كېلىپ ئۆز بالىلىرىنى ئۆزى باققۇسى، ئۆز ئۆيىنى ئۆزى تۇتقۇسى بار ئىدى. بۇنىڭ ئىمكانىيىتى بارمىكىن؟

ئايسىخان ئانا بۇرۇنقى ئازابلارنى، مەرھۇم جورىسىنىڭ قايغۇ چېرمىغان، ھەسرەت ياماشقان چىرايىنى ئۇنتۇلۇپ قالغىنى يوق. رەھمەتلىك بوۋاينىڭ ئاھۇ - زارى، دادۇ - پەريادى ھازىرغىچە قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلاپ تۇرۇپتۇ. لېكىن ئانا كۆكسى يايلاق، بىپايان يايلاق. ئۇ قىزىنى كۆرۈپ ئانىلىق باغرى تېخىمۇ يۇمشاپ ئاچچىقلىرى پەسىيىپ قالدى. قىزى ھېلىمۇ شۇنداق چىرايلىق تۇرۇپتۇ. بۇرۇنقىدىن سەل سەمرىپ تولغان جۇۋان بوپتۇ.

بانۇ ئانىسىغا قارىدى. ئانىسى ئۇنىڭغا يىگىرمە ياش قېرىپ كەتكەندەك بىلىندى. ئايسىخان ئانىنىڭ چاچلىرى پۈتۈنلەي ئاقىرىپ، يۈزلىرىدىكى قورۇقلار تېخىمۇ كۆپىيىپ كەتكەنىدى. بانۇ شۇ تاپتا يۈرىكى دەرد بىلەن پۇچۇلانغان بىچارە ئانىغا نېمىمۇ دېيەلىسۇن؟ ئۇ ئۆز قەلبىدىكى ئارمانلىرىنى، دېيىشكە تېگىشلىك گەپلىرىنى قانداق چۈشەندۈرەلىسۇن؟ بانۇ بىلىدۇ، ئۇ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئالدىدا گۇناھكار بىۋاپا بالا. دادىسىنىڭ شۇنداق بالدۇر كېتىپ قېلىشىغا ئۆزىنىڭ سەۋەبچى ئىكەنلىكىنى، ئانىسىنىڭ شۇنداق ۋاقىتسىز قېرىپ كېتىشىگىمۇ ئۆزىنىڭ سەۋەبچى ئىكەنلىكىنى، سىڭلىسىنىڭ ئالدىدىمۇ ئۆزىنىڭ گۇناھكار ئىكەنلىكىنى چۈشىنەتتى. لېكىن ئۇنى كىم چۈشىنىدۇ؟ ئۇنىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرى، ئۇنىڭ تەلەپلىرى بىلەن كىم ھېسابلىشىدۇ؟ ئۇ ئۆزىنىڭ قىلغان ئىشىغا، ئۆتقان يولىغا پۇشايمان قىلىپ باقمىغان. شۇنداقتىمۇ ئۆزىنىڭ باللىق بۇرچىنى ئۇنتۇپ قالغىنى يوق. شۇڭا ئۇ ئۆيىگە دائىم پۇل ئەۋەتىپ تۇردى. ئەپسۇسكى، پۇل دادىسىنىڭ ھەسرىتىنى يەڭگىللىتەلمىدى، ئۆمرىنى ئۇزارتالمىدى. ئانىسىنىڭ قايغۇسىنى يەڭگىللىتەلمىدى، پۇل سىڭلىسىنىڭ تەقدىرىنى ئۆزگەرتەلمىدى. ھايات ئېقىن سۇدەك بىر خىلدا ئۆز قانۇنىيىتى بويىچە كېتىۋەردى... بانۇنىڭ كۆز چاناقلىرى يەنە لىققىدە ياشقا تولدى...

ھەرقانداق ئېغىر گۇناھ قىلغان پەرزەنتمۇ ئانىنىڭ

كەچۈرۈم قىلىشقا سازاۋەر بولىدۇ. ئانا قىزىنىڭ باشلىرىنى سىلىدى، تارشىدەك قېتىپ كەتكەن بارماقلىرى بىلەن قىزىنىڭ كۆز ياشلىرىنى سۈرتتى. ئۆز قولى بىلەن قىزىغا يۈز - كۆز يۇيۇش ئۈچۈن ئىسسىق سۇ تەييارلىدى.

بانۇنىڭ يەنە كۆڭلى بۇزۇلدى. ئۇ ئۆزى تاشلاپ كەتكەن بۇ ئانا دىياردىن يەنە ئۆزىگە كېرەكلىك بولغان ئىللىقلىق، مېھرىبانلىقنى قايتا تېپىۋالدى. يۇيۇنۇپ بولۇپ ئۆزىگە تەييارلاپ قويۇلغان خاس ھۇجرىغا كىرىپ خاراموشلۇق ئىچىدە تېزلا ئۇخلاپ قالدى. ئۇ چارچىغان، چارچاشقا قاتتىق ھاياجان قوشۇلغانىدى.

زۆھرە كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئىپلشات بىلەن گۈلرۇنىڭ تاپشۇرۇق ئىشلىشىگە يېتەكچىلىك قىلغاچ ئۇلارنىڭ ئالماشتۇرۇشى ئۈچۈن يۇيۇقلۇق كىيىملىرىنى ئېلىپ رەتلەپ، ئۇلارنىڭ ياتاق ئۆيىگە قويۇپ قويدى. ئاندىن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلىرىنى تۈگىتىپ قولىغا بىر كىتابنى ئالدى. لېكىن ئۇ ھەر قانچە قىلىپمۇ كىتابنىڭ ئىككى قۇرىدىن ئاشالمىدى. ئۇنىڭ كاللىسىغا ھېچنېمە چۈشمەيۋاتاتتى. مۇشۇ نەچچە كۈندىن بۇيان زۆھرەنىڭ كەيپىياتى ناچارلىشىپ قالدى. ئۇ بۇنىڭ سەۋەبىنى بىلەتتى. زۆھرە ئۆزى بىلەن بىر مەكتەپتە ئىشلەيدىغان خىزمەتدىشىدىن بانۇنىڭ يېقىندا يۇرتىغا كېلىدىغىنىنى، ئەگەر ئىمكانىيىتى بولسا قايتىپ كەتمەيدىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدى. بۇ خەۋەر ئىشەنچلىك ئىدى. چۈنكى بۇ خەۋەرنى يەتكۈزگۈچى بانۇنىڭ دادىسىنىڭ بىر نەۋرە سىڭلىسى ئىدى. بۇ خەۋەر زۆھرەنى سەل گاڭگىرىتىپ قويدى. ئۇ نېمىشقا كەتمەس بولۇپ قالىدىغاندۇ؟ بۇ يەردە ئېيتىلىۋاتقان «ئىمكانىيەت» زۆھرەگە قاراڭغۇ، لېكىن يامان بىر خىيال ئۇنىڭ كاللىسىدا سايىدەك ئەگىپ يۈرۈپ ئۇنى بىئارام قىلماقتا ئىدى.

زۆھرە بانۇ بىلەن ئون يىللىق ساۋاقداش ھەم يېقىن دوست ئىدى. زۆھرەنىڭ ئائىلە تۇرمۇشى دېگۈدەك ياخشى ئەمەس بولۇپ، ئاپىسى باشقىلارنىڭ كىر - قاتلىرىنى يۇيۇپ، نانلىرىنى يېقىپ تاپقان ئازغىنە پۇلى بىلەن ئائىلىسىنى قامدايتتى. ھېيت-بايرام كۈنلىرى بانۇغا ئاتاپ كىيىم - كېچەك تەييارلايدىغان ئايسىخان ئانا ئارىلاپ زۆھرەنىمۇ ئۇنتۇپ قالمايتتى. ئۇلار تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىشتى. بەختكە ئۇلار ئىككىسى بىر مەكتەپكە، يەنە كېلىپ بىر سىنىپقا قوبۇل قىلىنىشتى. ئۇلار ئالىي مەكتەپكە بارغاندىن كېيىن بىر پارتىدا ئولتۇرۇپ، بىر ياتاقتا يېتىشتى. ئۇلارنىڭ شاد ھەم قايغۇسى ئورتاق ئىدى. قىزىق يېرى، تەقدىر ئۇلارغا ناھايىتى قاملاشمىغان بىر چاقچاق قىلدى. ئۇلار ئىككىلىسى تەڭلا جەۋلاننى ياخشى كۆرۈپ قالدى. جەۋلان ئۇلارنىڭ يۇرتلۇقى ھەم ساۋاقدىشى ئىدى. مۇھەببەت ئەسلىدىنلا قىزغىنىش ھەم تەشۋىشكە تولغان بولىدۇ. مانا مۇشۇ تەشۋىش، قىزغىنىش، شەخسىيەتچىلىك مۇھەببەتنى ئاجايىپ سېھرىي كۈچكە ئىگە قىلغان. مانا بۇ سېھرىي كۈچ ئىنتىلدۈرىدۇ، كۈرەش قىلغۇزىدۇ، قىزغاندۇرىدۇ. ئادەمنى دەككە - دۈككىگە سالىدۇ. شۇنداق بولغاچقا ئىنسان ۋاقتى كەلسە شۇ مۇھەببەت ئۈچۈن جان بېرىشكە رازى بولىدۇ.

ئىككى دوست — بانۇ بىلەن زۆھرە تالاشمىدى، قىزغىنىشمىدى، دۇنيادا تالاشلا ئەمەس، تاللىنىش دەيدىغان يەنە بىر ئاتالغۇمۇ بار. جەۋلان بانۇنى تاللىدى. ئىنسان بىرلىرىنى ياخشى كۆرمەيچۇ دەپ ياخشى كۆرەلمىسە، ياخشى كۆرمەيچۇ دەپ ياخشى كۆرمەيدىغان ئىش بولسا سۆز لۇغىتىدە مۇھەببەت دەيدىغان بۇ ئاتالغۇمۇ، كۆيۈش دەيدىغان بۇ ئۇقۇممۇ پەيدا بولمىغان بولاتتى. كىمنى ئەيىبلىگىلى بولىدۇ؟ بانۇنى ئەيىبلىسۇنمۇ؟ ئۇنداق قىلىشقا ئۇنىڭ نېمە ھوقۇقى بار؟ ئەمىسە جەۋلاننى گۇناھكار دېسۇنمۇ؟ لېكىن جەۋلان نېمە ئۈچۈن گۇناھكار بولغۇدەك؟ ئەمىسە...

زۆھرە ئۆزىنى قىلچىمۇ ئەيىبلىمەيتتى، بۇ ئازابلىق مۇھەببەت ئۇنى قانچىلىك قىينىمىسۇن، ئۆزىنىڭ مۇھەببىتىدىن پەخىرلىنەتتى. بۇ سۆيگۈ ئۇنىڭغا ئۆزىنى تونۇتقان، ئىنسانلىق سەزگۈسىنىڭ ئويغاق ئىكەنلىكىنى، ئۆزىنىڭ سۆيەلەيدىغانلىقىنى بىلدۈرگەنىدى. سۆيۈلۈشنىڭ ئۆزى بەخت، سۆيۈشنىڭ ئۆزىمۇ ئوخشاشلا بەخت ئىدى. زۆھرە بۇنى چۈشىنەتتى. ئۇ باشقا بېشىم قىزلارغا ئوخشاش ئۆز مۇھەببىتىنى جېدەل - ماجىرا بىلەن نامايان قىلىشنى ياقتۇرمايتتى. ئۇنىڭ كۈلكىسى غەمكىن. گېپى ئاز، ئۇ دائىم ئوقۇش بىناسىنىڭ كەينىدىكى سۆگەتلىك ئارىسىدىن ئېقىپ ئۆتىدىغان دەريا بويىغا كېلىپ لايىقلىنىپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈيىگە قاراپ سائەتلەپ ۋاقىتنى ئۆتكۈزەتتى. بەزىدە كۆز چاناقلىرىغا پاتماي قالغان ياش مەڭزىنى بويلاپ پەسكە سىيرىلىپ چۈشەتتى.

زۆھرەنىڭ بۇنداق ھالىتىنىڭ سەۋەبىنى بانۇمۇ، جەۋلانمۇ ھەر ئىككىلىسى بىلەتتى. ئۇنىڭ بىرەر ئەخمىقانە ئىش قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ ئۇنىڭغا تەسەللى بەرمەكچى بولاتتىيۇ، يەنە توختاپ قېلىشاتتى. چۈنكى ھازىر ھەر ئىككىلىسىنىڭ ھەرقانداق بىر سۆزلىرى ئۇنىڭ قەلب يارىسىغا تۇز سېپىپ، ئۇنىڭ دەردىگە دەرد قوشاتتى. ئۇلار پەقەت زۆھرەنى يوشۇرۇن كۆزىتىپ يۈرەتتى. لېكىن ئىچ ئاغرىتىش مۇھەببەتنىڭ ئورنىنى باسالمايتتى. جەۋلان زۆھرەنى چۈشىنەتتى. ئۇ قەيسەر، ئىرادىلىك قىز. ئۆتۈپ كېتىدۇ، ئۇ ئوڭشىلىپ قالىدۇ، دەپ ئويلايتتى.

دېگەندەك، جەۋلاننىڭ دېگىنى توغرا چىقتى. زۆھرە ناھايىتى تېزلا ئوڭشىلىپ ئەسلىدىكى شوخ ھالىتىگە

كىردى. ئۇلار ئۇچى بۇرۇنقىدەكلا دوستلۇقنى ساقلاپ قالدى. ئوخشىمايدىغىنى، جەۋلان بىلەن بانۇ بىكار ۋاقىتلىرىنى كىنو كۆرۈش، باغچىلاردا سەيلە قىلىش بىلەن ئۆتكۈزەتتى. زۆھرە كىتاب ئوقۇش بىلەن مەشغۇل بولاتتى.

— خوش، — دەيتتى ئۇ ئوچۇق - يورۇقلۇق بىلەن كۈلۈپ تۇرۇپ، — سىلەر بېرىپ كېلىڭلار، مېنىڭ ئازراق ئىشىم بار ئىدى قىلىۋالاي.

ئۇلارنىڭ ھەرقانچە يېلىنىشلىرى، يالۋۇرۇشلىرىمۇ كارغا كەلمەيتتى.

خۇدا بەزى ئادەملەرگە شۇنداق قۇدرەتنى ئاتا قىلغان. ئۇلار بارلىق قايغۇلىرىنى، ئازابلىرىنى ئىشلەش بىلەن يېڭىدۇ. ئۇلار قايغۇنى كۈچكە ئايلاندۇرۇپ ئاجايىپ مۆجىزىلەرنى يارىتىدۇ. بۇمۇ كىشىلەرنىڭ ئازابنى، دەرد - ھەسرەتنى يېڭىشتىكى بىر خىل ئۇسۇلى. لېكىن بۇنداق قىلىش ھەممىلا ئادەمنىڭ قولىدىن كېلىۋېرىدىغان ئىش ئەمەس. زۆھرە قاتتىق بېرىلىپ ئۆگەندى. ئوقۇش پۈتتۈرۈش دىسسېرتاتسىيىسى ئەلا باھاغا ئېرىشتى.

ئىشكىنىڭ تاراقىدە ئېچىلىشى زۆھرەنىڭ خىيالىنى ئۈزۈپ قويدى.

— تېخى ئۇخلىمىدىڭمۇ؟ — دېدى جەۋلان چاپىنىنى ئاسقۇغا ئېسىۋېتىپ، غەمكىن ئولتۇرغان زۆھرەگە قاراپ — بالىلارچۇ، ئۇخلاپ قالدىمۇ؟ — دەپ قوشۇپ قويدى.

— كەچ قالدىڭغۇ؟ — دېدى زۆھرە — ئۇخلىدى بولغاي، قورساق قاندى؟

جەۋلان «توق» ئىشارىسىگە باش چايقىدى ۋە ياندىكى ئاۋۋال قىزى ياتقان، ئاندىن ئوغلى ياتقان ئۆيگە كىرىپ چىقتى. بۇ ئۇنىڭ ئادىتى ئىدى. ئۇ ھەر كۈنى، ھەرقانچە كېچىدە كەلسىمۇ بالىلىرىنىڭ يوتقىنىنى قامداپ ئۇلارنى كۆرۈپ چىقمىغۇچە خاتىرجەم بولالمايتتى. بۇ ئىش ئۇنىڭغا ئادەتكە ئايلىنىپ قالغان. «ھەممىلا دادا شۇنداق بولالمىدىغاندۇ» دەپ ئويلايتتى زۆھرە، دۇنيادا ئۆز بالىلىرىغا كۆيمەيدىغان دادا بولمىسا كېرەك. لېكىن ھەرقانداق بىر كىشىنىڭ ئۆز سۆيگۈسىنى ئىپادە قىلىش ئۇسۇلى ئوخشاش بولمايدۇ. جەۋلان بالىلىرىنى بولۇپمۇ قىزىنى شۇنچىلىك ياخشى كۆرەتتى. زۆھرەنىڭ ئىشلەيدىغان يېرى يىراقراق بولغاچقا چۈشتە قايتىپ كېلەلمەيتتى. شۇڭا جەۋلان بالىلىرى بىلەن ئىدارىسىنىڭ ئاشخانىسىدا تاماق يەيتتى. بوران، يامغۇر، تومۇز ئىسسىقتا جەۋلان تامىقىنى ئېلىپ قويۇپ بالىلىرىنى ئالغىلى باراتتى. قاراپ ئولتۇرۇپ بالىلىرى تامىقىنى يەپ بولغاندا ئاندىن ئۆزى يەيتتى. تامىقىنى يەپ بولغاندىن كېيىن بالىلىرىنى مەكتەپكە يەنە ئۆزى ئاپىرىپ قوياتتى. بۇنداق ئەھۋال تۆت يىلدىن بۇيان داۋاملىشىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ قىزىغا ئالاھىدە غەمخورلۇق قىلاتتى.

— ئېلىشات دېگەن ئوغۇل بالا، — دەيتتى جەۋلان — قىز بالا دېگەن ئاجىز بولىدۇ. ئۇ بەكرەك كۆيۈنۈشكە موھتاج.

زۆھرە بىلەتتى. جەۋلاننىڭ ئۆز قىزىغا بولغان مېھرىبانلىقى ئاتىنىڭ بىر قىزغا بولغان سۆيگۈسىدىن ئېشىپ كەتكەنىدى. بۇنىڭ سەۋەبى گۈلرۇ ئاپىسى بانۇغا بارغانسېرى ئوخشاپ كېتىۋاتاتتى، ئانا - بالا ئىككىسىنى بىر قېلىپتا قۇيۇلغان دېيىشكە بولاتتى. جەۋلان قىزىغا قاراپ تويمايتتى. بۇنداق چاغلاردا زۆھرەنىڭ كۆڭلى قاتتىق بىئارام بولاتتى. جەۋلاننىڭ بانۇنى ھازىرغىچە ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى، شۇڭا ئۇ تاشلاپ كەتكەن ئىككى بالىنى پەقەت ئۆزىنىڭ بالىسى بولغانلىقى ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى ئۆزى سۆيگەن، ياخشى كۆرگەن ئادەمنىڭ يادنامىسى بولغىنى ئۈچۈنمۇ ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى چۈشىنەتتى. زۆھرە بۇ ئۆيگە كىرگەندىن بۇيان دوستىنىڭ قولى تەگكەن نەرسىلەرنىڭ ھېچقايسىسىنى ئۆزگەرتكىنى يوق. ئۇ پەقەت ئۆزى ياخشى كۆرگەن ئادەمنىڭ بالىسىغا ئانا بولۇپ، ئۇنىڭ يوقىنى ئازراق بولسىمۇ يەڭگىللىتەلىگىنى ئۈچۈن ئۆزىنى تولىمۇ بەختلىك ھېسابلايتتى. چۈنكى زۆھرەنىڭ نەزىرىدە سۆيۈش بىلەن سۆيۈلۈش، ئېرىشىش بىلەن قۇربان

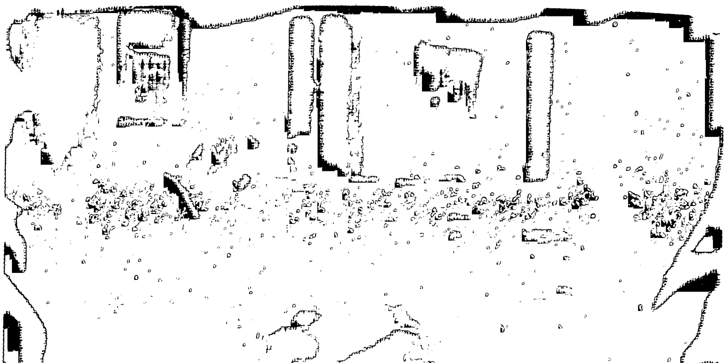

بىرىش ئوخشاشلا بەخت ئىدى.

جەۋلان چەينەكتىن بىر پىيالە چاي قۇيۇپ غورتۇلدىتىپ ئىچىۋەتكەندىن كېيىن ئالدىرىماي بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردى - دە، قاتتىق بىر شوراپ قىقىلىپ كەتتى.

زۆھرە جەۋلاننىڭ ئۆزىگە بىرنەرسە دەيدىغانلىقىنى پەملىدى (بۇرۇنمۇ دائىم شۇنداق قىلاتتى)، شۇڭا ئۇ ئاۋۋال ئىغىز ئىچىپ شۇنداق دىدى:

- ماڭا دەيدىغان گىپىڭ بارمىدى جەۋلان؟ دەۋەرگىن، نىمە كەپتۇ شۇنچە جاپا تارتىپ؟ مەن سىنىڭ ئايالىڭغۇ؟

جەۋلان زۆھرەنى تۇنجى كۆرۈۋاتقاندەك ئۇنىڭغا قارىدى. ئۇنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغان بۇ ئاق كۆڭۈل ئايال ئۆزىنىڭ بېشىغا كۈن چۈشكەندە ئۇنىڭغا هامىي بولدى. ئانىسى تاشلاپ كەتكەن باللىرىغا ئانىلىق مېھرىنى يەتكۈزدى. بۇ ئۇنىڭ يالغۇز ئۆزىنى ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈنمىدۇ؟ زۆھرە ئىپادىسىز بىر ھالەتتە ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇراتتى. «گەپنى ئەگىتىپ نىمە قىلاي؟» دەپ ئويلىدى جەۋلان، ئۇدۇل قىلىۋېرەي.

- بانۇ بۈگۈن قايتىپ كەپتۇ.

- بىلىمەن.

قىسقىلا بېرىلگەن بۇ جاۋابتىن جەۋلان ھەيران قالدى. زۆھرە يەنىلا پەرۋاسىز، ئىپادىسىز بىر ھالەتتە تەمكىن ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ ئاقسېرىققا مايىل چىرايىدا ھېچقانداق بىر غەيرىي ئىپادە سىزىلمەيتتى.

- ئەجەب ماڭا دىمىدىڭغۇ؟

- زۆرۈرىيىتى بارمىدى؟

- زۆرۈرىيىتىغۇ يوق، لېكىن سىنى ھەيران قالارمىكىن، خاپا بولارمىكىن دەپ ئويلىغۇندىم.

زۆھرە كۈلۈپ كەتتى.

- بۇنىڭ خاپا بولغۇدەك، يەنە كېلىپ ھەيران قالغۇدەك نىمىسى بار؟ بۇنىڭ سەۋەبى بىرى، بۇ بانۇ ئۆزى تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئانا ماكان، بۇ يەردە ئۇنىڭ ئانىسى، قېرىنداشلىرى، ئۆزىنى سۆيگەن ئادەملىرى بار. قاچان كەلگىسى كەلسە، قانداق ۋاقىتتا كەلگىسى كەلسە شۇ ۋاقىتتا كېلىۋېرىدۇ. بۇنىڭ ھەيران قالغۇدەك نىمىسى بار؟ ئىككىنچىدىن، سەن ئۇنى چىللاپ كەلمىگەن تۇرساڭ بۇنىڭغا نىمىشقا رەنجىگۈدەكمەن. ھەتتا ئۇ مۇشۇ ئۆيگە كەلسىمۇ رەنجىشكە ھەقلىقمىدىم؟ چۈنكى بۇ ئۆيدە ئۇنىڭ يۈرەك يىرىپ چىققان ئىككى بالىسى بار ئەمەسمۇ؟

زۆھرەنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى، لېكىن جەۋلان ئۇنىڭ سۆز ئورغۇسىدىن تەنە قىلىۋاتقانلىقىنى ياكى ئازابلىنىۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدى. بىرقانچە كۈندىن بۇيان ئۇنىڭ شۈكلەپ قېلىشىنىڭ سەۋەبى شۇ ئىكەن - دە، دەپ ئويلىدى جەۋلان.

- ئەتە باللارنى ئېلىپ بېرىپ كۆرۈشۈپ كېلەيلى، - دىدى زۆھرە ئارىدىكى جىملىقنى بۇزۇپ جەۋلانغا، - ئەتە دەم ئېلىشقۇ؟

ئارىنى يەنە جىمجىتلىق باستى. تامدىكى سائەتنىڭ چىكىلدىشىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۆي ئىچى يەرگە يىڭنە چۈشسە ئاڭلانغۇدەك دەرىجىدە جىمجىت ئىدى.

تېگىدىن ئېيتقاندا، جەۋلان زۆھرەنىڭ دىلىنى ئاغرىتىشنى خالىمايتتى. چۈنكى ئۇلار نېمىلا بولمىسۇن ساۋاقداش ئىدى. ئۇلار ئوقۇش پۈتتۈرۈپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن جەۋلان گۈلبانۇ بىلەن توي قىلدى. تويدا زۆھرە بانۇغا قولداش بولدى. بانۇ يەڭگىگەن چاغدا زۆھرە بانۇنىڭ ھالىدىن ئۆز قېرىندىشىدەك خەۋەر ئالدى. ئۇلارنىڭ ئېغىر - يېنىك ئىشلىرىغا قوربىنىڭ يېتىشىچە ياردەم قىلدى. ئۇ دوستلۇقنى تازا ۋايىغا يەتكۈزدى. جەۋلان بۇنى بىلەتتى. بۇنداق مەردلىك، بۇنداق كەڭ قورساقلىق ھەممە ئادەمنىڭ قولىدىن كېلىۋەرمەيتتى. تەقدىر دىگەن ئاجايىپ بولىدىكەن. راستىنلا بەزىدە ئادەمگە ئاجايىپ بىمەنە چاقچاقلارنى قىلىدىكەن. بۇنىڭغا كۈلگۈلۈكمۇ ياكى يىغلىغۇلۇقمۇ؟ ئۇ ئەينى ۋاقىتتا بانۇنى تاللىغان. مانا ئەمدى بانۇ ئۇنى ئىككى بالا بىلەن تاشلاپ كېتىۋىدى، جەۋلانغا تەسەللى بەرگەن، ياردەم قىلغان، مەنىۋى جەھەتتىن بىردىنبىر يۆلەك بولغان ئادەم يەنىلا شۇ زۆھرە بولدى. جەۋلان بۇنىڭغا كۈلۈشنى، يا يىغلاشنى بىلەلمىدى. تەقدىر ئۇنى زاڭلىق قىلىۋاتامدىكىن؟!

- بوپتۇ، سەن دىگەن ئوغۇل بالىغۇ؟ - دىدى زۆھرە ئۇنىڭغا، - ئوغۇل بالىنىڭ بېشىغا نى كۈنلەر چۈشمەيدۇ دەيسەن؟ چىدىغىن، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ. بانۇ بەكمۇ خاتا قىلدى. لېكىن كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇ قىلغان ئىشىغا پۇشايمان قىلىدۇ. ئۆزۈڭنى بەردەمرەك تۇت. ئىككى بالاڭ ساڭا موھتاج...

زۆھرەنىڭ قىلغانلىرى ئالدىدا جەۋلاننىڭ قىلغانلىرى ھېچنېمىگە ئەرزىمەيتتى. جەۋلاننىڭ پۈتۈن قەلبى، سۆيگۈ- مۇھەببىتى بانۇغا بېغىشلانغانىدى. بانۇ ئۇنىڭ بارلىق ئارزۇ- ئۈمىدلىرىنى، ئىشەنچ - ئەقىدىلىرىنى، ھەتتا ھاياتقا بولغان ئىنتىلىشلىرىنىمۇ گۇمران قىلىۋەتكەنىدى. جەۋلان يارىلانغان كېپىكتەك ئۇنىسىز ئىڭرايتتى. ئازاب ئىچىدە تولغىناتتى. دەپسەندە قىلىنغان ئەقىدىسى ئۈچۈن ئېچىناتتى. لېكىن دەردىنى ھېچكىمگە چىش يىرىپ تىنمايتتى. ئۇنىڭ خورلانغان ئەرلىك غۇرۇرى مەڭگۈ ئەسلىگە قايتمايدىغاندەك كۆڭلى سۇنۇق، پەرىشان بولۇپ قالغانىدى. بانۇ

چىرايلىق قوللىرىغا قوش - قوش ئالتۇن ئۈزۈكلەرنى سېلىشنى، چىرايلىق ئاپئاق بويىنىغا توم ئالتۇن زەنجىرلەرنى ئېسىشنى ئارزۇ قىلاتتى. كېلىشكەن بەدىنىگە يېڭى پاسوندىكى قىممەت پۇللۇق مودا كىيىملەرنى كىيىشنى خالايتتى. ئۆز ئۆيىنى خانشلارنىڭ سارىيىدەك ئۆزگىچە ياساشنى ئويلايتتى. ئۇ كوچىدا كېتىۋاتسا باشقىلار قايرىلىپ قارايدىغان گۈزەل جامالىغا يارىشا بايلىقنىڭ ئىگىسى بولۇشنى تولىمۇ ئۈمىد قىلاتتى، «مۇھەببەت دېگەننى كىيىم ئورنىدا كىيگىلى بولمايدۇ، ئېسىل جابدۇق ئورنىدا ئىشلەتكىلى بولمايدۇ» دەپ قارايتتى. بالدۇر تۇغۇپ ئىككى بالىنىڭ ئاپىسى بولۇپ قالغىنى ئۈچۈن رەنجىيتتى. جەۋلاننىڭ پۇل تاپالمىغانلىقىدىن، ئۆز ئارزۇسىنى قاندۇرالمىغانلىقى ئۈچۈن ۋايسايتتى. دېمىسىمۇ جەۋلان ئۆزىنىڭ ئازغىنە مائاشى بىلەن بانۇنىڭ ئارزۇلىرىنى ھەرگىزمۇ قانائەتكە ئىگە قىلالمايتتى. بانۇ يامانلاپ كەتتى. يوقىلاڭ بىر ئىشتىن باھانە تېپىپ جېدەل چىقىرىپ ئاپىسىنىڭ ئۆيىگە كېتىۋېلىپ شۇ ئۆيدىن يوقاپ كەتتى. ئۇ كېتىپ ئالتە ئايدىن كېيىن سوت ھۆكۈم چىقىرىپ ئۇلارنى ئاجراشتۇرۇۋەتتى. چۈنكى بانۇ سوتقا نىكاھتىن ئاجرىشىش ئەرزى سۇنغانىدى.

جەۋلانغا بۇ ئىشلار تويۇقسىز ھاۋادا چاقماق چېقىلغانىدەك بەكمۇ قاتتىق تەسىر قىلدى. ئۇ ئۆز سۆيگۈسىنى بېغىشلىغان ئايال، ئۆمۈرلۈك ھەمراھىم دەپ تاللىغان مەھبۇبىسى ئۇنى ئىككى بالا بىلەن تاشلاپ كەتكەنىدى. ئادەم دەرد تارتقانغا ئۆلمەيدۇ، لېكىن ياشاش ئۈچۈن غەيرەت كېرەك، ئۈمىد كېرەك. ئۇنىڭ ئالدىدا مۆلدۈرلەپ قاراپ تۇرغان ئىككى بالىسى ئۇنىڭدىن ئۆزىمۇ ئويلاپ يېتەلمەيدىغان نۇرغۇن نەرسىلەرنى تەلەپ قىلاتتى. جەۋلان بۇنىڭدىن كېيىن ھاياتتا ئۈستىگە يۈكلەنگەن مەسئۇلىيەتنىڭ ئېغىرلىقىنى، يۈكنىڭ ئېغىرلىقىنى ھېس قىلدى. لېكىن بۇنى يالغۇز كۆتۈرۈش شۇنچىلىك قىيىن ئىدىكى، جەۋلان بۇلارنى ئويلاشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي قالدى.

خۇدا ھامان بەندىلىرىنى بىر - بىرىگە ئۆز ئارا موھتاج قىلىپ ياراتقانىكەن. شۇڭا دۇنيادا دوستلۇق پەيدا بولغان. ئادەملەر مېھىر - شەپقەتكە، ياردەمگە موھتاج بولغانلىرىدا بىرلىرى ئۇنىڭغا ياردەمدە بولىدۇ، شەپقەت قىلىدۇ، بۇ قانۇنىيەت. لېكىن جەۋلان يېرىم يىلغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە ئورۇقلاپ بىر تېرە، بىر ئۇستىخان بولۇپ قالدى. ئىشتىھاسى تۇتۇلۇپ، ئاچچىق تاماكىنى پۇرقىرىتىپ چېكىپ، تۈتۈننى ئىچىگە يۇتاتتى. ھېچنېمىنى بىلمەيدىغان سەبىي بالىلىرىغا قاراپ ئىچى سىيرىلاتتى. چارىسىز ئاللەر بىلەن بالىلىرىنى باغرىغا باساتتى. ساۋاقداشلىرى ئۇنى يوقلاپ كېلىپ تەسەللى بەردى.

- زۆھرە بىلەن توي قىل، - دېدى ساۋاقداشلىرىدىن بىرى ئۇنىڭغا، - ئۇ بىچارىنىمۇ تۇغماس دەپ ئېرى كۆرمىگەننى كۆرسەتتى. ئىككى ئازابلانغان يۈرەك بىرلەشسە، بەلكى بەختلىك ئۆتۈپ كېتەلەرسىلەر. مۇھىمى، زۆھرە سېنى ياخشى كۆرەتتىنغۇ؟

ياخشى كۆرۈش دېگەن نېمە؟ ئاياللارنىڭ ياخشى كۆرۈشى زادى قانداق ياخشى كۆرۈشتۇ؟ بانۇمۇ ئۇنى شۇنچىلىك ياخشى كۆرەتتىنغۇ؟ ئۇلارنىڭ ئورتاق غايىسى، ئورتاق پىكرى بار ئىدى. ئۇلار خۇدا قوشقان بىر جۈپلەردىن ئىدى. جەۋلان ئەمدى ياخشى كۆرۈش دېگەن نەرسىلەرگە، سۆيۈش دېگەن سۆزلەرگە ئىشەنمەس بولۇپ قالدى. چۈنكى ئۇ دېڭىزدىكى نىشانسىز كېمىگە ئوخشاش دولقۇن قاياققا ئۇرسا شۇ ياققا لەيلەپ تۇرمۇش سەپىرىنى داۋاملاشتۇرۇۋاتاتتى.

توغرا، زۆھرەنىڭ جەۋلاننى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ھەممە ساۋاقداشلىرى بىلەتتى. زۆھرە توي قىلىپ بالا يۈزى كۆرمىدى. قىلمىغان دورىسى، بارمىغان دوختۇرخانىسى، ئىزدىمىگەن تېۋىپى قالمىدى. ئېرى، ھەتتا چوڭلىرىمۇ ئۇنى «قېچىر» دەپ يامان كۆرۈپ پاتۇرمىدى. زۆھرە بۇ خورلۇقلارغا چىدىماي ئېرىدىن خېتىنى ئالدى. لېكىن ئۇ شۇنىڭدىن كېيىن، باش چۆكۈرۈپ ئىشلەشكە كىرىشىپ كەتتى. زۆھرە جەۋلاننى ئىككى قېتىم ئىزدەپ كېلىپ ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى. بۇنى قانداقتۇر بىرەر پايدا ئېلىش كويىدىكى ئۇرۇنۇش دېگىلى جەۋلاننىڭ ۋىجدانى چىدىمايتتى. زۆھرە كرىستالدەك ساپ دوستانە قولىنى جەۋلانغا سۇنۇپ ئۇنىڭغا تەسەللى بەرگەنىدى. زۆھرەنىڭ قەلبى ئازابلانغان قەلب ئىدى. شۇڭا ئۇ باشقىلارنىڭ ئازابىنى چۈشىنەتتى. بۇنداق ئازابلارغا - ئاشىقلىق ئازابى بىلەن يوقىتىشتىن پەيدا بولغان ئازابلارغا بەرداشلىق بېرىشنىڭ نەقەدەر قىيىنلىقىنى ئۇ ئۆزىلا بىلەتتىكى، باشقىلارغا چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيتتى ھەم چۈشەندۈرۈشنىمۇ خالىمايتتى. زۆھرە ئۆز تۇرمۇشىدىن توختىماي ۋايىم يەيدىغان چىدامسىز ئاياللاردىن ئەمەس ئىدى. ئۇ بۇرۇنمۇ شۇنداق قىلغان، ھازىرمۇ شۇنداق قىلىۋاتاتتى. ئۆزى ياردەمگە، تەسەللىگە، مېھىر - شەپقەتكە موھتاج تۇرۇپ، ئەكسىچە ئۆز ۋۇجۇدىدىكى بارلىق چىدام، غەيرەتلىرىنى چىقىرىپ دوستىغا - جەۋلانغا تەسەللى بېرىۋاتاتتى.

ئۆتمۈشكە تەئەللۇق نۇرغۇن تەپسىلاتلار... جەۋلان ئەمدى قايسى يۈزى بىلەن زۆھرەگە توي قىلىش تەلىپىنى قويار؟ راستىنى دېگەندە، ئانىسىز قالغان بالىلىرىغا ئانا تېپىپ بېرىش كېرەك. تۇرمۇشنىڭ ئېغىر يۈكىنى بىللە

كۆتۈرۈشۈپ بېرىدىغان ھەمراھقا موھتاج ئىكەنلىكىنى ئۇمۇ ئويلاپ يەتكەنىدى. بالىلارنى چوڭلارنىڭ ئۆيىگە قويغۇسى — ئانىسىدىن ۋاقىتسىز ئايرىلغان بالىلىرىنى دادىسىدىنمۇ ئايرىپ قويغۇسى كەلمەيتتى. ئۆزى بولسا ھەم دادا، ھەم ئاپا بولۇپ يېتىشىپ بولالمايتتى...

كېيىنكى يولى جەۋلان خاتا باسمىغانىدى. ساۋاقداشلىرى ئۇنىڭغا بەكمۇ توغرا يول كۆرسەتكەنىكەن. جەۋلاننىڭ جاراھەتلەنگەن قەلبى زۆھرەنىڭ شىپالىق قولى بىلەن بارا - بارا ساقىيىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ئىللىق قولىدىن تېمىۋاتقان مېھرىلىك ئابھاياتلارنىڭ ئۇنىڭ قەلب يارىلىرى ئۈستىگە تىم - تىملاپ چۈشۈشى نەتىجىسىدە، ئۇنىڭ ئۆلگەن ۋۇجۇدى قايتا جانلىنىشقا، ھاياتقا بولغان ئىشەنچى قايتا ئۇرغۇشقا باشلىدى. ئۆتمۈش ھەققىدە ھېچكىم ئېغىز ئاچمايتتى. بالىلارمۇ ناھايىتى تېزلا بۇ يېڭى ئاپىنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشتى. ئۇلار زۆھرەگە ئەركىلەيتتى. ئانا مېھرىگە تەشنا سەبىي قەلبىنىڭ ئاچلىقى بىلەن ئۇنىڭغا ئېتىلاتتى. بولۇپمۇ ئوغلى ئۇنىڭغا بەكمۇ ئامراق ئىدى. ئۆيگە كېلىپ بىرىنچى ئىشى ئانىسىغا مەكتەپتىكى ئىشلىرىنى سۆزلەپ بېرىش ئىدى. ئۇ جەۋلانغا قىلمىغان شوخلۇقلىرىنى زۆھرەگە قىلاتتى، مۇز چېچىپ تۇرغان ۋەيران بولغان بۇ ئائىلە بۇ ئايالنىڭ ئىللىق قەلبى، ئەمگىكى، ئەجرى بىلەن يەنە قايتا قۇرۇلۇپ شاد - خۇراملىققا چۆمدى. بالىلارنىڭ بۇرۇنقى شوخلۇقى ئەسلىگە كەلدى. مۇڭ باسقان بۇ كەپىدىن ئەمدى كۈلكە ئاۋازى يوقالمايدىغان بولدى. زۆھرە ھېرىپ - چارچاش دېگەننى بىلمەيتتى. ئىشتىن كېلىپ ئۆي ئىشلىرىنى قىلاتتى. بىكار ۋاقىتلىرى بولسا چوڭلارنى يوقلايتتى.

— ئايىسخان ئانىنى يوقلاپ كېلەيلىچۇ؟ — دەيتتى ئۇ پات - پاتلا. تاتلىق - تۈرۈملارنى ئېلىپ ئىككى بالىنى يېتىلەپ ئايىسخان ئانىنى يوقلاپ تۇراتتى.

— بۇ قانچۇقنىڭ يەنە تەلىيى بار ئىكەن، — دەپ يىغلىدى ئايىسخان ئانا زۆھرەگە بىر قېتىم، — بالىلىرىغا خۇدايىم سىزدەك ياخشى بىر ئانىنى يەتكۈزدى. بالىلار يېتىملىكنىڭ، ئانىسىزلىقنىڭ دەردىنى تارتماي چوڭ بولىدىغان بولدى. ئىككى ئالەملىكىڭىز ياخشى بولغاي قىزىم.

زۆھرەنىڭ بۇنچىلىك كەڭ قورساقلىقى جەۋلاننى ھەيران قالدۇراتتى. جەۋلان زۆھرەنىڭ نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلىدىغانلىقىنى، بانۇ تۇتقان نەرسىلەرنى نېمە ئۈچۈن قەدىرلەيدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئىككى بالىسىنى نېمە ئۈچۈن شۇنچە ياخشى كۆرىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇزاق ئويلىناتتى. لېكىن بۇنىڭ تېگى - تەكتىگە يېتەلمەيتتى. زۆھرەنىڭ ھەممە ئىشلىرى شۇنچە تەبىئىي ئىدى. بالىلارنى باشقۇرۇشى، ئەركىلىتىشى ھەتتا بانۇنى تىلغا ئېلىشىمۇ شۇنچە تەبىئىي ئىدى. مانا ھازىرمۇ بانۇنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ ھەيرانمۇ قالمىدى. ئۇنىڭ كېلىشىدىن ئاللىبۇرۇنلا خەۋەر تاپقانىكەن. لېكىن ماڭا بۇ توغرىدا بىر ئېغىزمۇ تىنمىدى. خاپا بولىدىمىكىن دېسەم، ئەتە بېرىپ كۆرۈشۈپ كېلەيلى دەۋاتىدۇ. بۇ ئاياللارنى چۈشەنمەك نېمىدېگەن تەس. يائاللا...

چىراغ ئۆچۈرۈلگەن بولسىمۇ، ھەر ئىككىلىسى ئۇخلىمىغانىدى. ئېغىر - ئېغىر تىنىقلار ئۇلارنىڭ قەلب دۇنياسىنى ئاشكارىلاپ تۇراتتى. جەۋلان بۇرۇن بىلمىگەن، چۈشەنمىگەن نەرسىلەرنى ئەمدى چۈشەنگەندەك بولدى. زۆھرەنىڭ ئۆزىنى شۇنچە چوڭقۇر سۆيىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۈچۈن بارلىقىنى قۇربان قىلىشقا رازى ئىكەنلىكىنى بىلدى. ياخشى كۆرۈشنى ئىپادىلەشنىڭ ئۇسۇلى كۆپقۇ؟ ئادەملەر ھەر خىل ئۇسۇل بىلەن ئۆز كۆڭلىنى، قەلبىنى، ئەقىدىسىنى ئىزھار قىلىدۇ. جەۋلان بانۇنى ياخشى كۆرەتتى. شۇڭا زۆھرەگە قۇرۇپ كەتكەن ھېسسىياتسىز بەدەندىن باشقا ھېچنەرسە بېرەلمىدى. ئۇنىڭ بانۇنى ياخشى كۆرۈشى ئۆتمۈشكە تەئەللۇق بولسىمۇ، ئۇ خىل ھېسسىيات ساپ كرىستالدەك تازا نازۇك ھېسسىيات ئىدى. ئۇ سۇنغان، ئەمدى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولمايدىغان ھېسسىيات ئىدى. لېكىن ئۇنى قەلب ساھىلىدىن چىقىرىۋېتىشكىمۇ بولمايتتى. بانۇ گەرچە ئۇنىڭغا قاتتىق ئازاب سېلىپ ۋاپاسىزلىق قىلغان بولسىمۇ، ئۇ يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدىن ئۇنى سۆيگەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇ چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن گىرەلىشىپ كەتكەن نەپرەت ئوتتۇرىسىدا تەمتىرەپ يۈرەتتى. مۇھەببەت بىلەن نەپرەت ئەسلىدىنلا بىر - بىرىگە قوشكېزەك ئىكەن. چوڭقۇر مۇھەببەت بولغاندىلا كۈچلۈك نەپرەت بولىدىكەن. مۇھەببەت ئەنە شۇ نەپرەتنىڭ ئەكس ساداسىمىدۇ؟ دېمەك، بانۇنىڭ بالىلىرى، ئۇ تۇتقان ئۆي، ئۇ تاشلاپ كەتكەن نەرسىلەر ھېچنەرسە ئۆزگەرگىنى يوق. ھەممە نەرسە شۇ پېتى، پەقەت جەۋلاننىڭ ھېسسىياتىلا ئازاب ئىچىدە داۋالغۇماقتا. ئۇ يوقىتىشنىڭ ئازابى، سۆيۈلۈشنىڭ راھىتى ئىچىدە تېڭىرقىماقتا. ئۇ ئۆزىنىڭ زۆھرەنىڭ سۆيگۈسىگە مۇناسىپ جاۋاب قايتۇرالمىغانلىقىدىن ھەسرەت چېكەتتى. ئۆتمۈشنىڭ يادنامىلىرى كۆلەڭگىدەك ئۇلارنى ئەگىشىپ يۈرىدۇ. زۆھرە بۇلارنى جەۋلاندىن ياخشىراق بىلىدۇ. ھېسسىي تۇيغۇلارنى چۈشىنىشتە ئاياللار ئەرلەردىن ماھىرراق. مۇھەببەت ئۈچۈن قۇربان بېرىشتە ئاياللار ئەرلەردىن باتۇر. زۆھرە نېمە ئويلايدىغاندۇ. ئۇ جەۋلاننى پەقەت ئۇستا دوختۇر ساقايماس بىر كونا كېسەللىكنى داۋالىغاندەك ئاستا، ناھايىتى

ئاستا داۋالاۋاتقانىكەن. ئۇنىڭ ھېسسىياتلىرىغا ھۆرمەت قىلغان، ئۇنىڭ مۇھەببىتىنى قەدىرلىگەنىكەن. جەۋلانىنىڭ سوغۇق مۇئامىلىلىرىگە ھېسسىي قاتماللىقلىرىغا ئۇن - تىنسىز، پەرۋاسىز سۈكۈت قىلىپ كەلگەنىكەن. ئۆز ئەمەلىيىتى ئارقىلىق جەۋلاننى قانچىلىك ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ئىپادىلىگەنىكەن. شۇڭا ئۇ جەۋلان ياخشى كۆرگەن بارلىق نەرسىلەرنى ھېچ ئىككىلەنمەي ساقلاپ قالغانىكەن...

زۆھرە جەۋلاندىن ئايرىلىپ قېلىشتىن بەكمۇ قورقاتتى. جەۋلان ئۇنىڭغا توي قىلىش تەكلىپىنى قويغاندا ئۇ قاتتىق ھاياجانلانغانىدى. ئۇ بۇنى ھاياتىدىكى بەختلىك دەقىقىلەر دەپ بىلگەنىدى. لېكىن جەۋلانىنىڭ ئۆزىنى بانۇنى ياخشى كۆرگەنچىلىك ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىنى بىلەتتى. يەنە بىر تەرەپتىن ئېيتقاندا، جەۋلانىنىڭ ئىككى بالىسى ئۈچۈن ئانا بولۇشقا زۆھرەدىنمۇ مۇناسىپراق نامزاتنىڭ يوقلۇقىنى جەۋلانىنىڭ بىلىدىغانلىقىنىمۇ چۈشىنەتتى.

– مەن سىزنى ماڭا ياتلىق بول دەپ زورلىيالمايمەن. بانۇ سىزنىڭ دوستۇڭ. مەنمۇ سىزنىڭ دوستۇڭ. بۇ ئىككى بالا ئۇ يېزىدىكى باللارنى كۆرسەتتى، – ئانىغا، ئانا مېھرىگە موھتاج. مەن سىزنىڭ ئاجىزلىقىڭىزدىن پايدىلىنىۋالاي دەۋاتقىنىم يوق. باللىرىمنى ياخشى كۆر دەپمۇ تەلەپ قويالمايمەن. پەقەت رەت قىلساڭ رەنجىمەيمەن. جەۋلان شۇنداق دەپ ئىككى بالىسىنىڭ بېشىنى سىلىدى.

زۆھرە ئىككى بالىغا قارىدى. دادىسىنىڭ قولىغا، يەنە كېلىپ يارىلانغان كېپىكتەك يۈرىكى ئازار يېگەن بىر ياش دادىسىنىڭ قولىغا قالغان بالىغا قارىدى. ئۇلارغا قاراپ ئىچى سىيرىلدى. ئانىلىق مېھرى قوزغىلىپ، كۆزلىرى ياشقا تولدى. ئۇ بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن ئىككى بالىنى يېتىلىگىنىچە ئۆز ئۆيىگە ئېلىپ كەتتى. قىزىقى، باللار ياتسىرىماستىن، ھەيران بولماستىن ھەتتا دادىسىغا تارتىشىپمۇ قويماستىن زۆھرە بىلەن بىللە كېتىپ قېلىشتى. بەلكى زۆھرە بۇرۇنمۇ ئۇلارنى دائىم يوقلاپ تۇرغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق بولغاندۇ، جەۋلان باللىرىنى يېتىلەپ كېتىۋاتقان بۇ غەلىتە مىجەزلىك ساۋاقدىشىنىڭ ئارقىسىدىن قارىسى يۈتكىچە قاراپ قالدى.

زۆھرە باللارنى ئۆيىگە ئاپىرىپ ئۇلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان تاماقنى ئېتىپ يېگۈزدى. يېشىندۇرۇپ ھەر ئىككىلىسىنى يۇيۇندۇردى. باللار راھەتلىنىپ تېزلا ئۇخلاپ قېلىشتى. زۆھرە تاتلىق ئۇيقۇدا ياتقان بۇ سەبىي باللارغا بىر پەس قاراپ تۇردى - دە، ئۇلۇغ - كىچىك تىندى. بۇ ئۇنىڭ دوستىنىڭ، ساۋاقدىشىنىڭ ھەم ئۆزى ياخشى كۆرگەن ئادىمىنىڭ باللىرى ئىدى. ئۇ باللارنىڭ كىيىملىرىنى يۇيۇپ يېيىپ قويغاندىن كېيىن باللارنىڭ يېنىغا كىردى: باللار چۈشەكىگەن بولسا كېرەك، ۋىلىقلاپ - ۋىلىقلاپ كۈلۈۋاتاتتى.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ باللار ئاپىسىنى، ئۆز ئاپىسىنى تېپىۋالدۇ...

ئۇنىڭ يۈرىكى پىچاق بىلەن تىلغاندەك قاتتىق ئاغرىپ كەتتى. ئۇ مىنۇت ئىچىدە ھېسسىياتىدا يۈز بەرگەن بۇ ئۆزگىرىشكە ئۆزىمۇ ھەيران قالغۇدەك بىر چىدام بىلەن بەرداشلىق بەردى. چۈنكى قەلبىدە تامامەن يوقالغان گۇمران بولغان ئانىلىق ئەقىدىسىنىڭ تاتلىق ئېقىمى ئۇنىڭ ھازىرقى ئازابلىرى ئۈستىدىن غالىب كەلگەنىدى. ئۇ باللارنىڭ سىرتقا چىقىپ قالغان قوللىرىنى يوتقاننىڭ ئىچىگە تىقىپ ئۇلارنىڭ يوتقىنىنى قامداپ قويدى.

تەقدىر ماڭا ئوخشاش ئاق كۆڭۈل بىر ئايالنى نېمىشقا قىينايدىغاندۇ دەپ ئويلىدى ئۇ ئىچىدە. ماڭا نېمىشقا شۇنچە قاتتىق قوللۇق قىلىدىغاندۇ؟ ئەجەبا؟... ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى يامغۇردەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى. ئۇ ئۆزىنى زادىلا تۇتۇۋالالمىدى. ئۇ دىسلەپتە ئۈنسىز ئارقىدىن بۇقۇلداپ يىغلاشقا باشلىدى. يىغا ئاۋازىدىن تاتلىق ئۇيقۇدا ياتقان ئىككى بالا ئويغىنىپ كەتتى.

– يىغلاپسىزغۇ ئاپاش؟ نېمىشقا يىغلايسىز؟ – دېدى ئېلشات ئۇيقۇلۇق كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ تۇرۇپ.

– ياق يىغلىمىدىم ئوغلۇم، – دېدى زۆھرە كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈۋېتىپ، – يېتىڭلار، سوغۇق تېگىپ قالىدۇ.

– ئەمدى بىزنى دائىم مۇشۇ ئۆيگە ئېلىپ كېلەمسىز؟– بۇ چۈچۈك تىللىرى بىلەن سۆزلەۋاتقان گۈلرۇ ئىدى. ئۇنىڭ بۇلاقتەك قارا كۆزلىرى ئۇنىڭغا تىكىلگەن.

– ھەئە، – دېدى زۆھرە، – دائىم ئېلىپ كېلىمەن.

– ئۇنداقتا بىزگە ئاپا بولامسىز؟

زۆھرە ھاياجاندىن تىترەپ كەتتى. بۇ سەبىي باللارغا – ھېچنەرسىنى چۈشەنمەيدىغان نارەسىدىلەرگە «ياق»! دەپ جاۋاب بېرىشكە ئۇنىڭ تىلى بارمايتتى. ئاپىسى تاشلاپ كەتكەن بۇ باللارنى يەنە بىر قېتىم ئانىسىز قالدۇرۇش... ئۇ قانداقمۇ ياق دېيەلىسۇن! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇنىڭ بالىسىز قالغان قەلب ساھىلى مۇشۇنداق بىر ساداغا موھتاج ئىدى. بۇ سادا ئۇنىڭ جاراھەتلەنگەن، ئازار يېگەن قەلبىنى داۋالىيالايتتى. مۇزلىغان يۈرىكىنى ئېرىتەلەيتتى. ھاياتقا بولغان ئۈمىد ئىشەنچلىرىنى ئاشۇراتتى. ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى يەنە تاراملاپ تۆكۈلدى. ئۇ گەپ - سۆز قىلمايلا ئىككى بالىنى باغرىغا باستى. باللار زۆھرەگە چاپلىشىپ يېتىپ ھايال ئۆتمەيلا تاتلىق ئۇيقۇغا كەتتى.

زۆھرە بانۇنىڭ توي قىلمىغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇنىڭ

ئايالى بار كاتتا بىر سودىگەر بىلەن بىللە ئۆتتۈۋاتقانلىقىنى، تۇرمۇشىنىڭ بەكمۇ باياشات ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغان. بانۇ توغرىسىدىكى خەۋەرلەر دائىم دېگۈدەك ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرىپ تۇراتتى. بانۇ ئەۋەتكەن پۇلغا ئانىسى زېمىن سېتىۋالغان، ھەتتا بانۇنىڭ ئۆزىگىمۇ قورۇ - جاي ئېلىپ قويغانىدى. بانۇ ھەر ۋاقىت يېنىپ كېلىشى، ئىككى بالىسىنى ھەتتا جەۋلانىنىمۇ تارتىۋېلىشى مۇمكىن دەپ ئويلايتتى. بۇ خىيال ئۇنى دەككە - دۈككىگە سېلىپ بىئارامچىلىق ئىچىدە ئۇنى قىينايتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ ھازىرقى بەختىدىن (مۇبادا بەخت دېگىلى بولسا) غەم قىلاتتى. ۋايىم يەيتتى. چۈنكى ئۇنىڭ يۈرىكى پۇچۇلانغان، ئازار يېگەن يۈرەك ئىدى. ئۇ دوختۇرخانىلارغا تولا قاتراپ ھاردى، چارچىدى. ئۆزىنىڭ «تۇغماس» ئىكەنلىكىنى بىلىپ ھەتتا ياشاش ئۈمىدىنىمۇ يوقاتقانىدى. بالىسىز ياشاش، ئەۋلادسىز ياشاش دۇنيادىن نام - نىشانسىز كېتىش دېگەنلىك بولاتتى. تەقدىر ئۇنىڭغا چاقچاق قىلغان، يامىنى بۇ چاقچاق بۇنىڭغا بەكمۇ ئېغىر كەلدى. بۇنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن ئۇ كۆپ، ناھايىتىمۇ كۆپ كۈچ سەرپ قىلدى. ئەمدى ئۇ بۇنىڭدىن كېيىنكى زەربىلەرگە بەرداشلىق بېرەلمەيتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئانىلىق مېھرىنى، ئارزۇ-ئۈمىدلىرىنى شادلىق - خۇشاللىقلىرىنى، ئەقىدە - ۋاپالىرىنى مۇشۇ بالىلارغا بېغىشلىۋەتتى. بالىلارمۇ ئۇنىڭ ھاياتىغا مەزمۇن قوشقان. ئۇنىڭ ئىشەنچ - ئۈمىدلىرىنى ئاشۇرغان. ئۇنىڭغا ياشاشنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى بىلدۈرگەن. ئادەمنىڭ دۇنيادا ئۆزى ئۈچۈنلا ياشىمايدىغانلىقىنى تونۇتقانىدى. زۆھرە دۇنيادا ئۆزىنىڭ باشقىلار ئۈچۈن كېرەكلىك ئىكەنلىكىنى بىلىشتىن ئارتۇق شادلىق ئۆز ئەكسىنى باشقىلارنىڭ ۋۇجۇدىدا ئەكس ئەتكەنلىكىنى بىلىشتىن ئارتۇق خۇشاللىقنىڭ بولمايدىغانلىقىنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشەنگەنىدى. مۇشۇنداق بىر - بىرىگە چوڭقۇر گىرەلىشىپ كەتكەن مۇرەككەپ ھېسسىي تۇيغۇلار ئىچىدە ئۇ پەرۋاسىزدەك كۆرۈنسىمۇ تىرىشىپ - تىرمىشىپ ياشاپ كېلىۋاتاتتى.

توخۇ سوزۇپ - سوزۇپ ئىككى چىللىدى. شۇ چاغدىلا ئۇ ئۆز خىيالىنى يىغىشتۇرۇپ ئۇخلاپ قالدى.

بانۇ ئاپىسىنىڭ ئويغىتىشى بىلەن ئېرىنچەكلىك ئىچىدە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇخلاش كىيىمى بىلەنلا ھويلىغا چىقتى. تال باراڭ ئارقىسىدىكى چۈنەكتە ھۆپپىدە ئېچىلغان رەڭگارەڭ گۈللەرنىڭ خۇشبۇي ھىدى دىماغقا ئۇرۇلاتتى. ھويلا ئىچى چىندەك پاكىز، قارىسا ئادەمنىڭ كۆڭلى سۆيۈنۈپ، دىلى يايراپ قالاتتى.

چوڭ شەھەرلەردە، ـ دەپ ئويلىدى ئۇ، ـ بۇنداق مەنزىرىلەرنى كۆرمەك بەكمۇ تەسكە توختايدۇ. بىز ئۆزىمىز ھۆرۈنمۇ ياكى تەبىئەت بۇ يەرلەردە بەرگەن ھۆزۈرنى ئۇ يەرلەردە بىزگە بەرمەمدۇ. كەلگىلى كۆزىنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە ئۇن نەچچە كۈن ئۆتۈپ كېتىپتۇ. شۇنىڭدىن بۇيان ئۇنىڭغا ئاراملىق يوق. كۈندە يا كۆرۈشكىلى كەلگەنلەر، ياكى بولمىسا ئۇنى مېھمانغا چاقىرىپ كەلگەنلەر. ئاخشام بىر ياققا چىقمىغانىدى. گۆھەر كېلىپ بىرىم كېچىگىچە ئولتۇرۇپ كېتىپ قالدى. ئۇنى مېھماندارچىلىققا چاقىرىپ قويۇپ كېتىپ قالدى. گۆھەر ئۇلار بىلەن ساۋاقداش بولغاچقا بارمىسا بولمايتتى.

گۆھەرنىڭ ئۆيىدىكى مېھماندارچىلىقتىن كېيىن زۆھرە بەكمۇ كەمسۆز بولۇپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئولتۇرۇشقا بارغىنىدىن قاتتىق پۇشايمان يېدى. لېكىن ئۆتكەن ئىش ئۆتكەن. ئۇنىڭ كۆڭلى بەكمۇ ئازار يېگەن. ئۇ كىمدىن رەنجىشىنىمۇ بىلمەيتتى. ئۇ ئىشتىن كېلىپلا تاماق ئېتەتتى، بالىلىرىنىڭ تامىقىنى يېگۈزەتتى. تاماقتىن كېيىن ئۇلارنىڭ دەرس تەكرارلىشىغا يېتەكچىلىك قىلاتتى. ئۇ بۈگۈنمۇ كۈندىكى ئادىتى بويىچە ئىشلىرىنى تۈگىتىپ بولۇپ چوڭقۇر خىيالغا پاتقىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى. «مەن ھاياتتا نېمىنى خاتا قىلدىم؟» دەپ ئويلىدى ئۇ. بالىلىق دەۋر ئوقۇش ھاياتى، توي قىلىپ ئاجرىشىپ كېتىش، ئۇنىڭ تۇغماس بولۇپ چىقىشى، قايتا توي قىلىشى. بانۇنىڭ ئۇنىڭ تۇرمۇشىدا قايتا پەيدا بولۇشى، ئولتۇرۇش سورۇنىدىكى كۇس - كۇس گەپلەر. گۆھەرنىڭ زەھەردەك سۆزلەر بىلەن ئۆزىنى مەسخىرە قىلىشى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن بىر - بىرلەپ ئۆتۈشكە باشلىدى. ئۇ شۇنچە ئۇزاق ئويلاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ ھېچنېمىنى خاتا قىلمىغانلىقىنى ئويلاپ يەتتى. دېمىسىمۇ ئۇنى تۇرمۇشتىن، ھاياتتىن كۈتكىنى ھايات ياشاۋاتقان ھەرقانداق ئادەم بىمالال ئېرىشەلەيدىغان ئەقەللىي نەرسىلەر ئىدى. ئۇ بۇلارغا قانچىلىك ئېرىشتى؟ ئەسلىدە ئۇ بۇلارنى كۈتمىگەنىدى. باشقىچىرەك بولۇشنى كۈتكەن، باشقىچىرەك بولۇشنى ئارزۇ قىلغانىدى. قانداق بولار ئىدىكىن؟ ئىشقىلىپ باشقىچىرەك، ھازىرقىدىن باشقىچىرەك بولۇشى كېرەكلىكىنى ئۇ ئارزۇ قىلاتتى. ئۇ كۈتكەن، ئارزۇ قىلغان نەرسىلەر بولمىغاندىكىن مۇشۇنىڭغا، بارىغا شۈكرى - قانائەت قىلىپ ياشاي. ئېرىشىشكە تېگىشلىك نەرسىلەرگە ئېرىشەلمىگەندىكىن ئېرىشكىنىمنى قەدىرلەي دەپ ئويلىغانىدى. تەقدىر ئۇنىڭغا ئىنچىكە بىمەنە چاقچاقلارنى قىلىپ ئۇنى كولدۇرلىتىپ كەلدى. ئۇنىڭ تۇنجى مۇھەببىتى ۋەيران بولدى. ئائىلىسى بەربات بولدى، بالىلىق بولۇش ئىستىكى يوققا چىقتى. تەقدىر ئۇنىڭغا ئۆزى ئېرىشەلمىگەن بىرىنىڭ تەقدىرىنى تاشلاپ قويدى. ئەينى ۋاقتتا ئۆزى ياخشى كۆرگەن، مېھىر - شەپقەت يەتكۈزگەن دوستىنىڭ بالىلىرىغا قاراش مەجبۇرىيىتىنى

يۈكلىدى. ئۇ جەۋلاننىڭ توي قىلىش تەكلىپىنى رەت قىلىشنى ئويلىغان... لېكىن ئۇ جەۋلاننىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلدى. قوبۇل قىلغاندىمۇ ئېيتىپ تۈگەتكۈسىز ئازاب ۋە قايغۇ ئىچىدە قوبۇل قىلدى. جەۋلاننىڭ ئۆزىنى ئۆزى ئۇنى ياخشى كۆرگەنچىلىك، ھېچبولمىسا شۇنىڭغا يېقىنراق بولغان بىر ھېسسىيات بىلەن ياخشى كۆرۈشىنى ئارزۇ قىلاتتى. لېكىن بۇنىڭ ئىمكانىيىتى يوقلۇقىنى، بۇنىڭ مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئۇ بىلەتتى... شۇنداقتىمۇ ئۇ ياغاچ ئادەمدەك سۆكۈت قىلىپ شۇنچە يىللار ياشىدى. ئۇسۇملۇككە ئوخشاش داد - پەريادسىز، غوۋغاسىز ياشاپ ئۆزىنىڭ ھاياتتىكى بۇرچىنى ئادا قىلىپ كەلدى... ئەمدى ئۇ يا يىغلاشنى، يا كۈلۈشنى بىلمەيدىغان گومۇش ئادەمدەك ھاياتىدا يۈز بېرىۋاتقان بۇ ئىشلارغا سۆكۈت قىلىپ تۇرۇۋەرسە بولمايدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يەتتى. باشقىلار ئۇنىڭ بېشىدا ياڭاق چېقىۋاتسا ئۇ يەنە جىم تۇرسۇنمۇ؟ ياق، ئۇنداق قىلىشقا بولمايدۇ. توشقانمۇ ئاچچىقى كەلسە ئادەم چىشلىيەلەيدۇ.

ئۇ جىمجىت ئولتۇرۇپ ئۆگىنىش قىلىۋاتقان ئىككى بالىغا قارىدى. ئۇلار، سەبىي بالىلار چوڭلارنىڭ جەڭگە - جېدەللىرىدىن، كۆڭۈل ئازارلىرى، دىل رەنجىشلىرىدىن، ھاياتنىڭ قايناق جەڭلىرىدىن مۇستەسنا. ئادەم مەڭگۈ چوڭ بولماي شۇ پېتى تۇرسا نېمىدېگەن ياخشى - ھە؟

ئېشىكنىڭ چېكىلىشى زۆھرەنىڭ خىيالىنى ئۈزۈپ قويدى. زۆھرە ساپما كەشىنى كىيىپ ئىشىك ئالدىغا باردى. ئىشىكنى ئېچىۋىدى، ئىشىك ئالدىدا بانۇنىڭ سىڭلىسى قاراپ تۇراتتى.

- ھەدەم ماۋۇ خەتنى سىزگە بەرگەنىدى، - دېدى مېھمان زۆھرەنىڭ ئۆيگە كىرىش تەكلىپىنى سىلىق رەت قىلىپ.- ئىشىم بار ئىدى. بالىلار تىنچلىقمۇ؟ ئۇلارنى كۆرگىلى ئايرىم كېلىمەن. ئۆگىنىش قىلىۋاتقان بولسا دىققىتىنى بۇزماي. خەتنىڭ جاۋابىنى ئاچامغا ئۆزىڭىز بېرەرسىز، - دەپ ئىشىكتىنلا كەينىگە ياندى.

زۆھرە ئۆيگە كىرىپ باغاقچىنى ئاچتى.

«ياخشىمۇ سەن زۆھرە. سېنى تېلېفوندا ئىزدەي دېگەن، تېلېفون ئالالمىدىم. ئەتە كەچتە بىزنىڭ ئۆيگە قونغۇدەك بولۇپ كەلسەڭ، پاراڭلاشقان بولساق. كەلمەي قالمىغىن،

ھۆرمەت بىلەن بانۇ»

خەتنىڭ يېزىلغان ئاي، كۈنى بۈگۈن ئىدى. زۆھرەنىڭ يۈرىكى يېنىك ئاغدى. ئۇ مېنى چاقىرتىپ نېمە قىلىدىغاندۇ؟ ئۇنىڭ قولىدىكى ئاق قەغەز ئۈستىگە يېزىلغان بۇ بىرنەچچە قۇر خەت ئۇنىڭ پۈتۈن تەقدىرىنى ئۇيان - بۇيان قىلىۋېتىدىغاندەك غەلىتە بىر تۇيغۇ ئىچىدە خەتكە يەنە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى. خەتنىڭ مەزمۇنىنى دەڭسەپ باقتى. خەتتە ھېچقانداق قورقۇنچلۇق سۆز - ئىپادىلەرمۇ، دەبدەبىلىك جۈملىلەرمۇ يوق. بۇ ئادەتتىكى بىرلىرىنىڭ يەنە بىرلىرىنى تەكلىپ قىلىپ يازغان باغاقچىغا ئوخشاشلا ئاددىي خەت ئىدى. زۆھرەنىڭ نېمە ئۈچۈندۇر كۆڭلى قاتتىق بىئارام بولۇشقا باشلىدى. ئۇ بانۇ بىلەن ئۆزى ئوتتۇرىسىدا قاتتىق جەڭ بولىدىغانلىقىنى پەرەز قىلدى، «باراي! - دەپ ئويلىدى ئۇ، - سۆزلىشىدىغان ۋاقتىمۇ كېلىپ قالدى».

- كەل، يۇقىرى ئۆت، ئاپاملار چۈشتىن كېيىنلا تۇغقانلارنىڭكىگە كېتىپ قېلىشىدى. ئۆي ئۆكچە قالدى. سېنىڭ بىلەن پاراڭلاشقۇم كېلىپ قالدى. شۇڭا چاقىرتىشىم،- دېدى بانۇ زۆھرەنى ئوچۇق چىراي قارشى ئېلىپ، - بالىلارچۇ؟ ئۇبدان تۇرۇۋاتقاندۇ؟ - قوشۇپ قويدى بانۇ.

- ئۇبدان تۇرۇۋاتىدۇ. ئەگەشكەنىدى، ئالداپ ئاران كۆندۈردۇم. بىللە ئېلىپ كېلەي دېسەم بەك كەچ بولۇپ كەتتى. شۇڭا...

- رەھمەت! - دەپ گەپنى بۆلدى بانۇ. يالغۇز كىشىلىك بىر جۈپ كرېسلونىڭ ئالدىغا قويۇلغان چاي ئۈستىلىگە كەشتىلەنگەن ئاپئاق داستىخان سېلىقلىق ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە تاتلىق - تۈرۈملار، مېۋىلەر تىزىلغان. ئۇ بىر تەخسە ياپلاقلانغان كالا گۆشى، بىر تەخسە قورۇلغان بېلىق، بىر تەخسە تەرخەمەكتە قىلىنغان سوغۇق سەينى ئۈستەلگە قويدى. چىرايلىق گۈل بېسىلغان پارقىراق چەينەككە دەملەنگەن قېنىق چاينى پىيالىگە ناھايىتى پەم بىلەن قۇيۇپ زۆھرەنىڭ ئالدىغا قويدى. زۆھرە بانۇنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىنى كۆزىتىپ ئولتۇراتتى.

- ھەرقاچان تاماق قىلاي دېسەممۇ ئۇنىمايسەن، - دېدى بانۇ، - مۇشۇنداق ئولتۇرايلى. بىزنى ھېچكىم ئاۋارە قىلمايدۇ.

- بولدى ئاۋارە بولما، ھېلىمۇ بەك كايىپسەن، - زۆھرە پىيالىدىكى چاينى ئوتلاپ بولۇپ شۇنداق دېدى، - بىز ئۆز ئادەملەرغۇ؟

- شۇنداق بولغاچقا،- دېدى بانۇ، ئىككى كرېسلونىڭ ئارىسىدىكى تومپۇچكىنىڭ تارتمىسىدىن بىر بوتۇلكا «قىزىل ئۈزۈم ھارىقى»نى ئېلىپ ئاغزىنى ئاچقاچ، - ئازادە ئولتۇرايلى دەپ سېنىڭ پىكرىڭسىزلا بۇنىمۇ ئېلىپ قويۇشۇم،- ئېگىز پۇتلۇق چىرايلىق رومكىنى پىرقىرىتىپ قاراپ قويغاندىن كېيىن،- مەن كەلگىلىمۇ خېلى كۈنلەر بولۇپ قاپتۇ. يەنە ئۈچ كۈندىن كېيىن كېتىمەن، - دېدى - دە، لىق ھاراق قۇيۇلغان رومكىنى گۈپپىدە كۆتۈرۈۋەتتى. ئاندىن يەنە لىق بىر رومكا ھاراقنى قۇيۇپ ئۇنى زۆھرەگە تەڭلىدى.

- كەچۈر. مەن ئىچمەيمەن، - دېدى زۆھرە، - سەن ئىچىۋەرگىن.

- نېمىشقا ئەمدى؟ بۇ يەردە باشقا ئادەم يوققۇ؟

- كۆنمەپتىمەن. ھازىرغۇ كىشىلەر بەك ئېغىر ئېلىپمۇ كەتمەيدىغان بولدى. لېكىن نېمىشقىدۇر كۆڭلۈم تازا تارتمايدۇ. بانۇ «جەۋلان خالىمامدۇ؟» دەپ سورىماقچى بولدىيۇ، ئاغزىنىڭ ئۇچىغا كېلىپ قالغان بۇ سوئالنى دەرھال يۇتۇۋەتتى.

- بوپتۇ، ئىچمىسەڭ مەنمۇ ئىچمەي، - دېدى بانۇ بوتۇلكىنىڭ ئېچىلىپ بولغان ئاغزىنى قايتا چىڭىتىۋېتىپ، - بىر ئادەم ئىچىپ، بىر ئادەم ئىچمىسە مەززىسى بولمايدۇ. تەڭ ئىچىپ ئولتۇرۇپ پاراڭلاشساق ياخشى بولاتتى. مەيلى، - بانۇ شۇنداق دېگەچ گازلىق چاقماق بىلەن قولىدىكى سىگارتقا ئوت يېقىپ شورىدى، ئاندىن ھالقا - ھالقا قىلىپ پۇۋلەپ چىقاردى. دە، ئېغىر بىر تىندى، - مەن ياشايدىغان مۇھىت شۇ، مەن ئارىلىشىدىغان ئادەملەرمۇ شۇ.

بانۇ يېپەك رەختتىن تىكىلگەن چىرايلىق كىچىلىك كىيىم بىلەن ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ قوندۇزدەك قاپقارا چاچلىرى دېڭىز دولقۇنىدەك مۈرىسىدە يېيىلىپ ياتاتتى. ئۇ كەينى - كەينىدىن ئىچىۋەتكەن ئىككى رومكا ھاراق ئۇنىڭ يوغان شەھلا كۆزلىرىنى تېخىمۇ سېھىرلىك قىلىپ كۆرسىتىۋاتاتتى. ئۇ غالىبلارغا خاس سالاپەت بىلەن ھېلىدىن - ھېلىغا زۆھرەنىڭ پىيالىسىگە چاي لىقلايتتى. ئۇنى داستىخانغا بېقىشقا زورلايتتى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزىنى ئېچىۋىدى، ھويلىدىكى سىرىنگۈلنىڭ پۇرىقىنى ئېلىپ كىرگەن سالقىن شامال ئۆي ئىچىنى باشقىچە بىر تۇسكە كىرگۈزدى. مۆڭلىنىغان ئاي كۆكتە بۇلۇتلار ئارىسىدا گاھ يوقاپ، گاھ پەيدا بولۇپ ئاستا ئۈزۈپ كېتىۋاتاتتى. كۆزنىڭ سالقىن شامىلى يېنىك تەۋرىنىۋاتقان دەرەخ يوپۇرماقلىرى نېمىدۇر بىرنەرسىنى قارشى ئېلىۋاتقاندەك ياكى مەرسىيە كۈيىنى ياڭرىتىۋاتقاندەك يەكگىل شىلدىرلايتتى.

بانۇ بىلەن زۆھرە قۇلايسىز بىر ھالەتتە قارىشىپ ئولتۇرۇشاتتى.

- كۆز ئاخشىمى شۇنداق چىرايلىق - ھە؟

- شۇنداق، بەك چىرايلىق.

- سەن ئايدىڭنى بەك ياخشى كۆرەتتىڭ.

- سەن قاراڭغۇدىن قورقاتتىڭ. لېكىن ئايدىڭدا سەيلە قىلايلى دېسەم ئۇنىمايتتىڭ.

- شۇنداق، بۇ ئۆتمۈش تەسىراتلىرى، مەن ئۇ چاغلاردا راستىنلا قاراڭغۇدىن قورقاتتىم. ھازىر قاراڭغۇدىن قورقمايمەن. يەنە بىر تەرەپتىن، تۇرمۇش سېنى قاراڭغۇ يولدا مېڭىشقا قىستىسا سېنىڭ شۇ يولدا ماڭماي ئامالىڭ يوق ئىكەن.

- سەن بەختلىكمۇ؟

- مەن بەخت دېگەن نەرسىگە ئىشەنمەيمەن.

- بۇ گېپىڭنى قانداق چۈشەنسەم بولىدۇ؟

- قانداق چۈشىنىشنى خالىساڭ شۇنداق چۈشەنگىن.

- سەن كۆپ ئۆزگىرىپسەن.

- سەنمۇ شۇنداق بوپسەن. بىز ئەمدى ئوتتۇرا ياشلىق ئاياللارمىز. ئەنەتەك، باللىق دەۋرلىرىمىز كەلمەسكە كەتتى.

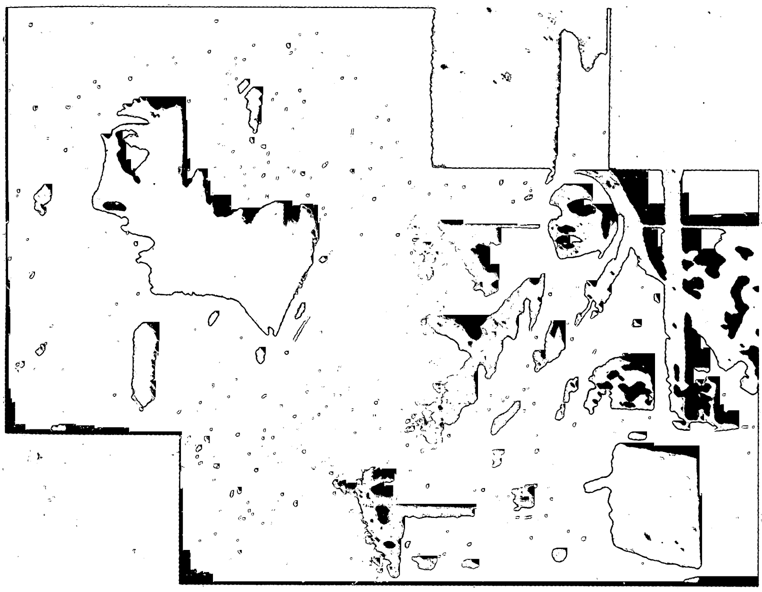

- سەن تۇرمۇشىڭدىن رازىمۇ؟

- قىزىق گەپ قىلىدىكەنسەن. رازى بولسام نېمە بولىدۇ، رازى بولمىسامچۇ؟ ئادەم دۇنيادا يوق خىيالىي نەرسىگە ئىنتىلىپ ياشايدۇ. بۇ نەرسىنى - ئۆزى ئىنتىلىپ ئېرىشمەكچى بولغان نەرسىلەرنى بەخت ھېسابلاپ ئۆلەر- تىرىلىشكە قارىماي كۆرەش قىلىدۇ. ئۇ نەرسىلەرگە ئېرىشىپ بولغاندىن كېيىن بولسا، ئۇ نەرسىلەر ئۆزىنىڭ قىممىتىنى يوقىتىدۇ - دە، يەنە يېڭىدىن - يېڭى ئارمانلار ئۈچۈن كۆرەش قىلىدۇ. ھاياتتا ياشاشنىڭ

مەنىسمۇ، ياشاشنىڭ ئەھمىيىتىمۇ شۇنىڭدا بولىدۇ. چۈنكى ئارمانسىز، مەقسەتسىز ياشاشنىڭ ئۆزى ئەڭ زور بەختسىزلىكتۇر. لېكىن ھەيران بولىدىغىنىم، ئادەم يېنىدا بار بولغان نەرسىلەرنىڭ قەدىر- قىممىتىگە يەتمەيدىكەن. ئۇ نەرسىلەر ئۇنىڭدىن يىراقلاپ كەتكەندە بولسا ئۇنىڭ ھەسرىتىدە يىغلايدىكەن. سەنچۇ؟ سەن قانداق ئويلايسەن؟ سەن تۇرمۇشىڭدىن رازىمۇ؟

— مەندىن سورىساڭ مەن نېمىدەپ جاۋاب بېرەرمەن؟ ھايات ئېرىشىش بىلەن يوقىتىش ئوتتۇرىسىدىكى جەڭنىڭ مەھسۇلى. مەن ئېرىشكەن نەرسەمنى قەدىرلەشنى بىلمەن. چۈنكى مەن ھاياتتا ئۆزۈم ئېرىشكەن نەرسىلەرنى بەك تەستە قولغا كەلتۈردۈم. مەن ئۆز بەختىمنى (دۇنيادا بەخت دەيدىغان نەرسە بار دېيىلسە) بەك قەدىرلەيمەن. ئۇنى ئاسان قولدىن چىقىرىپ قويغۇم يوق. مەن ئېرىشكەن، ئېرىشمەكچى بولغان ھەم ئېرىشىپ كېيىن يوقاتقان نەرسىلىرىمۇ مېنىڭ ھاياتىمنىڭ مۇھىم بىر تەركىبىي قىسمى. مېنىڭ ھاياتىم شۇلار بىلەن مەزمۇن تاپقان، شۇلار بىلەن جانلانغان. ئۆزۈمنىڭ مەۋجۇتلۇقىمنى شۇلار ئارقىلىق بىلگەن، چۈشەنگەن، ھاياتلىق قانائەت قىلىش بىلەن ئىنتىلىشنىڭ بىرىكمىسى. ئىنسان ئېرىشكىنىگە قانائەت قىلىپ بىپەرۋالىق قىلىپ ئايرىلىپ قالىدۇ. يوق نەرسىگە بولسا ئىنتىلىپ تىركىشىدۇ.

ھەر ئىككىلىسى جىمىپ قېلىشتى. بەكمۇ مەۋھۇمدەك تۇيۇلۇۋاتقان، لېكىن قارشى تەرەپنىڭ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى، نېمە دېگەنلىكىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرىدىغان بۇ سۆھبەت ۋاقىتنىچە توختىغانىدى. زۆھرە بىلەن بانۇ ھەر ئىككىلىسى بىر- بىرىگە زادىلا يول بېرىشمىدى. بولۇپمۇ زۆھرە بانۇ بىلەن بولغان بۇ قېتىمقى ئېلىشىشتا ئۆزىنىڭ مۇرەسسە قىلمايدىغانلىقىنى، ئەمدى ئۇنىڭغا قەتئىي يول قويمايدىغانلىقىنى سىلىق، ئەمما ناھايىتى ئۆتكۈر تىللار بىلەن ئەسكەرتكەنىدى.

ۋاقىت خېلى بىر يەرگە بارغانىدى. ھەر ئىككىلىسى كۆچلۈك ھاياجان ئىچىدە بىرئاز چارچىغان، ئۇلار ھەر ئىككىلىسى ئۇخلاش ئۈچۈن ياتقىنى بىلەن ئۆز خىياللىرى بىلەن بەنت ئىدى.

«سەن زۆھرە، — دەپ ئويلايتتى بانۇ، — ماڭا تۇرمۇشتىن پەلسەپە ساتما. مەن سەن بىلەن بۇرۇن بىر قېتىم ئېلىشقانىدىم. ئۇ چاغدا مەن سېنى ھېچقانچە كۈچىمەيلا يېڭىۋالغان. مەن سېنىڭ ئالدىڭدا مەڭگۈ غالىبمەن. سەن قارا قېچىر، مېنىڭ ئۆيۈمگە، بالىلىرىمغا، يۈرىكىمدىن سۆيگەن ئادىمىمگە شۇنداق ئاسان ئېرىشىۋالدىم دەپ ئويلاۋاتقانسەن، ياق! سەن خاتالاشتىڭ. سەن ھېچقاچان ھەقىقىي نەرسىلەرگە ئېرىشىپ باققان ئەمەس. سەن ئانا بولۇشنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەيسەن، بۇنى بىلىشىڭ ئەسلا مۇمكىن ئەمەس. بۇ جەھەتتە سەن مەن بىلەن مەڭگۈ ئوخشاش ھېسسىياتتا بولالمايسەن. بۇ جەھەتتە سېنىڭ يېڭىلگىنىڭنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ. بۇ خۇدانىڭ ئىككىمىزنىڭ تەقدىرىنى كىشىلىك ھاياتنىكى قىممىتىنى ئايرىشتىكى كارامىتى. مەن خۇداغا چىن دىلىمدىن رەھمەت ئېيتىمەن. يەنە بىرى، سەن سۆيۈلۈشنىڭ نېمىلىكىنى بىلىشكە، ئۇنىڭ ئاجايىپ كارامىتىنى، خاسىيىتىنى چۈشىنىشكە قادىر ئەمەسسەن. چۈنكى جەۋلان سېنى سۆيمەيدۇ. ئۇ بۇرۇنمۇ سېنى سۆيۈپ باقمىغان. ھازىرمۇ سۆيمەيدۇ. بۇنىڭدىن كېيىنمۇ سۆيۈشى ئەسلا مۇمكىن ئەمەس. ئۇنىڭ يۈرىكى، سۆيگۈسى ماڭا تەئەللۇق. سەن پەقەت مەندىن ئاشقان قۇرۇق تەنگىلا ئىگىسەن. بالىلارغا كەلسەك، ئۇلار مېنىڭ، پەقەت مېنىڭلا بالىلىرىم. مەنلا ئۇلارغا ھەقىقىي ئاپا بولالايمەن. مەن ئۇلارنى — جەۋلاننى، بالىلىرىمنى، ئۆيۈمنى ئۆزۈم قاچان خالىسام شۇ چاغدا بىمالال تارتىۋالالايمەن. ئۇلار ھېچ خاتاسىز مېنىڭ، سەن ئاغزىڭنى ئېچىپ قاراپلا قالىسەن. سەن ئەخمەق خوتۇن. ئەخمەقلەرنى، ساڭا ئوخشاش چېكىدىن ئاشقان ساددىلارنى خۇدانىڭمۇ ياقتۇرمايدىغانلىقىنى بىلمەيدىكەنسەن. ھەددىدىن ئارتۇق ياۋاشلىقنىڭ دۆتلۈك ئىكەنلىكىنى چۈشەنمەيدىكەنسەن. بەلكىم مېنى ‹سەن ئىپلاس خوتۇن ئېرىڭنى، بالاڭنى تاشلاپ كېتىپ قالدىڭ. پۇل سېنى قىزىقتۇردى. پۇل ئۈچۈن ھەممىدىن كەچتىڭ. جەۋلان سېنى قانداقمۇ كەچۈرسۇن؟› دېيىشىڭ مۇمكىن. لېكىن سۆيۈشنىڭ سېھرىي كۈچى شۇنچىلىك زۆرۈركى، ئۇ ئوغرىنى توغرا، ئەگرىنى تۈز، يامانىنى ياخشى، سەتنى چىرايلىق، ناچارنى ياخشى قىلىپ كۆرسىتىدۇ. جەۋلان ھېلىمۇ مېنى سۆيىدۇ. مەن بۇنى ئۇنىڭ چوڭقۇر ھەسرەت يوشۇرۇنغان سۇرلۇك قاراشلىرىدىن بىلىۋالدىم. بىلىمەن، ئۇ مەندىن نەپرەتلىنىدۇ. ئىشەنسەڭ، بۇ نەپرەتنىڭ كەينىگە چوڭقۇر مۇھەببەت يوشۇرۇنغان. مۇھىمى بۇ نەپرەتنى مۇھەببەتكە ئورۇن بوشاتقۇزۇشتا. مېنىڭ ناھايىتى ياخشى بىر ۋاستەم بار. ئۇ بولسىمۇ مېنىڭ بالىلىرىم. مەن بۇ قالقاندىن شۇنچىلىك ئۇستىلىق بىلەن پايدىلىنىمەنكى، مەن قوشلاپ غەلىبىگە ئېرىشىمەن. مېنىڭ چوڭ شەھەردىكى كۈنلىرىم خۇشلۇق بىلەن ناخۇشلۇق، ئېرىشىش بىلەن يوقىتىش ئوتتۇرىسىدا گاراڭلىق ئىچىدە ئۆتتى. مەن يوق بولغان نەرسىلەرگە — پۇل، مال- دۇنياغا ئېرىشتىم. ئالتۇن بېزەكلەر بىلەن، ئېسىل كىيىم- كېچەكلەر بىلەن ھۆسن- جامالىمنى كۆز چاقناتقۇدەك بېزىدىم. مەن ئەسلىدىنمۇ چىرايلىق ئىدىم. بۇ نەرسىلەر گۈزەللىكىمنى كامالەتكە يەتكۈزدى. لېكىن مەن يالغۇزلۇق، بۇرۇقتۇرمىلىق ئىچىدە ئۆتتۈم.

مەن موهتاج بولغان مەنىۋى نەرسىلەر سىنىڭ قولۇڭغا ئۆتۈپ كېتىپتۇ. ئەمدى ھەممە نەرسىگە خاتىمە بېرىپ ھەممىنى قايتىدىن باشلاش نىيىتىگە كېلىپ قالدىم. مەن سەن بىلەن يەنە بىر قېتىم ئېلىشىدىغان بولدۇم. سەن- بىچارە دوستۇم زۆھرە، يەنە مەغلۇپ بولىدىغان بولدۇڭ. يۈرەكلىرىڭ قانچە ئازابلىنار، ئېرىشىپ يوقىتىشنىڭ ئازابىدىن ئېرىشەلمەي تارتقان ئازاب سەل يەڭگىل ئىدى. ھېچبولمىسا ئادەم شۇنداق بولغان بولسا قانداق ياخشي بولار ئىدى - ھە؟ دېگەن خىيالىي ئۈمىدنىڭ كىچىككىنە تەسەللىسى بىلەن ياشايدۇ. لېكىن ماڭىمۇ ئامال يوق. ئادەم بىر ئىشنى قىلىشقا بەل باغلىدىمۇ، شۇ مەقسەتكە يېتىش يولىدىكى ھەرقانداق توسالغۇلارنى شەپقەتسىزلەرچە بىتچىت قىلىشى كېرەك، مەن ئۆزۈمگە تەئەللۇق نەرسىلەرنى قايتۇرۇۋالاي».

«سەن مېنى نېمىگە چاقىرتقانىدىڭ بانۇ؟ تاغدىن - باغدىن سۆزلەش ئۈچۈنلىما؟ ياق، مەن بىلىمەن. سەن مېنىڭ تومۇرۇمنى تۇتۇپ باقماقچى، جەۋلاننى، باللىرىڭنى، ئۆيۈڭنى قايتۇرۇۋېلىش خىيالىڭنى ماڭا بىلدۈرمەكچى. يوشۇرمايمەن، سېنىڭ كېلىدىغىنىڭنى ئاڭلاپ بىئارام بولغانىدىم. سېنى كۆرۈپ ھەم خۇشال بولدۇم، سەندىن ھەم قورقتۇم. تۇنۇگۇن خېتىڭنى كۆرۈپ قەلبىم غەلىتە ھېسلارغا تولدى. لېكىن مەنمۇ ئۆزۈمگە خاس جاسارەت بىلەن ئۆزۈمنى قولغا ئالدىم. بىلىمەن، سەن بىر ئانا، لېكىن ئانىلىق بۇرچۇڭنى قانچىلىك ئادا قىلدىڭ؟ سەن ھېچ ئىككىلەنمەستىن، ئازابلانماستىن، پۇچۇلانماستىن تاشلاپ كەتكەن ئىككى بالاڭنىڭ ئەينى چاغدىكى ھالىتىنى بىر كۆرگەن بولساڭ ئىدىڭ، سەن خىيالىڭدا ‹ سەن تۇغماس قېچىر، مېنىڭ باللىرىمغا ھېچ جاپاسىز، خاتاسىز شۇنداقلا ئاسان ئېرىشۋالدىڭ، لېكىن ئۇلار ھامان مېنىڭ باللىرىم، سېنىڭ قىلغانلىرىڭ بىكار› دەپ ئويلايدىغانسەن. توغرا، مەن ئارزۇ قىلىپ ئېرىشەلمىگەن، ئەكسىچە سەن ئېرىشىپ بولۇپ قەدرىنى بىلمەي تاشلىۋەتكەن نەرسىلەرنى تەقدىر ماڭا ئۆز قولى بىلەن تۇتقۇزۇپ قويدى، بۇنىڭ ئۈچۈن مەن خۇداغا رەھمەت ئېيتىمەن. ئۇ باللار شۇنچە سۆيۈملۈك. مېنىڭ ئانىلىق مېھرىم ئۇلارغا بېغىشلاندى. ئۇلار ماڭا ھاياتنىڭ ئەڭ گۈزەل قايناق سۆيگۈلىرىنى ھەدىيە قىلدى. سەن مۇشۇ مىنۇتلاردا ئاڭلاشنى بەكمۇ خالايدىغان، لېكىن ئاڭلاش مەڭگۈ نېسىپ بولمايدىغان قەلب سىرلىرىنى ماڭا تۆكىدۇ. ئېسىڭدىمۇ، ھېلىقى كۈنى باللار ساڭا ئەمەس، ماڭا بەكرەك يېپىشىۋىدى، چىرايلىرىڭ تاتىرىپ جاۋغايلىرىڭ تارتىشىپ كەتتى. مەن بۇنىڭدىن كۈلمىدىم، پەقەت ساڭا ئېچىندىم. ساڭا ئىچىم ئاغرىدى. بىلىمەن، ئېرىشكىنىم جەۋلاننىڭ قۇرۇق تېنى، ئازار يېگەن يۈرىكى. باللىرىڭنىڭ بولسا ماڭا بېغىشلانغان ئوتتەك قىزغىن سەبىي قەلبى، ھاياجانلىققا، مېھىر - شەپقەتكە تەشنا روھناتى. سېنىڭ ئېرىشكىنىڭ جەۋلاننىڭ مۇھەببىتى، يۈرىكى. باللىرىڭنىڭ روھناتى ماڭا بېغىشلانغان قۇرۇق تېنى. شۇنىڭغا ئىشەنگىنكى، باللىرىڭنىڭ ئەڭ تاتلىق، ئەڭ گۈزەل نەرسىلىرى ماڭا بېغىشلانغان. ئۇلار مېنى ياخشى كۆرىدۇ. مېنى سۆيىدۇ، سەن بۇنداق بەختتىن مەڭگۈ مەھرۇمسەن دوستۇم. ئەقلىڭ بولسا دەڭسەپ باق. سەن بىر ئۆمۈر ئۆزۈڭ خالاپ تۇرۇپ خاراب قىلغان نەرسىلىرىڭنىڭ ئەكس ساداسى ئىچىدە ئازابلىنىپ ياشايسەن. مەن سەن بىلەن بولغان كۈرەشتە بىر قېتىم يېڭىلگەن. يېڭىلگەن ئەمەس، مەن ساڭا يول قويغانىدىم. ئەمدى سەن ماڭا جەڭ ئېلان قىلساڭ مەن تەييارمەن. لېكىن شۇنى بىلگىنكى، مەن ھامان ئۆزۈمنىڭ سەندىن غالىب ئىكەنلىكىمنى بىلىمەن. غالىبلىق دېگەننىڭ نېمىلىكىنى سەن مەڭگۈ ھېس قىلالمايسەن. غالىبىيەتنىڭ مېۋىسى شۇنداق تاتلىقكى، بۇنىڭ لەززىتىنى ھاياتتا ئۆز ئەمگىكى بىلەن ئاجايىپ مۆجىزىلەرنى ياراتقان ئادەملا تېتىيالايدۇ. مەن شۇنىڭغا مۇناسىپمەن دوستۇم. مەن ئۆز ۋىجدانىم بىلەن ھالال ياشىدىم. ئۆز ئەجرىم بىلەن مۇھەببەت ئۇرۇقلىرىنى چاچتىم. ۋاپا كۆينى ياگراتتىم. ساداقەت دەرەخلىرى كۆكلەپ شېرىن - شەربەتلىك گۈزەللىك مېۋىلىرى پىشتى. ئىشەنمەمسەن؟ سېنىڭ يۈرىكىڭنى ھامان بىر نەرسىلەر تاتىلاپ ئۆتىدۇ. بۇنىڭدىن سېنىڭ روھناتىڭ ئارام تاپالمايدۇ. بۇ ئازابنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسەن؟ بۇ باللىرىڭنىڭ سەندىن يىراقلاپ كېتىۋاتقان سىماسى. بۇ سىما ماڭا يېقىنلىشىدۇ. سەن شۇ سىمانىڭ، سەندىن بارغانسېرى يىراقلاپ كېتىۋاتقان سىمانىڭ ھەسرىتىدە بىر ئۆمۈر ئازاب چېكىپ ياشايسەن. بىز ئۈچىمىز ھايات سەپىرىدە خاتا ئۇچرىشىپ قالغان بەندىلەرمىز. لېكىن ئۇچراشتۇقمۇ، ئۆزىمىزنى ئەپقېچىش قىيىن بولغان توقۇنۇشلارغا يۈزمۇيۈز قارىشىمىز كېرەك. جەۋلانغا سەن ئاتا قىلالمىغان نەرسىلەرنى مەن ئاتا قىلىمەن. سۆيگۈنىڭ ئەمەس، سۆيۈلۈشنىڭ ئۇلۇغ قۇدرىتىنى ئۇنىڭغا تونۇتىمەن. ئۇ سەندىنمۇ، مەندىنمۇ بەكرەك قىيىنىلىپ ياشايدۇ. بۇ تەقدىرنىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن جازاسى. قىسقىسى، مەن ساڭا ئوتتۇرۇپ قويمايمەن. نەچچە ۋاقىتتىن بېرىكى سۇكۇتتە چۆمگەن ھالىتىمنى كۆرۈپ بەلكى مېنى دۆت چاغلاۋاتقانسەن؟»

ئۇلار ھەر ئىككىلىسى ئۆز خىيالى بىلەن بەنت ئىدى. تاڭغا يېقىن يېنىك پۈشۈلداپ ئۇخلاپ قېلىشتى.

بۈگۈن يەكشەنبە زۆھرەنىڭ دەۋىتى بىلەن جەۋلان ئىككى بالىسىنى ئېلىپ بانۇنىڭ ئۆيىگە ماڭدى. مېھماندارچىلىقنى بەكمۇ ياخشى كۆرىدىغان باللار

قىيغىتىپ قىلغىلى قىلىق تاپالماي قالدى.

— خاپا قىلماڭلار، كەپسىزلىك قىلماڭلار، — دېدى زۆھرە ئۇلارنىڭ كىيىملىرىنى كىيدۈرۈۋاتقاچ، — داداڭلارنىڭ گېپىنى ئاڭلاڭلار.

— نەگە بارىمىز ئاپا؟ — دېدى گۈلرۇ.

— ئايسخان چوڭ ئاپاڭلارنىڭ ئۆيىگە.

— سىزمۇ بارسىز - ھە، ئاپا؟

— داداڭلار بىلەن بىللە بېرىپ كېلىڭلار، بولامدۇ؟

باللار شۇئان دومسىيىشىپ نارازىلىقىنى بىلدۈردى. زۆھرە بىرمۇنچە تاتلىق گەپلەر بىلەن ئۇلارنى مىڭ بىر تەستە يولغا سالدى. ھاۋا بىرئاز تۇتۇق ئىدى. ئۇ مەيۈسانە ھالدا ئۇلارنىڭ قارىسى يۈتكۈچە ئىشىك تۈۋىدە قاراپ تۇردى. «ئاپىلا» دەپ ئويلاپ قالدى زۆھرە، «چاپانلىرىنى كىيدۈرۈپ قويغان بولسام بوپتىكەن».

جەۋلان ئايسخان ئانىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ چوڭلار بىلەن قىزغىن سالاملاشتى. باللار چوڭ ئاپىسىنى سۆيۈپ بويىنىغا ئېسىلىپ قەۋەتلا خۇشال بولۇشۇپ كەتتى. ئايسخان ئانا قىزىنى باللىرى بىلەن كۆپرەك بىللە بولۇۋالسۇن دەپ ئامال بار ئانا-بالا ئۈچىنى بىر يەرگە جەم قىلىشقا تىرىشاتتى. لېكىن باللار ياتسىراپ قەپەستىن ھۈركىگەن قۇشتەك ھەدېسلا تالاغا قېچىپ چىقىۋالاتتى. ئايسخان ئانا يەنە بىر ئاماللاپ ئۇلارنى يەنە ئۆيىگە ئەكىرىپ قوياتتى. لېكىن بىچارە خوتۇننىڭ ئۇرۇنۇشلىرى پۈتتۈنلەي دېگۈدەك بىكارغا كېتەتتى. بانۇ باللاغا ھېلى شاكىلات، ھېلى باشقا تاتلىق - تۈرۈملارنى بېرەتتى. لېكىن باللار ئانىسى بەرگەن نەرسىلەرنى ناتونۇش ئادەملەرنىڭ نەرسىسىنى ئالغاندەك ياتسىراپ قورقۇمسىراپ ئالاتتى. بۇلارنى كۆرۈپ ئايسخان ئانىنىڭ كۆڭلى بۇزۇلدى، «شۇنداق تاتلىق باللار... ھەي كەم ئەقىل، دۆت بالا. بۇ باللار زۆھرەنى شۇنچىلىك ياخشى كۆرىدۇ. ئۇنىڭغا ئەركىلەيدۇ. قاچىسىدىكى ئاشلارنى زۆھرەنىڭ ئاغزىغا تىقىدۇ. زۆھرەنى ئۆز ئاپىسىدىن چارە كۆرىدۇ. ھەي... ئاتا - ئانىسى ھايات باللارنىڭ باشقىلارنى ياخشى كۆرۈشى ئۆز ئاتا - ئانىسىدىن بىزار بولغانلىقىنىڭ ئىپادىسى».

بانۇ ئوغلىغا ھەم قىزىغا ئاتاپ يېڭى كىيىم ئېلىپ قويغانىدى. كىيىمنى باللارغا كىيدۈرەي دېۋىدى، گۈلرۇ:

— بۇ كىيىمنى كىيمەيمەن! — دەپ قارشى چىقتى.

— نېمىشقا؟ چىرايلىق ئەمەسمىكەن؟

— ياق، بەك چىرايلىقكەن.

— ئەمىسە نېمىشقا كىيمەيسىز؟

— مۇئەللىم، باشقىلارنىڭ نەرسىسىنى ئالغان بالا ياخشى بالا ئەمەس، دېگەن.

بانۇنىڭ يۈرىكى تىترەپ، چىرايلىرى تاتىرىپ كەتتى. بۇ باللارنى توققۇز ئاي، توققۇز كۈن قورساق كۆتۈرۈپ ئاچچىق تولغاق يەپ تۇغۇپ، مانا ئەمدى خەق بولۇپ قالدىمۇ؟ ئوغلى ئارتۇق گەپ قىلمىغىنى بىلەن ئانىسىغا مايىل ئەمەسلىكىنى چاندۇرۇپ تۇراتتى. بانۇنىڭ كۆزلىرى لىققىدە ياشقا تولدى. چەتتە قاراپ تۇرغان جەۋلان بۇنى كۆرۈپ ئوڭايسىزلىنىپ قالدى. ئۇ زورىغا كۈلۈمسىرەپ شۇنداق دېدى:

— رەنجىمە، بالا ئەمەسمۇ؟ بۇلار تېخى كىچىك...

— ھېچقىسى يوق، — بانۇنىڭ ئاۋازى بوغۇلۇپ چىقتى.

— قىزىم، — دېدى جەۋلان، — كىيىڭ، بۇ كىيىم بەك چىرايلىق ئىكەن. بۇ دېگەن خەق ئەمەس. ئالمىسىڭىز ئاپاش خاپا بولۇپ قالىدۇ.

گۈلرۇ بىر كىيىمگە، بىر تەڭقىسلىقتا قالغان جەۋلانغا، بىر ئازاب ئىچىدە پۇچۇلىنىۋاتقان بانۇغا قارىدى.

ئاسماندا بۇلۇتلار تۇرۇلۇپ - تۇرۇلۇپ كېلىپ يامغۇر كېلىشكە باشلىدى.

— كېتەيلى، — دېدى ئوغلى دادىسىنىڭ پېشىنى تارتىپ، — كەچ قالساق ئاپام ئەنسىرەيدۇ.

بانۇغا يەر قاتتىق، ئاسمان يىراق بىلىندى. پۇت-قوللىرى تىترەپ يەر - ئاسمان پىرقىراۋاتقاندەك بېشى قېيىپ كۆزلىرى قاراڭغۇلىششقا باشلىدى.

جەۋلان ئىككى بالىنى يېتىلەپ تالاغا چىقىشىغا سىمىلداپ يامغۇر چۈشۈشكە باشلىدى. قارىغاندا قارا يامغۇر ياغىدىغاندەك قىلاتتى. بانۇ «سەل توختاپ يامغۇر توختىغاندا ئاندىن ماڭغىن» دېمەكچى بولدىيۇ، كېتىش ئۈچۈن ئالدىراپ كېتىۋاتقان باللىرىغا قاراپ ئۇ سۆزىنىمۇ دېمىدى.

— بانۇ! نېمە ھاڭۋېقىپ قاراپ تۇرىسەن؟ باللار يامغۇردا قالدى. كۈنلۈكنى ئاچقىپ بەر!

ئايسخان ئانىنىڭ ۋارقىرىشى ئىشىك ئالدىدا خىيالغا پېتىپ قالغان بانۇنى خىيالدىن ئويغاتتى. ئۇ ئالدىراپ كىرىپ ئىشكنىڭ ئارقىسىدىكى كۈنلۈكنى ئېلىپ ئاچقىپ جەۋلانغان ۋارقىرىدى.

— توختا، كۈنلۈكنى ئېلىۋالغىن، — ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ كۈنلۈكنى ئوغلىغا تەڭلىدى.

— ئال، يامغۇردا قالدىڭلار.

ئېلشات پەرۋاسىز ھالدا دادىسىغا يېپىشتى.

— ئالمايمىز، دادام بىزنى چاپىنىغا يۆگەپ ئېلىپ كېتىدۇ، شۇنداقمۇ دادا؟ — ئۇ دادىسىغا قاراپ كۈلۈمسىرىدى.

يۇلتۇزغا ئايلانغان بالا

(ھېكايە)

دىلشات نۇرمۇھەممەت

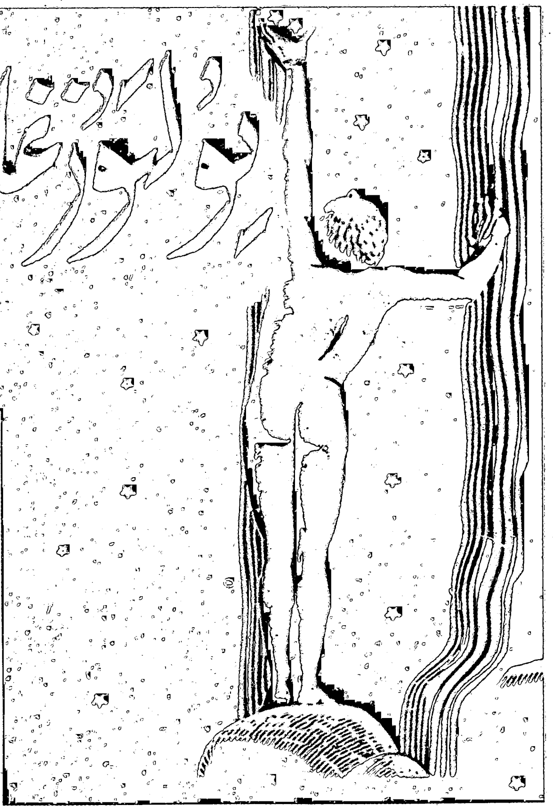

قولىنىڭ ئارقىسى بىلەن ئاستا سۈرتۈۋەتتى. بىچارە قىزى يادىغا كەلسىلا كۆزلىرىگە ياش ئالاتتى ئۇ.

بىچارە قىزى بىرنەچچە يىلنىڭ ئالدىدىلا ئالەمدىكى ئەڭ چىرايلىق، ئەڭ بەختلىك قىزلارنىڭ بىرى ئىدى. ئۇ چاغ، بالىنىڭ ئەمدىلا ئىككى ياشقا تولغان مەزگىلى بولۇپ، ئۇ ئاتا - ئانىسىنىڭ دۇنيادىكى بىردىنبىر ئارزۇلۇقى ئىدى. ئۇ گويا بۇ ئائىلىنىڭ بەخت تۈۋرۈكى ئىدى.

ئۆينىڭ ئالدى كەڭ چىملىق بولۇپ، ھاۋاسى تولىمۇ ساپ ئىدى. ئۆيدىن نەچچە يۈز مېتىر نېرىدا بىر دەريا جىمجىت ئېقىپ ئۆتەتتى. دەرۋازا ئالدىغا چىقسىلا، ئۇلار يىراقتىكى دەريانى، دەريا بويىدىكى گۈزەل ئورمانزارلىقلارنى كۆرەتتى.

- ئۇ چاغدا سەن تولىمۇ بەختلىك ئىدىڭ قوزام،- دەيتتى موماي ئۆتۈپ كەتكەن گۈزەل خاتىرىلەرگە ئەسىر بولۇپ، - ئۇلار سېنى ئىشىك ئالدىمىزدىكى چىملىقتا ئوينىتاتتى. سەن پىلتىڭلاپ قېچىپ كېتەتتىڭ. ئۇلار سېنى قوغلاپ تۇتۇۋالاتتى، ئاندىن ئۇلار قاچاتتى، ئۇلارنى تۇتالماسلىق يىغلاپ ئولتۇرۇۋالاتتىڭ، - كۆزلىرىدىكى ياشنى سۈرتۈۋېتىپ كۈلدى موماي، - سىلەرگە قاراپ ئولتۇرۇپ ئاجايىپ زوقلىنىپ كېتەتتىم. داداڭ سېنى ئېگىز كۆتۈرۈپ: «ھە...ي! كۆردۈڭلارمۇ؟ ئوغلۇم سىلەردىن قورقمايدۇ!» دەپ ۋارقىرىغاندا، «خۇدايىم سىلەرنى مەڭگۈ بەختلىك قىلسۇن» دەپ دۇئا قىلىپ كېتەتتىم... ئاھ خۇدا، تەتۈر چۆرگىلەيدىغان جاھان ئىكەن بۇ...

كېيىن ھەققەتەن ئادەمنىڭ ئەقلى يەتمەيدىغان نۇرغۇن ئىشلار بولۇپ ئۆتتى. بىر كۈنى موماي قىزىنىڭ چىرايىدا قان قالمىغان ھالدا ئولتۇرۇپ قالغىنىنى كۆرۈپ قالدى.

- نېمە بولدى ساڭا؟ - دېدى ئۇ چۆچۈپ.

1

بالا بەش ياشقا كىرگەن بولسىمۇ، يەنىلا مومىسىنىڭ قۇچىقىدىن چۈشمەي، مومايدىن چۆچەك سورايدۇ. مومايىنىڭ پەقەت بىرلا چۆچىكى بار بولۇپ، بالىمۇ ئاشۇ چۆچەكتىن باشقىسىنى ئاڭلاشنى خالىمايدۇ.

موماي چۆچىكىنى تاكى بالا قۇچىقىدا يېتىپ ئۇيقۇغا كەتكەنگە قەدەر ئېيتىدۇ. ئۇ ئۇخلاپ ياتقان نەۋرىسىنىڭ غۇبارسىز، سەبىي چىرايىغا، چىڭ يۇمۇلغان كىرپىكلىرىگە ئۇزۇنغىچە تىكىلىپ قاراپ ئولتۇرۇپ كېتىدۇ. بۇ چاغدا ئۇنىڭ چىرايىدىكى قورۇقلار تېخىمۇ كۆپىيىپ، نۇرسىز كۆزلىرى يۇمۇلىدۇ. ئۇنىڭ بۇ ھالىتى كىشىگە نەچچە يۈز يىللىق دۇمچەيگەن قېرى ئۈجمە دەرىخىنى ئەسلىتىدۇ. ئۇ قېرى ئۈجمىنىڭ قوۋزاقلىرىدەك يېرىك قوللىرى بىلەن بالىنىڭ يۇمران يۈزلىرىنى، قاپقارا چاچلىرىنى سىلاپ، ئېغىر ئۇھ تارتىدۇ.

- ھەي شور پېشانە، - دەيدۇ ئۇ چوڭقۇر ئەلەم بىلەن،- تەقدىر ساڭا بىر تەتۈرلۈك قىلدىغۇ؟ كىچىككىنە تۇرۇپ يېتىم بولۇپ قالدىڭغۇ قوزام؟ سېنىڭ ئاناڭ...

موماي كۆزلىرىدىن ياش ئېقىۋاتقانلىقىنى سېزىپ،

– ھېچنېمە، – دەپ قويدى قىزى ئورنىدىن تۇرۇپ كېتىپ، – تۇرۇپلا شۇنداق بولۇپ قالىمەن، يەنە بىردەمدىن كېيىن ساقىيىپ كېتىمەن...

– دوختۇرغا بېرىپ باقامسەن؟

– ھاجىتى يوق ئانا، ئادەتتىكى ئاغرىق دېدىمغۇ؟

– «ئادەتتىكى ئاغرىق» دەيسەن، ئۆزۈڭنىڭ چىرايىنى ئەينەكتە بىر كۆرسەڭ ئىدىڭ...

– بولدىلا ئانا، بۇ كىچىكىمدىنلا بار ئاغرىق، بىرنەرسە بولىدىغان ئىش بولسا شۇ چاغدىلا بولماسىمىدىم، قارىغىنە مانا، بىردەمدىلا ئوڭشىلىپ قالدىم.

قىزى ئادەتتىكىدەك يەنە ئىشنى قىلىشقا باشلىدى. موماي دەسلەپتە خېلى ئەنسىرىگەن بولسىمۇ، ئەمما ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بۇ ئىشنى ئۇنتۇپ كەتتى. كېيىن بىلدىكى، قىزى شۇ كۈنى ھەقىقىي ئەھۋالنى راستتىنلا يوشۇرغانىكەن.

تەخمىنەن بىر ئايدىن كېيىن، مومايغا جىددىي بىر خەۋەر يېتىپ كەلدى. قىزى خىزمەت ئۈستىدە يىقىلىپ، دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېتىلگەنىدى.

موماي ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ دوختۇرخانىغا يېتىپ كەلگەندە، قىزى ئېرى بىلەن جىددىي پاراڭلىشىۋاتقانىكەن. موماي دەرھال ئۇلارنىڭ چىرايىنىڭ چوڭقۇر تېگىگە يوشۇرۇنغان قايغۇنى بايقىۋالدى.

قىزى ئۇچىسىغا كېسەللەر كىيىمى كىيگەن بولۇپ كارىۋاتتا ياتاتتى. موماي ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ نېمە دېيىشنى، نېمە قىلىشنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى.

– ھېچ ئىش يوق ئانا، مەن ساپمۇساق تۇرۇۋېتىمەنغۇ؟ قارىغىنا قورقۇپ كەتكىنىڭنى؟ – دېدى قىزى ئانىسىنىڭ قولىنى تۇتۇپ كۈلۈپ تۇرۇپ.

– يەنە ھېچ ئىش يوق دەيسەنغۇ؟ – مومايىنىڭ دىلى ئېزىلىپ يىغلاپ كەتتى، – مۇشۇ ھالغا چۈشۈپ قالغۇچىمۇ بىزگە ئېيتماي يۈرۈپسەن، ئاز جاپادا چوڭ قىلدىممۇ سېنى؟ نېمىشقا بۇنى ئويلىمايسەن؟

– نېمانداق گەپلەرنى قىلىدىغانسەن ئانا، كىشىنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلىپ، – قىزى ئۇنى قۇچاقلىۋېلىپ، كۆزلىرىدىكى ياشلىرىنى يوشۇرۇشقا تىرىشاتتى، – دوختۇر بەك چارچاپ كېتىپسىز، دەيدۇ. ئاز كۈندىن كېيىن چىقىپ كېتىدىكەنمەن...

مومايغا قىزىنىڭ سۆزلىرى يالغاندەكلا بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ قىزىنىڭ كۆزىگە قارىۋىدى، گويا ئەيىبكاردەك كۆزلىرىنى باشقا ياققا ئېلىپ قاچتى. كۈيئوغلى بولسا نېرىدا دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ تۇرۇپتۇ. گويا ئۇلار بىرەر نەرسىنى مومايدىن يوشۇرۇۋاتقاندەكلا...

– بولدى، مېنى ئالدايمەن دېمە، ئوبدان داۋالىنىپ ساقايغىن، بولمىسا مەن خاتىرجەم بولالمايمەن، – دېدى موماي.

موماي قىزىنىڭ زادى قانداق ئاغرىق ئىكەنلىكىنى بىلىشكە قانچە ئۇرۇنغان بولسىمۇ بىلەلمىدى. دوختۇرلار ئۇنىڭغا: «بەك چارچاپ كېتىپتۇ» دېگەندىن باشقا گەپ قىلمىدى. كۈيئوغلىدىنمۇ سوراپ كۆردى. قىزى دوختۇرغا كىرىپ قالغاندىن بۇيان، بۇ يىگىت بىر خىل چۈشكۈنلۈك ئىچىدە يۈرىدىغان بولۇپ قالغانىدى. ئۇ مومايىنىڭ كۆزىگە قارىماي تۇرۇپلا، ھەممەيلەن بەرگەن جاۋابنى بەردى. گەپ قىلىۋاتقاندا ئۇنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى.

مومايغا ھەممەيلەننىڭ سۆزى ساختىدەكلا بىلىنەتتى.

– سىلەر تىلىڭلارنى بىر قىلىۋېلىپ مېنى ئالداۋاتىسىلەر، – دېدى موماي بىر كۈنى چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا، – ئېيتىڭلارچۇ؟ مەن نەزىرىڭلاردا زادى نېمىگە ئوخشايمەن؟

– سۆزلەۋەرمىسىڭىز قانداق؟ – جىلە بولۇپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى كۈيئوغلى، – نېمىشقا كۆڭلۈمنى ئارامىدا قويمايسىز؟ موماي نېمە قىلارىنى بىلمەي، قاققان قوزۇقتەك قېتىپ ئولتۇرۇپ قالدى. نەۋرىسى كېلىپ ئۇنىڭ قولىنى تۇتقاندىلا، ئاندىن ئېسىگە كېلىپ:

– تاماق يەمسەن بالام، كەل، يېگۈزۈپ قوياي، – دەپ ئۇنى قۇچىقىغا ئالدى.

لېكىن ئۇنىڭ كۆڭلى زادىلا خاتىرجەم بولالمىدى. كۈيئوغلى ئۆيدە ناھايىتى ئۇزۇن ھايال بولدى. ئۇ نەۋرىسىنى قۇچىقىدىن چۈشۈرۈپ، قوشۇقنى قولىغا بېرىپ:

– ئۆزۈڭ يەۋەرگىن قوزام، – دەپ قويۇپ، كۈيئوغلى كىرىپ كەتكەن ئۆينىڭ ئىشىكىگە بېرىپ ئۆينىڭ ئىچىنى تىڭشاپ باقتى.

ئۆيدىن ھېچقانداق سادا ئاڭلانمايتتى. موماي كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم ھالدا جايىغا كېلىپ ئولتۇردى. بىرئازدىن كېيىن كۈيئوغلى سومكىسىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەلدى.

– مەن ئىشقا ماڭدىم، – دەپ قويۇپلا چىقىپ كەتتى.

موماي ئۇنىڭ قىزارغان كۆزلىرىگە قاراپلا ھەممىنى بىلدى، دېمەك ئۇ يىغلاپتۇ. ئىش راستتىنلا مومايىنىڭ ئەندىشە قىلغىنىدەك ئوخشايدۇ. شۇندىن باشلاپ ئۇنىڭ خاتىرجەملىكى پۈتۈنلەي بۇزۇلدى.

ئۈچ ئايدىن كېيىن، موماي ئۈچۈن ئەڭ قورقۇنچلۇق

بولغان بىر كۈن يېتىپ كەلدى. بىچارە قىزى بالىسىغا، ئېرىغا ۋە ئانىسىغا تويماي - تويماي قاراپ، بۇ گۈزەل دۇنيا بىلەن ۋىدالاشتى. ھېچقانداق كىشى قېتىپ قالغان بۇ چىرايلىق كۆزلەرنى قايتا ھەركەتلەندۈرەلمەيتتى. پەقەت ئادەملەرنىڭ قولىدىن كېلىدىغىنى، ئۇ كۆزلەرنى ئۇۋۇلاپ يۇمدۇرۇپ قويۇش، ئاندىن يۇيۇپ - تاراپ يەرلىكىدە قويۇشتىنلا ئىبارەت ئىدى.

2

بۇرۇنقى زاماندا، يىراق بىر يۇرتتا كىچىككىنە بىر بالا بولغانىكەن، كىشىلەر ئۇنى سۇلتان دەپ چاقىرىشىدىكەن.

بىچارە سۇلتانىنىڭ كىچىكىدىلا ئاتا - ئانىسى ئۆلۈپ كەتكەچكە، مومىسىنىڭ قولىغا قاپتۇ. موماي ئۇنى پۈتۈن كۈچى بىلەن بېقىپ سەككىز ياشقا كىرگۈزۈپتۇ. ئەمما يىللار مومايىنى قېرىتىپ، گەۋدىسىنى يادەك ئېگىپ تاشلاپتۇ. ئۇ بالىنى چوڭ قىلىپ قاتارغا قوشۇۋالغۇچە يەتكۈدەك ئۆمۈر بېرىشنى خۇدادىن كېچە - كۈندۈز تىلەيدىكەن. لېكىن ئۇنىڭ نالىسى خۇداغا يەتمەپتۇ، ئۇ بارغانسېرى دەرماندىن كېتىشكە باشلاپتۇ. بىچارە موماي نەۋرىسىنىڭ تولا غېمىنى يەپ، كۆز يېشى قىلىۋەرگەچكە، بەدىنىدىكى ئاخىرقى قۇۋۋىتىنىمۇ ئاستا - ئاستا خورىتىشقا باشلاپتۇ.

بىچارە سۇلتان ھەر كۈنى كەچتە يۇلتۇزلارغا قاراپ ئولتۇرۇپ، ئاتا - ئانىسىنى ياد ئېتىدىكەن. مومىسى ئۇنىڭغا ئاتا - ئانىسىنىڭ يۇلتۇزىنى كۆرسىتىپ قويغانىكەن. سۇلتان شۇ بىر جۈپ يۇلتۇزغا قاراپ ئولتۇرۇپ: «جېنىم ئانا، جېنىم دادا، سىلەرنى بەكمۇ سېغىندىم، تېزرەك يېنىمغا چۈشسەڭلارچۇ؟» دەپ پىچىرلايدىكەن. يۇلتۇزلار ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمەيدىكەن. سۇلتانىنىڭ بۇنىڭدىن ئىچى تىتىلداپ، بىر كۈنى مومىسىدىن سوراپتۇ.

- ئاتا - ئانامنىڭ يۇلتۇزىغا قانچە قارىسامۇ ئۇلار يېنىمغا چۈشمەيدىكەنغۇ؟ ياكى مېنى كۆرمەيۋاتامدۇ؟

- ئۇلار تولىمۇ يىراقتا بالام، - دەپتۇ مومىسى ئۇنى باغرىغا بېسىپ يىغلاپ تۇرۇپ، - سېنى كۆرەلمىسىمۇ كۆرەلمىگەندۇ؟

- ۋارقىراپ باقاي ئەمىسە؟

- بىچارە قوزام، ۋارقىرىساڭمۇ ئاۋازىڭ يەتمەيدۇ.

- نېمىشقا؟

- چۈنكى، سەن تېخى كىچىك، چوڭ بولغاندىن كېيىن ئاندىن چاقىرغىن.

- مەن قاچان چوڭ بولىمەن موما؟

- بىر كۈنلەردە... - مومايىنىڭ كۆزى يىراقلارغا تىكىلىپتۇ.

كۈنلەر ئۆتۈۋېرىپتۇ، سۇلتان يەنىلا يۇلتۇزلارغا قاراپ ئولتۇرۇۋېرىپتۇ. ئۇ: «مۇشۇنداق قاراپ ئولتۇرسام بەلكىم چوڭ بولارمەن؟» دەپ ئويلاپتۇ.

موماي بولسا بارغانسېرى دەرمانسىزلىنىپ، ئاخىرى ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قاپتۇ. سۇلتان يېمەكلىك تېپىپ كېلىپ مومىسىنى بېقىپتۇ. بۇنىڭدىن كۆڭلى سۆيۈنگەن موماي، سۇلتانىنىڭ بېشىنى سىلاپ:

- مېنىڭ قوزام چوڭ بولۇپ قاپتۇ، مېنى باققۇدەك بولۇپتۇ، - دەپتۇ.

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان سۇلتانىنىڭ ئاغزى قۇلىقىغا يېتىپ:

- ئاخىر چوڭ بوپتىمەن، ئاتا - ئانام ئەمدى قېشىمغا كېلىدىغان ئوخشايدۇ، - دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ.

موماي ئويلىماي قىلىپ قويغان سۆزى ئۈچۈن تولىمۇ پۇشايمان قىپتۇ. ئەنە شۇنداق پۇشايمان ۋە ئۆكۈنۈش ئىچىدە مەڭگۈلۈك ئۇيقۇغا كېتىپتۇ.

بىچارە سۇلتان ئۇنى ئۇخلاپ قالدى دەپلا بىلىپتۇ. ئۇ كېچىلىرى يۇلتۇزلارغا قاراپ ئولتۇرۇپ، ئاتا - ئانىسىنىڭ تېزرەك ئالدىغا چۈشۈشىنى كۈتۈپتۇ.

بىرنەچچە كۈندىن كېيىن، سۇلتانىنىڭ قېشىغا ناتونۇش بىرنەچچە ئادەم كېلىپ:

- موماڭ قېنى؟ - دەپ سوراپتۇ.

سۇلتان:

- ئىچكىرىكى ئۆيدە، ئۇخلاۋاتقىلى نەچچە كۈن بولدى، - دەپتۇ.

ھېلىقى ئادەملەر ئۆيگە كىرىپ كېتىپتۇ. بىرئازدىن كېيىن يېنىپ چىقىپ:

- موماڭ ئۆلۈپ كېتىپتۇ. سەن ئۇ ئۆلۈپ كېتىۋاتسىمۇ بىلمىدىڭمۇ؟ - دەپ سوراپتۇ.

سۇلتان ئاسمانىنى كۆرسىتىپ:

- مەن يۇلتۇزلارغا قاراپ ئولتۇردۇم، - دەپتۇ ۋە يەنە، - ئادەم ئۆلسە نېمە بولىدۇ؟ - دەپ سوراپتۇ.

- سەن قاراپ ئولتۇرغان يۇلتۇزلارغا ئايلىنىپ كېتىدۇ، - دەپتۇ ھېلىقى ئادەملەر.

- مومامۇ يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كېتىپتۇ، مەنلا قاپتىمەن، - دەپ يىغلاپتۇ سۇلتان.

ھېلىقى ئادەملەر ئۇنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنمەي، ئۇنىڭغا تەسەللى بەرمەكچى بولۇپ:

- ھەي قارا سېنى، شۇنداقمۇ گەپ قىلامسەن؟ ئادەم يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كەتسە نېمە قىزىقى قالىدۇ؟ ئۆلىدۇ، تۈگەيدۇ شۇ، - دېيىشىپتۇ.

ئۇلار مومايني كۆمۈپ قويۇپ، بالىنى ئېلىپ كېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرەيلەن ئۇنى بېقىۋالماقچى بولۇپتۇ.

ئەمما سۇلتان شۇ كېچىسىلا ئۆيدىن قېچىپ چىقىپ كېتىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۆيىگە بارماقچى بولۇپتۇ. لېكىن ئۇ ئۆيىنىڭ نەدىلىكىنى بىلمەيدىكەن، ئۇ كەڭ دالادا مېڭىۋېرىپتۇ، ئىنسانلار بارغانسېرى ئۇنىڭ ئارقىسىدا قېلىۋېرىپتۇ. قورسىقى ئېچىپ تارتىشىپ كەتسىمۇ، ئۇ بار غەيرىتىنى يىغىپ يەنە مېڭىپتۇ. كېچىلىرى ئۇ ئاسمانغا قاراپ ھېلىقى بىر جۈپ يۇلتۇزنى ئىزدەيدىكەن. ئۇ بىر جۈپ يۇلتۇزنىڭ يېنىدىكى نۇرلۇق بىر يۇلتۇزغا قاراپ: «ئۇ مومام» دەپ ئويلاپتۇ.

ئەنە شۇنداق كېچىلەرنىڭ بىرىدە، سۇلتان ھالسىزلىنىپ يىقىلىپ قاپتۇ. ئۇ يۇلتۇزلارغا قاراپ يېتىپ، مومىسىنىڭ: «چوڭ بولغاندىن كېيىن ۋارقىرىغىن، شۇ چاغدا ئاۋازىڭ يېتىدۇ»، «سەنمۇ چوڭ بولۇپ قاپسەن» دېگەن سۆزلىرىنى ئەسلەپ، ۋارقىراپ باقماقچى بولۇپتۇ. ئەمما دەرمانى قالمىغاچقا ئاۋازى چىقماپتۇ. سۇلتان تېنىدىكى پۈتۈن دەرمانىنى يىغىپ، بار ئاۋازى بىلەن ۋارقىراپتۇ. ئۇنىڭ ئاۋازى يىراقلارغا كېتىپتۇ.

بىردىنلا ئاسماندىكى ھېلىقى بىر جۈپ يۇلتۇز ئورنىدىن قوزغىلىپ ئاستا - ئاستا سۇلتانغا قاراپ كېلىشكە باشلاپتۇ. سۇلتان تېنىدىكى ئاخىرقى كۈچىنى يىغىپ كۈلۈپتۇ، لېكىن ئاغزىنى مىدىرلىتالماپتۇ.

بىر جۈپ يۇلتۇز ئۇنىڭ يېنىغا چۈشۈپ ئادەمگە ئايلىنىپتۇ. ئۇلار سۇلتاننىڭ ئاتا - ئانىسى ئىكەن. ئۇلار:

- سېنى ئېلىپ كەتكىلى كەلدۇق بالام، - دەپتۇ.

سۇلتان بىردىنلا تېتىكلىشىپ:

- مومام قېنى؟ كەلمىدىمۇ؟ - دەپ سوراپتۇ.

- موماڭ سېنى ساقلاپ ئولتۇرۇپتۇ.

- ئەمىسە تېزرەك قېشىغا بارايلى، - دەپتۇ سۇلتان.

ئۈچ يورۇق يۇلتۇز ئاستا - ئاستا كۆككە كۆتۈرۈلۈپ، ئاسماندىكى سان - ساناقسىز يۇلتۇزلار توپىغا قوشۇلۇپ كېتىپتۇ.

سۇلتاننى ئىزدەپ چىققان كىشىلەر دالادىن ئۇنىڭ جەسىتىنى تېپىۋاپتۇ. كىشىلەر ئۇنىڭ چىرايىدا بەختىيارلىق نۇرلىرىنىڭ پارلاپ تۇرغىنىنى كۆرۈشۈپتۇ.

3

غەربكە قاراپ قىيسايغان ماي قۇياشى قىزغۇچ نۇرلىرى بىلەن دەريا بويىدىكى ئورمانلىقنى يورۇتۇپ تۇراتتى. بۇ ئورمانلىقنىڭ ئىچىگە قاراپ سوزۇلغان كىچىككىنە بىر چىغىر يولدا بىرى ئاستا كېتىۋاتاتتى. قۇياش ئۇنى ناھايىتى ياخشى تونۇيتتى. ئۇ - بۇ يولدىن دائىم ئۆتۈپ تۇرىدىغان كىچىككىنە بىر بالا ئىدى.

بالىغا بۇ يول ياد بولۇپ كەتتى. ئىلگىرى ئۇ مومىسى ۋە دادىسى بىلەن بۇ يولدىن تالاي - تالاي ماڭغان. دادىسى ئۇلار بىلەن ماڭماس بولغاندا مومىسى بىلەن بىللە ماڭاتتى. ئەمدى مومىسىمۇ ماڭمايدىغان بولۇپتۇ. ياشىنىپ قالغان بىر موماي ئۇزاق يول يۈرۈشكە چىدىمايدۇ، ئەلۋەتتە. ئەمما كىچىككىنىلا غېرىبچىلىق ئىچىدە ھېچكىمگە تايانماي ئۆسكەن بۇ بالا، بۇ يولدىن قىلچىمۇ تەمتىرىمەي يۈرەلەيتتى.

كىچىككىنە بۇ چىغىر يول بالىنى ئورمانلىققا ئېلىپ كىرىپ كېتىپ، ئورمانلىقنى كېسىپ ئۆتەتتى. ئاندىن كېيىن بولسا ئېگىز بىر قىيالىققا ئېلىپ چىقاتتى. قىيالىق تۆۋىنىدە ھەيۋەتلىك دولقۇنلىرى بىلەن قىياغا ئۆزىنى ئۇرۇپ دەريا سۈيى ئېقىپ ئۆتەتتى. بۇ يەرنىڭ مەنزىرىسى كىشىنى ھەقىقەتەن مەھلىيا قىلاتتى.

ئەمما، بالا بۇ يەردىكى مەنزىرىلەرنى تاماشا قىلغىلى كەلمەيتتى. قىيادا ئىنتايىن نەپىس قىلىپ قاتۇرۇلغان، رەڭمۇرەڭ گۈللەر بىلەن ئورالغان يېگانە بىر قەبرە بار ئىدى. بالىنىڭ ئانىسى دەل مۇشۇ يەردە مەڭگۈلۈك ئۇيقۇدا ياتاتتى.

بالا دائىم ئانىسىنى ياد ئېتەتتى. بىچارە بالىغا مومىسىدىن باشقا قارايدىغان ھېچكىمى بولمىغاچقا تولىمۇ زېرىكەتتى. ئەلۋەتتە بۇ چاغدا ئۇنىڭ يادىغا ئانىسى كېلەتتى. دادىسى گەرچە ھايات بولسىمۇ، ئۇ بالىنىڭ نەزىرىدە ئۆلگەن ئادەمگە ئوخشايتتى، ئۇنىڭ بالا بىلەن قىلچە كارى بولمايتتى.

موماي كەچتە بالىسىغا چۆچەك ئېيتىپ بەرسىمۇ، كۈندۈزى ئازراقمۇ تىنىم تاپماي ئىشلەيتتى. راستىنى ئېيتقاندا، ئۇنىڭ بالىغا قاراشقا چولىسى تەگمەي قالاتتى. بۇ چاغدا ئۇ بالىنى زېرىكىپ قالمىسۇن دەپ:

- سىرتقا چىقىپ ئويناپ كىرگىن قوزام، - دەيتتى.

بالىنىڭ جەھلى قاتاتتى. بەش - ئالتە ئۆيلۈكلا ئائىلە بار، شەھەرنىڭ ئەڭ چېتىگە جايلاشقان بۇ مەھەللىدە، ئۆزى بىلەن تەڭتۇش بالىلارنىڭ چىقىپ كېتىشى ناتايىن ئىدى، لېكىن بالىنىڭ نەزىرىدە بۇ كارايىتى چاغلىق ئىش ئىدى. چۈنكى بالا بەرىبىر باشقىلار بىلەن ئوينىمايتتى. ئۇ يالغۇز ئولتۇرۇپ خىيال سۈرسە، ھېچكىم ئۇنىڭغا دەخلى قىلمىسىلا بولاتتى.

ئۇنىڭ سەبىي قەلبىگە ئاجايىپ، كىشىنىڭ ئەقلى يەتمەيدىغان خىياللار يوشۇرۇنغان بولاتتى. بولۇپمۇ مومىسىنىڭ چۆچەكىدىكى ھېلىقى سۇلتان كېچە - كۈندۈز ئۇنى ئەسىر قىلاتتى. يۇلتۇزغا ئايلىنىپ، ئاتا - ئانىسى بىلەن ئاسمانغا چىقىپ كېتىۋاتقان سۇلتان دائىم ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئىدى، «ھەي ئىست، سۇلتاندەك بولۇپ قالغان بولسامچۇ؟» دېگەن خىيالنىمۇ قىلىپ قوياتتى ئۇ ئارىلاپ... بالا قەبرىنىڭ يېنىغا كېلىپ، قەبرىگە بىر خىل مېھرى بىلەن قاراپ تۇرۇپ كەتتى.

«ئانام راستىنلا مۇشۇنىڭ ئىچىدىمىدۇ؟ - دېگەن خىيال كېچەتتى ئۇنىڭ سەبىي قەلبىدىن، - مېنى كۆرۈپ تۇرامدىكىن؟ نېمىشقا مەن گەپ قىلسام گەپ قىلماي تۇرۇۋالىدۇ؟ ياكى ئۆلگەن ئادەم گەپ قىلالمامدىكىن؟»

ئۇ كاللىسىدىكى تۈگۈننى يېشەلمەي، خېلى ئۇزۇن ۋاقىت تۇرۇپ كەتتى. كېيىن بىردىنلا بارلىق ئىشنىڭ تېگىگە يەتكەندەك چىرايى نۇرلىنىپ كەتتى.

«سۇلتانىنىڭ ئاتا - ئانىسى ئۆلگەندىن كېيىن يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كەتتى. مېنىڭ ئاناممۇ يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كەتكەن ئوخشايدۇ... - دېدى ئۇ ئىچىدە، - راست ... راست، سۇلتانىنىڭ يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كەتكەن ئانىسى بولسا، مېنىڭمۇ شۇنداق ئانام بار ئىكەن...»

ئۇ بۇ جەھەتتە ئۆزىنىڭ سۇلتانغا ئوخشايدىغانلىقىنى ھېس قىلغان شۇ دەقىقىدە، ئۇنىڭ قەلبىنى ئاجايىپ بىر ھاياجانلىق سېزىم ئورىۋالغانىدىكى، ئۇ ئۆزىنى تولىمۇ بەختلىك ھېسابلاپ كەتتى. بۇنداق تۇيغۇ - پەقەت كىچىكلەرگىلا خاس تۇيغۇ ئىدى.

بالا بىردىنلا تىزلىرىنىڭ پۈكۈلۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى، بەلكى ئۇ ھارغاندۇ؟ بۇ يەرگە كەلگۈچە خېلى ئۇزۇن يولنى بېسىشقا توغرا كېلىدۇ. ئەمدىلا ئالتە ياشنىڭ قارىسىنى ئېلىۋاتقان بالا ئۈچۈن ئاسانمۇ؟ ئولتۇرۇپ بىرئاز ئارام ئېلىۋالاي دېگەندۇ؟

بالا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، بىر - بىرىدىن چىرايلىق ئېچىلىپ تۇرغان گۈللەرگە ھاياجان بىلەن تويماي - تويماي قاراپ كەتتى، ھەتتا ئۇلارنى قوللىرى بىلەن سىلاپ قويماقچىمۇ بولدى. بۇ گۈللەرنى مومىسى ئىككىسى تېرىغانىدى...

تۇساتتىن بىر بۇلبۇل ئۇچۇپ كېلىپ، قەبرىنىڭ يېنىغا تىكىلگەن چىنار دەرىخىگە قونۇۋېلىپ، شۇنداق ئىشتىياق بىلەن سايراپ كەتتىكى، بالا ئۇنىڭغا قاراپ ھاڭۋېقىپ تۇرۇپلا قالدى. تەبىئەتنىڭ بالىغا كۆرسىتىۋاتقان بۇ مۆجىزىسىدىن ئۇ ئۆزىنى باسالماي تېلىقىپ - تېلىقىپ كۈلۈشكە باشلىدى.

بۇلبۇل سايراشتىن چىپپىدە توختاپ، «بۇ قانداق بالىدۇ؟» دېگەندەك، بالىغا ئەجەبلىنىپ قاراپلا قالدى. بالىمۇ دەرھاللا كۈلكىسىدىن توختىدى، ئۇ بۇلبۇلنىڭ ئۆزىگە ھەيران قېلىۋاتقىنىنى سەزدى بولغاي:

- نېمىشقا توختىۋالىسەن؟ سايرىغىن، ئاۋازىڭ تولىمۇ چىرايلىق ئىكەن، - دېدى.

بۇلبۇل ئۇنىڭ نېمە دېۋاتقانلىقىنى چۈشەنمىگەندەك، بالىغا بىردەم قاراپ تۇرۇپ كەتتى - دە، پۇررىدە قىلىپ ئۇچۇپ كەتتى. بەلكىم «ھەي، بۇ بالا خەتەرلىك، قاچمىسام بولمايدىغان ئوخشايدۇ» دەپ ئويلاپ قالغان چېغى.

بالا قاتتىق ئۈمىدسىزلىككە چۆكتى، ھەممە نەرسە ئۇنىڭغا تولىمۇ زېرىكىشلىكتەك بىلىنىشكە باشلىغانىدى. ئۇ ئاستا ئانىسىنىڭ قەبرىسىنىڭ يېنىغا سۈرۈلۈپ، ئاپئاق ھاكلانغان قەبرىنى سىلاپ تۇرۇپ:

- تېخىچە ئۇخلاپ ياتامسەن ئانا؟ بۇ يەردىن چىقمايلا يېتىۋالىدىكەنسەن؟ پەقەتلا چىققۇڭ كەلمەيۋاتامدۇ يا؟ - دەپ پىچىرلىدى ئۇ. ئۇنىڭ ئېسىگە بىردىنلا سۇلتان كېلىپ، سۇلتانىنىڭمۇ ئاتا - ئانىسى شۇنداق ئىكەن، - دېدى يەنە، - ئۇلار يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كېتىدىكەن، سۇلتان ئۇلارغا قانچە تەلمۈرۈپ قارىسىمۇ، ئۇلار سۇلتانىنىڭ يېنىغا كەلمەيدىكەن، - بايىقى خىياللار يەنە قايتىدىن

كاللىسىدىن كەچتى - دە، بالا دەرھاللا جانلىنىپ كەتتى، - سۇلتانىنىڭ ئاتا - ئانىسىغا ئوخشاش سەنمۇ يۇلتۇزغا ئايلىنىپ كەتكەن ئوخشىمامسەن؟ يۇلتۇز دېگەن ئاسماندا بولىدۇ، سەنمۇ ئاسماندىمۇ؟

ئۇ ئاسمانغا قارىدى، دەرمخلەرنىڭ ئۇچىغا قونغىلىۋاتقان قۇياش ئۇنىڭ كۆزلىرىنى چېقىپ ئۆتتى، «كەتكىلىۋاتىمەن، سەنمۇ ئۆيۈڭگە كېتىۋالامسەن قانداق؟» دەۋاتقاندەك قىلاتتى ئۇ.

- بىراق، كۈندۈزدە يۇلتۇزلار يوق بولۇپ كېتىدىكەن، ئۇلار نەگە كېتىدىغاندۇ؟ ئۇلارنىڭ ئۆيى بارمىكىن يا؟ سېنىڭ كىرىدىغان ئۆيۈڭ بار ئىكەن، باشقىلارنىڭمۇ بار ئوخشايدۇ. سۇلتانىنىڭ ئانىسى، دادىسى، مومىسى، سۇلتان ئۆزى قەيەرگە كېتىدىكىنە؟

ئۇنىڭ يادىغا بىردىنلا مومىسى كەلدى. بۇنى دەرھال مومىسىدىن سوراپ باقماقچى بولدى. پەقەت مومىسىلا ئۇنىڭ كۆڭلىگە چىگىلگەن تۈگۈننى يېشىپ بېرەلەيتتى. چۈنكى ئۇنىڭ باشقا يېقىن كىشىسى يوق - تە!

4

موماي چېۋىن يەۋالغاندەكلا يۈرىدىغان بولۇپ قالغانىدى. بالىنىڭ سۆزلىرىنى ئويلىغانسېرى بىراۋ ئىچىنى خەنجەر بىلەن تىلغىغاندەك بىئارام بولۇشقا باشلايتتى. «تۇۋا، كىچىككىنە تۇرۇپ قەيەردىن كەلگەن ئەقىلدۇ؟ قانداق گەپلەرنى قىلىدۇ-ھە؟» دېگەن خىيال كاللىسىدىن نېرى كەتمەيتتى.

بالىنىڭ سۆزلىرى ئۇنىڭ قۇلىقى تۈۋىدە جاراڭلايتتى.

- ئانامنىڭ يۇلتۇزىمۇ سۇلتانىنىڭ يۇلتۇزىغا ئوخشاش ئاسمانغا چىقىپ كەتكەنمۇ؟

- ئەمسە نېمىشقا ئۇنى ماڭا كۆرسىتىپ قويمايسەن؟ نېمىشقا بۇنى بالدۇر ئېيتمىدىڭ؟

- كۈندۈزى يۇلتۇزلار نەگە كېتىدۇ؟ ئۆيلىرى بارمۇ؟ ئانامنىڭ يۇلتۇزى راستىنلا بىز قەبرە دەپ ياساپ بەرگەن ئۆيگە كىرىپ كېتىپ، كېچىسى يەنە ئاسمانغا قايتىپ چىقامدۇ؟

بۇلارغا نېمە دېگۈلۈك؟ دەسلەپتىلا ئىشنى تاپقان ئۆزى. ئاشۇ چۆچەكنى نېمىشقا ئېيتىپ بەرگەن بولغىيتتى؟

موماي نەۋرىسىگە: «سۆزلىرىمگە بەكمۇ ئىشىنىپ كەتمىگىن، ئەسلىدە ئۆلگەن ئادەمنىڭ يۇلتۇزى ئاسماندىن ئېقىپ كېتىدۇ» دېمەكچىمۇ بولاتتى. ئەگەر شۇنداقلا دەيدىغان بولسا، بالا قايمۇقۇپلا قالاتتى. يەنە كېلىپ بۇ سۆز بالىنىڭ يۈرىكىگە نەشتەردەك تېگىشى تۇرغانلا گەپ ئىدى. كىچىككىنە بىر يۈرەك مۇشۇ چۆچەكتىنلا ئوزۇق ئېلىپ، ئۆز كۆڭلىنى خۇش ئېتىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە تەپەككۇرى ئەمدىلا يېتىلىۋاتقان بىر بالا ئۈچۈن، بۇنداق قىلىش قاملاشمىغان ئىش قىلغانلىق بىلەن باراۋەر بولاتتى.

موماي بالىنىڭ سوئاللىرىنى تەستىقلاپ قويۇشتىن ئۆزگە ئامال يوقلۇقىنى تونۇپ يەتتى. «بالا بىر كۈنلەردە چوڭ بولىدۇ، شۇ چاغدا ھەممىنى تونۇپ يېتىدۇ، - دېدى موماي ئىچىدە ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ، - ئۇ چاغدا مېنىڭ چۈشەندۈرۈپ ئولتۇرۇشۇمنىڭمۇ ھاجىتى قالمايدۇ».

مانا، مايىنىڭ گۈزەل كېچىلىرىنىڭ بىرىدە، موماي ئاسماندىكى يۇلتۇزلارغا قارىغىنىچە قۇچىقىغا بېشىنى قويۇپ ياتقان نەۋرىسىنىڭ بېشىنى سىلاپ ئولتۇرۇپ، تەگسىز خىياللار قاينىمىغا غەرق بولۇپ ئولتۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ نەۋرىسىنى قانداق چوڭ قىلىپ قاتارغا قوشىدىغانلىقى كۆزى يەتمەيۋاتاتتى. بەلكى كىچىككىنە بۇ بالا چوڭ بولغۇچە، ئۆزى ئۇ دۇنياغا كېتىپ قالار.

تۇرۇپ ئۇ كۆيئوغلىدىن ئەنسىرەپ قالاتتى، قىزىنىڭ ئۆلۈمى بىلەن ئۇ ئادەم ئىچ - ئىچىدىن تۈگىشىپلا كەتكەنىدى. خۇدانىڭ كۈنى ئۇ ئۆيگە مەست كېلەتتى. ئەتىگەن ئۆيدىن چىقىپ كەتسە، يېرىم كېچىدە كەلگىنى كەلگەنىدى. مومايغا قىزىنىڭ ئۆلۈمىمۇ يەتكۈدەك ئەلەم ئىدى. كۆيئوغلى گەرچە مومايىنىڭ قىزى ئۈچۈن مۇشۇنداق بولۇپ كېتىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما مومايغا يەنە بىر چوڭ باش ئاغرىقى تېپىپ بېرىۋاتاتتى...

جىمىمدە ياتقان نەۋرىسى بىردىنلا تىلغا كىردى:

- موما، سۇلتانىنىڭ يۇلتۇزىنى كۆرسىتىپ قويمىدىڭغۇ؟

موماي دەماللىققا نېمە دېيىشنى بىلەلمەي قالدى.

- كۆزۈم ھېچنېمىنى كۆرمەيۋاتىدۇ قوزام، ئۆزۈڭ ئىزدەپ باققىنە، - دېگەن گەپنىلا ئېيتالىدى.

بالا خېلىغىچە ئاسمانغا قاراپ ئولتۇرۇپ كەتتى. كېيىن بىردىنلا خۇشال بولۇپ:

- تېپىۋالدىم، ئۇلارنى كۆردۈم موما، - دەپ ۋارقىراپ كەتتى، - سۇلتانىنىڭ ئانىسى، دادىسى، مومىسى ھەممىسى بار ئىكەن.

موماي بالىنىڭ شادلىقتىن پارقىراپ كەتكەن كۆزلىرىگە، سەبىي چىرايىغا قاراپ ھەممىنى ئۇنتۇدى. نەۋرىسىگە ئامراقلىقى كېلىپ:

- تېپىۋالدىڭمۇ؟ تېپىۋالغان بولساڭ بولدى، - دېدى.

بالا يۇلتۇزلارنى بىر - بىرلەپ كۆرسىتىپ، مومىسىغا